

Засновник Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** В. Горовий, д-р іст. наук, професор, заступник гендиректора НБУВ. **Редакційна колегія:** Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації, Т. Гранчак, заввідділу політологічного аналізу, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн Г. Булахова.
Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz@pochta.ru, www.nbuv.gov.ua. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08. 2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 18

ЗМІСТ

Коротко про головне

**XI щорічна зустріч Ялтинської європейської стратегії (YES):
«Нова Україна, нова Європа, новий світ: розбудова та захист»**

**Верховна Рада України ратифікувала Угоду про асоціацію між
Україною та Європейським Союзом**

Окремі регіони Донбасу отримали особливий статус

Аналітика

Гранчак Т.

Мінський протокол про перемир'я у висновках політиків і експертів

Симоненко О.

**Вибори до ВР проходять за чинним законодавством:
чи зміниться політичний ландшафт?**

В об'єктиві – регіон

Пальчук В.

Актуальні аспекти відновлення Донбасу

Партійна позиція

Потіха А.

Блок Петра Порошенка на старті виборчої кампанії

Степова В.

«Правий сектор» іде на вибори

Наука-суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Діяльність науково-дослідних установ

Здобутки української археології

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Інноваційні розробки та технології

Новітні технології для харчової промисловості

Охорона здоров'я

Наука і влада

Проблеми інформатизації

Желай О.

Організація бібліотечного моніторингу негативних інформаційних

впливів на інформаційний простір України

До уваги держслужбовця

Мойсеєнко Н.

Маніпулювання свідомістю

Список літератури з фондів НБУВ (1980–2013 рр.)

(Закінчення. Початок у попередньому номері)

Коротко про головне

XI щорічна зустріч Ялтинської європейської стратегії (YES): «Нова Україна, нова Європа, новий світ: розбудова та захист»

11–13 вересня в Києві відбулася XI щорічна зустріч Ялтинської європейської стратегії (YES): «Нова Україна, нова Європа, новий світ: розбудова та захист».

У заході взяли участь відомі зарубіжні і вітчизняні політики, представники бізнесу, громадські діячі.

Серед учасників форуму – президент Європейського парламенту *М. Шульц*, президент Європейської комісії *Ж. М. Баррозу*, комісар з питань розширення та європейської політики сусідства *Ш. Фюле*, голова Комітету закордонних справ Європейського парламенту *Е. Брок*, президент Республіки Естонія *Т. Ільвес*, віце-прем'єр-міністр, міністр закордонних і європейських справ Словацької Республіки *М. Лайчак*, экс-президент Республіки Польща, голова Наглядової ради Ялтинської європейської стратегії *А. Квасневський*, президент Центру світової економіки та геополітики (ESADE), член Наглядової ради Ялтинської європейської стратегії *Х. Солана*, управляючий партнер *Joschka Fischer & Company*, міністр закордонних справ, віце-канцлер Федеративної Республіки Німеччина (1998–2005 рр.) *Й. Фішер*, старший науковий співробітник Колумбійського університету, спеціальний представник і координатор з питань міжнародної енергетики Державного департаменту США (2011–2014 рр.) *К. Паскуаль*, генерал Армії США у відставці, президент *Wesley K. Clark & Associates*, головнокомандувач Вищого штабу союзних держав Європи НАТО (1997–2000 рр.) *В. Кларк*, экс-директор-розпорядник МВФ *Д. Стросс-Кан*, засновник *Virgin Group* *Р. Бренсон*, директор Інституту економіки РАН *Р. Грінберг* та ін.

У заході також узяли участь Президент України *П. Порошенко*, Прем'єр-міністр *А. Яценюк*, мер Києва, лідер УДАРу *В. Кличко*, голова Донецької обласної державної адміністрації *С. Тарута*, заступник голови Адміністрації Президента України *В. Чалий*, міністр закордонних справ України *П. Клімкін*, міністр енергетики та вугільної промисловості України *Ю. Продан*, экс-президент України *Л. Кучма*, экс-прем'єр-міністр, голова партії «Батьківщина» *Ю. Тимошенко* та ін.

Під час зустрічі її учасниками було обговорено ряд актуальних проблем розвитку сучасного світу, Європи й України. Зокрема, відбувся обмін думками стосовно наявних геополітичних ризиків у розрізі функціонування системи світової економіки, питань енергетичної безпеки й економічних перспектив України в цьому контексті, було обговорено війну в Україні, її медіа-комунікаційний аспект та імовірність переростання в європейську або світову, можливі шляхи врегулювання військового конфлікту й зусилля в цьому напрямі країн ЄС, розглянуто аспект сприяння досягненню миру в Україні з боку світового бізнесу, а також широкий спектр питань, пов'язаних

з Угодою про асоціацію України з ЄС і вибудовуванням у нових умовах конструктивних відносин з Росією.

Президент України П. Порошенко у своєму виступі під час форуму порушив ряд нагальних для України питань, таких як євроінтеграція, анексія Криму Російською Федерацією, війна на Сході України, боротьба з корупцією та реформування.

Глава Української держави висловив переконання, що Ялтинська європейська стратегія (YES) зможе повернутися до свого постійного місця проведення – Криму, який, на переконання П. Порошенка, знову буде українським. «Крим знову буде з Україною, завдяки поліпшенню ситуації на материковій частині країни, – зазначив він. – У нас є значна проблема. Кажуть, що ми втратили Крим. Ні. У нас вторгнення до Криму, але Крим буде знову з нами. Не обов'язково і навіть не військовими засобами. Я впевнений, що ми виграємо економічне, демократичне, ліберальне змагання за розум, за настрої кримчан, тому що ми будемо ефективними, чи некорумпованими, демократичними, ми будемо вільними».

П. Порошенко підкреслив, що «рівень життя в Україні за адміністративним кордоном з Кримським півостровом буде набагато кращим, і це єдиний шлях, на якому ми можемо виграти цю битву». «У майбутньому у нас буде можливість повернути Ялтинську конференцію туди, де вона завжди була», – підкреслив П. Порошенко.

Окрема увага під час форуму була приділена проблемі модернізаційного розвитку України. Зокрема, своє бачення стосовно оновлення країни представив Прем'єр-міністр А. Яценюк.

Керівник уряду підкреслив, що Україна пережила ряд величезних викликів: «За останні шість місяців ми пройшли одну революцію, ми досі в стані війни, і в нас двоє виборів – одні президентські, а тепер парламентські.

Це нелегкий час. Джерело енергії для реформ, енергії для змін – це потужна воля українського народу, потужне бажання мати нову країну. Від людей залежать ці зміни в Україні, і багато залежить від уряду, парламенту, Президента, від інституційної спроможності України забезпечити справжні зміни».

Він нагадав, що уряд України представив План дій «Відновлення країни» – «те, що потрібно зробити в короткотерміновій перспективі і підсумок того, що ми вже зробили».

За словами А. Яценюка, одним з основних завдань уряду, коли він обійняв посаду Прем'єр-міністра, було відновлення переговорів з Міжнародним валютним фондом: «Ми це зробили й отримали підтримку МВФ та Світового банку.

Але в медалі два боки – нам довелося ухвалювати пакет заходів із жорсткої економії. Не скажу, що люди були цьому раді, але дуже важливо, що більшість українців прийняли це. Уряд був змушений закрити деякі пільгові програми, збільшити вартість комунальних послуг, підняти тарифи, податки і рентну плату».

За його словами, крім переговорів із МВФ, уряд досяг успіху частково в

дерегуляції, вніс до парламенту ряд антикорупційних законопроектів, «вивів із тіні частину економіки та провів в парламенті закон про закупівлі»: «Уряд зробив чимало доброго, але чого нам не вдалося? Нам не вдалося повністю побороти корупцію, змінити всю законодавчу систему, яка повністю зруйнована – корумповані судді, прокурори і радянського типу міліція. Це – ключовий порядок денний для наступних реформ в Україні».

У Плані дій «Відновлення України», за словами А. Яценюка, уряд чітко показав, що потрібно зробити в галузі енергетики, у боротьбі з корупцією, податковій сфері, бюджетній, фіскальній політиці: «Це не остаточний план. І ми можемо презентувати довгі, комплексні плани дій на понад сто сторінок. Але нам потрібна чітко вироблена стратегія, яку ми пропонуємо в цьому плані».

Він підкреслив, що ключовий виклик на сьогодні – війна: «Цей уряд – це уряд воєнного часу. Ми досі в стані війни, і агресор – це Російська Федерація. І доки у нас не буде миру, буде справді важко мати справжні зміни. Отже, основний пріоритет не лише для України, а й для цілого світу – стримати Росію і зупинити війну. Це ключова передумова для подальших реформ».

А. Яценюк підкреслив, що Росія веде війну з Україною «не лише військовими засобами, а й політичними, економічними і навіть соціальними». Тому ще один виклик для України – це енергетична галузь.

Він нагадав, що кілька місяців тому Росія припинила поставки природного газу в Україну: «Вони пішли далі: кілька днів тому Росія істотно зменшила постачання природного газу до країн-членів ЄС – на 10 %. Ідея полягала в тому, щоб зупинити реверс газу до України, який ми запустили з кількома країнами ЄС», – наголосив А. Яценюк і зазначив, що цінує зусилля Європейської комісії і європейських партнерів у реалізації реверсних поставок газу до України.

Виникли також проблеми з постачанням вугілля: «Низка українських вугільних шахт були повністю зруйновані очолюваними Росією бандитами».

Глава уряду зазначив, що Кабінету Міністрів вдалося частково вирішити ці проблеми в енергетиці: «У наших підземних сховищах близько 17 млрд куб. м природного газу. Ми імпортуємо вугілля з кількох країн, в тому числі з Південно-Африканської Республіки – вперше за 10 років. Ми переконані: якщо нам вдасться відновити правопорядок на територіях, які досі під контролем очолюваних Росією терористів, ми відновимо постачання вугілля з цих районів на українські електростанції».

«Є величезні виклики, великі проблеми, але й великі можливості. Це наш обов'язок – забезпечити зміни в країні і зробити Україну кращою. І я переконаний, що за певний час у нас буде конференція Європейського Союзу в Ялті», – підсумував А. Яценюк.

У рамках форуму також було обговорено перспективи реформування державних інститутів України, питання проведення дострокових парламентських виборів, боротьби з корупцією та забезпечення верховенства права в Україні (*Програма зустрічі 11-ої щорічної зустрічі YES: «Нова Україна, нова Європа, новий світ: розбудова та захист» 11–13 вересня*

2014 року // Ялтинська європейська стратегія (<http://yes-ukraine.org/ua/Yalta-annual-meeting/11th-yalta-annual-meeting/agenda>);
Офіційна сторінка Прем'єр-міністра України А. Яценюка (<http://yatsenyuk.org.ua/ua/news/open/1215>). – 2014. – 13.09; 5 канал (<http://www.5.ua/component/k2/item/393582-krim-skoro-znovu-bude-ukrajinskim-poroshenko>). – 2014. – 12.09).

Верховна Рада України ратифікувала Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом

Верховна Рада України ухвалила Закон «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони».

Законом про Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, вчинену у частині політичних положень (Преамбула, Стаття 1, Розділи I, II, VII) 21 березня 2014 року в м. Брюссель та у частині торговельно-економічних і галузевих положень (Розділи III, IV, V, VI) 27 червня 2014 року в м. Брюссель, яка набирає чинності в перший день другого місяця, що настає після дати здачі на зберігання до Генерального секретаріату Ради Європейського Союзу останньої ратифікаційної грамоти або останнього документа про затвердження Угоди, ратифіковано із такою заявою:

«Зобов'язання України, які впливають зі статті 8 Угоди, щодо ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 року будуть виконані після внесення відповідних змін до Конституції України».

Законом також встановлено до набрання чинності Угодою тимчасово її застосовувати у порядку, передбаченому статтею 486 Угоди.

Закон ухвалено 355 народними депутатами.

Відповідний законопроект зареєстровано за № 0098.

Президент П. Порошенко вже підписав ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною і ЄС (*Офіційний портал Верховної Ради України* (<http://portal.rada.gov.ua>). – 2014. – 16.09).

Окремі регіони Донбасу отримали особливий статус

Верховна Рада підтримала законопроект про особливий статус окремих регіонів Донбасу. Про це журналістам повідомив народний депутат Ю. Сиротюк, передає кореспондент УНН.

Він зазначив, що вказані документ був проголосований без обговорення.

У свою чергу народний депутат О. Мирний поінформував, що за законопроект про особливий статут Донбасу проголосували 277 нардепів.

Згідно з документом, зареєстрованим на сайті Верховної Ради, держава гарантує «недопущення кримінального переслідування, притягнення до кримінальної, адміністративної відповідальності й покарання осіб-учасників подій на території Донецької, Луганської областей».

Крім того, держава гарантує право використання російської чи іншої мови «в суспільному та приватному житті, вивчення і підтримку російської та будь-якої іншої мови, їх вільний розвиток і рівноправність».

Також закон передбачає проведення місцевих виборів у цьому регіоні 7 грудня. «Повноваження депутатів місцевих рад і посадових осіб, обраних на позачергових виборах, призначених Верховною Радою України цим законом, не можуть бути достроково припинені», – сказано в тексті документа.

Уводиться особливий порядок призначення керівників органів прокуратури та судів, який передбачає участь органів місцевого самоврядування у вирішенні цих питань. Кабмін, інші центральні органи виконавчої влади можуть підписувати з відповідними органами місцевого самоврядування угоди щодо економічного, соціального та культурного розвитку окремих районів.

Закон також передбачає укладання угоди про економічний, соціальний і культурний розвиток окремих районів.

«Держпідтримка полягає у введенні відмінного від загального економічного режиму здійснення господарської та інвестиційної діяльності, спрямованого на відновлення об'єктів промисловості, транспортної та соціальної інфраструктури, житлового фонду, переорієнтацію промислового потенціалу, створення нових робочих місць, залучення інвестицій та кредитів для відновлення та розвитку об'єктів, розташованих в окремих районах, Донецької та Луганської областей», – йдеться в тексті документа.

Законопроект передбачає також щорічну бюджетну держпідтримку соціально-економічного розвитку окремих районів. «Україна гарантує визначення таких видатків загального фонду держбюджету захищеними видатками, обсяг яких не може змінюватися внаслідок скорочення затверджених бюджетних призначень», – зазначено в документі.

Законопроект також передбачає «посилення і поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами, органами місцевого самоврядування окремих районів з адміністративно-територіальними одиницями Російської Федерації на основі угод про прикордонну співпрацю, які складають територіальні громади, органи місцевого самоврядування, місцеві органи виконавчої влади України й територіальні громади в межах компетенції, встановленої законом».

На території цих районів рішенням міських, селищних, сільських рад створюються загони народної міліції, їхню діяльність координують відповідно сільські, селищні, міські голови. «Загони народної міліції утворюються на добровільних засадах із громадян України, які постійно проживають у відповідних населених пунктах окремих районів Донецької та Луганської областей», – зазначено в законопроекті (*Офіційний портал*

Аналітика

Т. Гранчак, д-р наук із соц. комунікацій, заввідділу СІАЗ НБУВ

Мінський протокол про перемир'я у висновках політиків і експертів

У парламентській газеті «Голос України» в середу, 10 вересня, було оприлюднено текст Мінського протоколу за результатами тристоронньої контактної групи щодо спільних кроків, спрямованих на імплементацію мирного плану Президента України П. Порошенка та ініціатив президента РФ В. Путіна, підписаного в Мінську 5 вересня.

Документ містить 12 пунктів:

1. Забезпечити негайне двостороннє припинення застосування зброї.
2. Забезпечити моніторинг та верифікацію з боку ОБСЄ режиму незастосування зброї.
3. Провести децентралізацію влади, у тому числі шляхом ухвалення закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» (закон про особливий статус).
4. Забезпечити постійний моніторинг на українсько-російському державному кордоні та верифікацію з боку ОБСЄ зі створенням зони безпеки в прикордонних районах України і РФ.
5. Невідкладно звільнити всіх заручників та осіб, яких незаконно утримують.
6. Ухвалити закон про недопущення переслідування і покарання осіб у зв'язку з подіями, які мали місце в окремих районах Донецької та Луганської областей України.
7. Продовжити інклюзивний загальнонаціональний діалог.
8. Вжити заходів щодо поліпшення гуманітарної ситуації на Донбасі.
9. Забезпечити проведення дострокових місцевих виборів відповідно до закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» (закон про особливий статус).
10. Вивести незаконні збройні формування, військову техніку, а також бойовиків і найманців з території України.
11. Схвалити програму економічного відродження Донбасу і відновлення життєдіяльності регіону.
12. Надати гарантії особистої безпеки для учасників консультацій.

Документ підписали учасники тристоронньої контактної групи: представник голови ОБСЄ з врегулювання в Україні Х. Тальявіні, другий

Президент України Л. Кучма, посол Російської Федерації в Україні М. Зурабов.

Слід зазначити, що, хоча документ викликав неоднозначні оцінки, загалом усі коментатори погоджуються з необхідністю перемир'я, наголошуючи на його довгоочікуваності, та обміну полоненими.

Як зазначив Президент України П. Порошенко у своєму виступі під час засідання Кабінету Міністрів 10 вересня, унаслідок підписання Протоколу «розпочався процес звільнення українських військових і цивільних, які утримувалися незаконними збройними формуваннями.

Вже з часу оголошення припинення вогню звільнено майже 700 наших громадян. До кінця тижня існує чіткий графік, коли ще 500 українців нарешті отримають можливість повернутися додому».

У прес-службі В. Путіна у свою чергу заявили, що «вітають» припинення вогню. «В Адміністрації президента Росії вітають підписання в Мінську протоколу за підсумками консультацій контактної групи з реалізації ініціатив президентів РФ В. Путіна і України П. Порошенка, – заявив прес-секретар глави РФ Д. Песков. – У Москві висловлюють надію на те, що всі положення документа і досягнуті домовленості ретельно виконуватимуться сторонами, а також на продовження переговорного процесу для повного врегулювання кризи в Україні».

При цьому більшість політиків й оглядачів звернули увагу на пункт Протоколу стосовно «особливого статусу» Донбасу, який має бути закріплений спеціально ухваленим законом, адже з формулювання не зрозуміло, який саме статус маєтись на увазі. Нагадаємо, що раніше російська сторона наполегливо рекомендувала Україні впровадження федеративного устрою, водночас Президент П. Порошенко запевняв, що Україна залишиться унітарною державою.

«Що стосується мінських угод, то з 12 пунктів як мінімум чотири є дуже небезпечними і непередбачуваними для майбутнього унітарного устрою України і не тільки для майбутнього цілісності держави», – зазначив з цього приводу колишній заступник секретаря РНБО С. Гавриш, додаючи, що йдеться про роззброєння незаконних збройних формувань, створення квазі-державності (особливий статус територій, які відсутні в українській Конституції) і відсутність згадки про Крим. «Є пункти, які радують терористів і, по суті, роблять безперспективним притягнення їх до кримінальної відповідальності у зв'язку з підписаними там вимогами», – уточнив він.

За словами С. Гавриша, мир краще, ніж війна, але без захисту національних інтересів це могло б сприйматися як капітуляція.

З різкою критикою підписаного в Мінську документа виступив лідер «Радикальної партії» О. Ляшко. На його переконання, домовленості, зафіксовані в опублікованому тексті Протоколу за підсумками тристоронньої зустрічі контактної групи в Мінську, полягають у тому, що це є завуальована форма капітуляції П. Порошенка перед В. Путіним. Про це нардеп написав у своєму Facebook.

Як вважає О. Ляшко, у Протоколі центральним елементом має бути припинення безпосередньо агресії. «В умовах збройної агресії Росії проти України центральним елементом в документі про припинення воєнних дій та реалізації мирного плану має бути припинення самої агресії. І саме цій меті має бути підпорядкована така угода чи міжнародні домовленості. Але ми не бачимо в Протоколі ні невідкладного виведення російських військ та спецпідрозділів із території Донецької та Луганської областей України, ні прямого зобов'язання Росії щодо припинення транскордонного постачання зброї, боєприпасів та надсилання російських найманців та “добровольців”, ні передачі українсько-російського кордону під контроль української сторони на усіх ділянках кордону з метою його закриття для нелегального перетину людей та зброї при забезпеченні відповідного міжнародного контролю.

Не бачимо ми і відмови Росії від забороненої Статутом ООН погрози застосування сили у вигляді масованої концентрації російських військ на українському кордоні та домовленості про відведення цих військ від нашого кордону до місць їхньої постійної дислокації.

Натомість, ми бачимо, що головним змістом цього документа є неприховане втручання у широкий спектр наших внутрішніх справ, а також реалізація спроби змінити конституційний лад України під зовнішнім тиском та як результат збройної агресії з боку Росії», – підкреслив лідер «Радикальної партії».

Небезпечними вважає досягнуті під час засідання контактної групи в Мінську 5 вересня домовленості лідер партії «Батьківщина» Ю. Тимошенко. «5 вересня в Мінську були підписані протоколи про тимчасове перемир'я на Сході України. Хочу сказати, що, на мій погляд, ці підписані протоколи є вкрай небезпечними... Я так вважаю, тому що у цьому Протоколі не існує вимоги відведення російських військ із території України. А це означає, де-факто, їх закріплення на нашій території», – сказала Ю. Тимошенко.

Крім того, за словами лідера «Батьківщини», «усі сьогодні в нашій державі хочуть переконатися, що за цим Протоколом не стоїть перетворення частини України в Придністров'я, що за протоколами не стоїть здача території Донбасу».

У цьому контексті з вимогою до Президента України П. Порошенка пояснити провокативні заяви голови своєї партії «Блок Петра Порошенка» та свого радника Ю. Луценка щодо ізоляції Донбасу інженерними спорудами від решти території країни звернулися за результатами екстреного засідання президії політради «Батьківщини» народні депутати С. Соколов, Г. Немиря, А. Сенченко та Б. Тарасюк.

Нагадаємо, у понеділок, 8 вересня, голова президентської партії «Блок Петра Порошенка», радник Президента України Ю. Луценко в ефірі одного з українських телеканалів заявив, що в результаті підписаного в Мінську перемир'я окремим районам Луганської та Донецької областей буде створена «спеціальна зона» та вони будуть «ізольовані» інженерними спорудами від іншої території України. Нині, за його словами, відбувається демаркація такого кордону між Україною та територією, яка незаконно окупована

проросійськими найманцями та регулярними військами Російської Федерації.

Коментуючи можливі правові аспекти висловлювань радника Президента Ю. Луценка, Б. Тарасюк припустив, що, «очевидно, ідеться про зміну території, тоді потрібен всеукраїнський референдум». «Якщо мова йде про спеціальний статус так званої спеціальної зони, то це вимагає пояснення, і Конституція вимагає у такому разі прийняття спеціального закону», – зазначив Б. Тарасюк.

Також він зауважив, що Ю. Луценко вжив термін «демаркація», що означає визначення на території суміжних держав лінії проходження кордону. «Це дуже небезпечні слова, які лунають з вуст радника глави держави, і вони потребують пояснення з боку Президента», – наголосив Б. Тарасюк і додав, що про можливу спробу здачі території говорить той факт, що протягом двох з половиною місяців з бюджету не фінансуються органи управління Луганської та Донецької областей.

Перший Президент України Л. Кравчук заявив, що Ю. Луценко, говорячи про можливе відділення Донецької та Луганської областей, дуже серйозно перевищив свої повноваження. «Це не його компетенція визначати, де будувати вали і кому віддавати, а кому не віддавати території. Цього права немає навіть і у Президента України – це виключне право українського народу. Якщо все чиновники, хай і високого рівня, будуть шматовать Україну і самі визначати, де будувати стіну, де копати траншею, то це вже переходить всі межі і це значить, що держави у нас немає. Я ще Януковичу особисто говорив про те, що тільки дві людини можуть говорити про президентські плани – сам Президент і його прес-секретар від імені Президента. Якщо будуть говорити всі, то це означає, що Президента немає. Одні подхолуйники і холуї будуть говорити, що без Президента ми ні туди і ні сюди, а інші будуть говорити, що Президент “сильно помиляється”», – сказав політик.

На думку Л. Кравчука, Президент П. Порошенко повинен повідомити, що все висловлене – це особиста думка Ю. Луценка. Це потрібно сказати, тому що Президента можуть затягнути в передвиборний бруд й «обляпати так, що йому вибратися звідти буде непросто і митися доведеться довго».

«Я також наголошую, що раз такі ідеї висловлює людина, близька до Президента, то це означає, що вони не взяті зі стелі і подекуди вже, напевно, обговорюються. Це мене дуже нервує, і я категорично заявляю, що подібні ініціативи я категорично не припускаю!» – заявив Л. Кравчук.

Зі свого боку Президент України П. Порошенко вважав за потрібне наголосити, що мінські домовленості не передбачають ні федералізації, ні відчуження українських територій. «Ні про яку федералізацію, ні про яке відчуження в Протоколі мова не йде і йти не може», – сказав він на розширеному засіданні Кабінету Міністрів у середу, 10 вересня. При цьому Президент повідомив, що законопроект про особливий статус окремих районів Донецької та Луганської областей найближчим часом буде внесений в український парламент.

Крім того, П. Порошенко заявив, що допускає можливість створення

незабаром особливого режиму перебування громадян у зонах, прилеглих до зони проведення антитерористичної операції.

Водночас відсутність оприлюдненого тексту законопроекту не сприяє зростанню довіри до нього й залишає сумніви стосовно його відповідності інтересам України.

Оглядачі звертають увагу й на інший аспект укладених у Мінську домовленостей – власне, самі переговори з лідерами самопроголошених ДНР і ЛНР і підписання з ними угод.

Так, лідер «Батьківщини» Ю. Тимошенко зазначає, що, по суті, із підписанням Протоколу відбулося визнання так званих ДНР і ЛНР офіційною стороною. «Ці протоколи є загрозливими для України також тому, що у них визнані невідомі формування ЛНР та ДНР як офіційна сторона, яка його підписала... Як наслідок хтось може вирішити, що Україна визнала, що вона веде громадянську війну. Тому ЛНР та ДНР не існує де-факто. Існує агресія, війна Російської Федерації, яка оголосила Україні війну», – наголосила Ю. Тимошенко.

На цьому ж аспекті домовленостей у Мінську акцентує увагу екс-заступник секретаря РНБО С. Гавриш, відповідно до висловлювань якого Мінський протокол перетворив терористів на легітимну сторону в міждержавних відносинах. «Наскільки я зрозумів офіційну позицію, це перемир'я було потрібно для обміну заручниками і військовополоненими. Але мені здається, що для цього Мінський протокол взагалі не був потрібен, він зробив з терористів легітимну сторону в міждержавних відносинах», – сказав С. Гавриш в ефірі 5 каналу.

Що ж до позиції самих лідерів ДНР та ЛНР, то вони сподіваються на подальше визнання, у тому числі шляхом підвищення статусності переговорів за рахунок участі в них чиновників з апарату Президента. Зокрема, за словами так званого прем'єра самопроголошеної ДНР О. Захарченка після завершення переговорів у Мінську, «попередньо домовилися через сім-вісім днів знову зустрітися. Вони (українська влада. – Ред.) повинні висловити свої побажання за цей час. За попередньою домовленістю буде розширена група. З апарату Президента України повинні були приїхати люди. Прізвищ ще не знаю – в процесі узгодження», – заявив О. Захарченко.

Зі свого боку, у МЗС України заперечують, що підписання Мінського протоколу говорить про легітимізацію так званих ЛНР і ДНР. «Факт підписання цього Протоколу жодним чином не є легітимізацією цих формувань», – повідомив речник МЗС Є. Перебийніс на брифінгу у вівторок, 9 вересня.

За його словами, у тексті документа немає ніяких згадок про так звані ЛНР і ДНР, а сам документ базується на Мирному плані Президента України з дотриманням принципів територіальної цілісності та суверенітету України. Він зазначив, що на сьогодні йде робота над розробкою «дорожньої карти», яка міститиме конкретні кроки з виконання пунктів Мінського протоколу.

У МЗС також заявили, що факт підписання Росією Мінського протоколу

покладає на неї безпосередню відповідальність за дотримання досягнутих домовленостей.

Підбив підсумок з цього питання російський опозиціонер Б. Немцов. Відповідно до його висновків, для В. Путіна підпис М. Зурабова під Протоколом означає визнання Росії стороною збройного конфлікту, а він це весь час заперечує. Для П. Порошенка підпис ДНР і ЛНР означає визнання сепаратистів, що він категорично не хотів робити. Отже, у цьому аспекті підписання мінських угод для обох президентів стало кроком назад щодо попередніх позицій.

При цьому Б. Немцов вважає, що підпис М. Зурабова – хороша новина: «Вона означає, що Збройні сили Росії, що перебувають на території України, повинні дотримуватися перемир'я нарівні із сепаратистами й українською армією».

Щодо довгострокових перспектив ухваленого в Мінську Протоколу, то більшість експертів висловлюють сумніви стосовно повної реалізації його положень.

Підстави для цього дають як висловлювання й заяви керівників самопроголошених республік, так й аналіз відповідності окремих пунктів Протоколу інтересам та озвученим цілям протидіючих сторін.

Так, керівники самопроголошених Донецької та Луганської народних республік хоча й заявили про важливість припинення вогню, але досить жорстко дали зрозуміти, що не мають намірів зупинитися на досягнутому в політичному плані. Зокрема, за словами І. Плотнікова, так званого прем'єр-міністра самопроголошеної ЛНР, припинення вогню «не означає, що курс на від'єднання якимось чином закінчений. Ні. Цей засіб вимушений для того, щоб в єдиному народі припинилася литися кров». Зі свого боку, так званий прем'єр самопроголошеної ДНР О. Захарченко зазначив, що глави «народних республік» планують внести в угоду пункт про надання їм незалежності від України. При цьому, за його словами, «розмова про особливий або відкладений статусі для ДНР і ЛНР носять попередній характер». «Там тільки починається розмова з приводу ДНР і ЛНР. Розмова буде йти про введення особливого статусу або відкладеного статусу. І якщо це не буде прийнято, то Протокол взагалі не матиме сили. Це просто попередні наміри», – повідомив він.

«Підписаний у Мінську Протокол про двостороннє припинення вогню – це шанс для України не допустити повномасштабних бойових дій з Росією не тільки в Донбасі, а й на території всієї країни. Однак перемир'я між українською армією і бойовиками можливо лише в тому випадку, якщо режим припинення вогню буде дотримуватися, порушуючись хіба що локальними сутичками. Але стабільність настільки хитких домовленостей можуть забезпечити лише міжнародні спостерігачі, – заявив “Сьогодні” керівник Центру прикладних політичних досліджень “Пента” **В. Фесенко**. – Це шанс, шанс на те, щоб не досягти миру, ні про який мир поки мова не йде. Сторони мають прямо протилежні позиції, які не дозволяють підписати якусь мирну угоду. А ось досягти домовленості про припинення вогню – так, це

можливо, і ми сьогодні це бачимо».

Експерт зазначив, що обидві сторони угоди, підписавши її, ідуть на значні тактичні ризики, однак для української сторони перемир'я є «меншим злом». «На мій погляд, ця угода є для нас меншим злом. Це зло в тому сенсі, що не відновлений контроль над всім Донбасом, але з урахуванням того, що зараз за сепаратистів воюють росіяни, цього зробити неможливо. Тому це – неминуче зло. Але менше. Більше зло – це масштабна війна, повноцінна війна з Росією, і перенесення військових дій з Донбасу в інші регіони країни. Ось це зло велике, і його треба уникнути. Тому П. Порошенко, йдучи на цю угоду, розуміючи всі її ризики і хиткість, все-таки прагне уникнути ось цього великого зла. У В. Путіна теж свої мотиви, теж є свої ризики, тому він погодився на такий компроміс», – упевнений В. Фесенко.

У свою чергу політичний аналітик **П. Нусс** вважає, що Мінський протокол позитивно впливає на позиції України: «Підписаний в Мінську документ, який передбачає тимчасове примирення та припинення вогню в зоні антитерору позитивно впливає на дипломатичні та військово-політичні позиції України.

Документ унікальний тим, що в ньому українська сторона та інші учасники переговорів виключили можливість перегляду кордонів України. Тобто територіальна цілісність та державний устрій нашої країни залишається незмінним. Питання федералізації та визнання ДНР та ЛНР не підлягає розгляду. Більше того, Протоколом зазначається відновлення суверенітету на території Донбасу, навіть тих зон, які контролюються бойовиками.

Відносно до закону “Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей” зазначу, що цим законом передбачається надання окремим районам Донецької та Луганської області особливого статусу, але виключно у складі Української держави. Зокрема, райони з особливим статусом не матимуть права вето на внутрішні та зовнішньополітичні рішення центру. Також закон регулюватиме порядок самоврядування лише на тих територіях, які є під контролем сепаратистів».

Відомий блогер **Д. Казанський**, коментуючи зміст угоди, підкреслює, що Донбас, відповідно до її положень, визнається територією України і живе за законами України, але отримує децентралізацію, про яку, власне йшлося від самого початку розвитку ситуації на Сході України. При цьому Росія вже навіть не веде мови про визнання незалежності ДНР і ЛНР і підписала документ, у якому визнала окупований район територією України. Що ж стосується самого Донбасу, то по факту він на сьогодні не набуває незалежності, не входить до складу Росії, проте отримує становище «повноцінної резервації» і статус «ізгоя» у власній країні.

З такою позицією не погоджується директор Російсько-українського інформаційного центру політолог **О. Бондаренко**, який упевнений, що Протокол зафіксував той факт, що ДНР і ЛНР володіють сильними позиціями. «Це ніякий не “злив Новоросії”, а якраз навпаки – перший важливий крок до її політичної та державної інституціоналізації», – пояснює

політолог. На його думку, «вибори за особливим законом про окремий статус напевно підтвердять і посилять легітимність політичних інститутів нових республік і їхніх глав. Можливо, самих Захарченка та Плотницького»??.

Що стосується подальших відносин самопроголошених ДНР і ЛНР з Україною, О. Бондаренко вважає, що вони можуть бути «договірними, і саме в цьому документі (договорі) будуть остаточно зафіксовані всі деталі співіснування і ступінь інтеграції». «Хоча потрібно зазначити, що узгодження договору, очевидно, буде важким і займе багато часу», – додав політолог.

Консервація ситуації в нинішньому вигляді, за великим рахунком, не влаштує ні Київ, ні Москву, ні сепаратистів, заявив у коментарі Naviny.by білоруський оглядач-міжнародник **А. Федоров**. Він зазначає, що українське керівництво не може пожертвувати Донбасом «і навіть накази Порошенка можуть не зупинити гарячих хлопців з добровольчих батальйонів».

З іншого боку, «схоже, що і сепаратисти хочуть більшого», говорить А. Федоров (у кулуарах мінських переговорів з їхнього боку звучали слова, що перемир'я не означає припинення боротьби за від'єднання).

Аналітик також переконаний, що і «Москві мир там не потрібен», тому розцінює мінські домовленості лише як «технічне перемир'я», оскільки знекровленим сторонам бойових дій потрібний перепочинок.

Серед аналітиків популярна версія стосовно того, що В. Путін хотів би заморозити конфлікт на Сході України з тим, щоб створити там анклав на зразок Придністров'я. Надзавдання ж – не пустити Україну до Євросоюзу й особливо в НАТО.

На думку аналітика BISS (Вільнюс) **Д. Мельянцова**, для цього Кремлю не обов'язковий повний аналог Придністров'я. «Путіну цілком достатньо добитися, щоб Луганська і Донецька області мали велику автономію в складі України», – заявив політолог в коментарі Naviny.by. Ідеться про такий ступінь автономії, при якій ці регіони де-факто отримали б право вето на інтеграційні рішення Києва.

Аналітик BISS вважає успіхом Росії те, що їй вдалося посадити представників самопроголошених ЛНР і ДНР за стіл переговорів, тим самим уникаючи своєї відповідальності. «Вони вже виглядають не терористами, а політичними суб'єктами», – зазначає Д. Мельянцев. Він вважає, що в цьому плані сюжет переговорів розвивається на користь В. Путіна.

Прокоментували підписаний у Мінську Протокол і російські експерти. Зокрема, директор Центру політичної кон'юнктури **О. Чеснаков** припускає, що в діалозі, який намітився, кожна зі сторін спочатку переслідуватиме свої цілі, можливо навіть діаметрально протилежні, але в процесі врегулювання обидві сторони конфлікту повинні еволюціонувати. «Це природно. Головне – потрібно було дати розпочатися змістовному діалогу. Для цього і припинений вогонь», – зазначив експерт.

Водночас О. Чеснаков вважає, що для того щоб забезпечити можливість початку змістовного діалогу, сторони не повинні намагатися вирішити одразу всі можливі питання майбутніх відносин. «Треба почати з

першочергових проблем, щодо яких компроміс досяжний вже сьогодні. І рухатися поетапно. Уникати необережних заяв і працювати над договором, що гарантує свободу і права населення Донбасу та Луганська», – вважає аналітик.

Російський історик **М. Солонін** у персональній колонці на сайті «Ехо Москви» виклав свою оцінку досягнутим у Мінську домовленостям. За його словами, відповідно до підписаної угоди статус Донбасу буде найближчим часом визначатися спеціальним українським законом про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Луганської та Донецької областей. Таким чином, робить висновок експерт, регіони отримають «особливий статус» у державі, що означатиме формально-юридичну ліквідацію так званих Луганської народної республіки і Донецької народної республіки. «Як ви розумієте, тимчасовий порядок місцевого самоврядування в ряді районів двох українських областей, причому порядок, який буде визначений саме законом України, – це далеко не державний суверенітет. І навіть не конфедерація з так званим “блокуючим пакетом” повноважень для окремих її суб’єктів. Не кажучи вже про те, що український закон про тимчасовий порядок може бути через деякий час повністю відредагований, скасований або взагалі замінений чимось новим. Само собою, усім цим керуватимуть у Києві, у Верховній Раді України.

Зрозуміло, у поточній ситуації формально-юридичні дефініції мало чого варті. З урахуванням цього в Протоколі є такі пункти: “Забезпечити постійно діючий моніторинг на державному кордоні між Російською Федерацією і Україною та верифікацію з боку представників ОБСЄ при створенні зони безпеки в районах, розташованих біля кордону” і “Вивести незаконні збройні формування, бойовиків, військову техніку, а також найманців з території Української держави”. Точне і пряме виконання цих пунктів означає фактичну смерть даних “республік”, а це вже серйозно», – вважає М. Солонін.

Набагато менш оптимістично оцінює Мінський протокол російський політолог **С. Белковський**. За його словами, досягнуте перемир’я лише тактично необхідно обом сторонам – Росії та Україні, «оскільки інших повноцінних суб’єктів у цій драмі взагалі-то немає». «В. Путін за фактом підписання мінського протоколу домігся визнання – і це його головний успіх – суб’єктності ДНР і ЛНР як учасників переговорів. А Україні перемир’я було необхідно, щоб взяти перепочинок після попередніх двох тижнів, які були вкрай невдалими у військовому відношенні. Було ясно, що продовження наступу сепаратистів, підкріплених російськими військами, українська армія прямо зараз не витримає», – вважає С. Белковський.

Експерт звертає увагу на те, що Мінський протокол жодним чином не усуває справжньої причини війни, яку він убачає в бажанні В. Путіна домовитися із Заходом щодо долі України і всього пострадянського простору. «Росія повністю втрачає контроль над пострадянським простором і вимагає за це компенсації. Поки ці переговори не почалися, немає самої концепції миру. Мінський протокол не може бути підставою для

довгострокового умиротворення ситуації», – переконаний політолог.

Відповідно до його висловлювань, В. Путін переміг не в Мінську, він переміг до цього – шляхом фактичного введення військ і нанесення поразки українській армії. Тому протокол у Мінську і був підписаний. В іншому випадку, як вважає експерт, П. Порошенко навряд чи погодився б на підписання такого документа. «І це тільки підтверджує мою думку про те, що мінська конструкція дуже недовговічна. В. Путіну не потрібен мир, у тому числі й на умовах, сформульованих у Мінському протоколі. Йому потрібно продовження силового тиску, щоб досягти тих цілей, про які я говорив.

Він буде вести гібридну війну, буде надавати військову підтримку сепаратистам. Причому не обов'язково тільки в Донецькій і Луганській регіонах. Війна може перекинутися і на інші території з часом. Може загостритися проблема Придністров'я. Для Путіна також надзвичайно важливим питанням є життєзабезпечення Криму. І поки він його не вирішив, він не припинить бойові дії», – резюмував С. Белковський.

Отже, підписаний у Мінську Протокол поки що не можна віднести до безумовних здобутків жодної зі сторін. Швидше, він засвідчив потенційну можливість досягнення компромісів за певних умов. Положення документа містять як потенційні ризики, так і потенційні переваги – усе, як і в попередні місяці, залежатиме від здатності ефективно поєднувати дипломатичні, політичні й військові зусилля. Наскільки це вдасться українській владі, стане зрозумілим у процесі обговорення й голосування у Верховній Раді за законопроект про особливий статус окремих районів Донецької та Луганської областей, запланованого наступного тижня (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/31197.html>). – 2014. – 10.09; *НТВ.Ru* (<http://www.ntv.ru/novosti/1208037/#ixzz3CvSbyzyR>). – 2014. – 5.09; *NEWSru.ua* (<http://www.newsru.ua/ukraine/10sep2014/obnarod.html>). – 2014. – 10.09; Телеканал новин 24 (http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?pidpisavshi_minskiy_protokol_rosiya_zobovyazana_yogo_dotrimuvatisya_mzs_ukrayini&objectId=483162). – 2014. – 9.09; *УНН* (<http://www.unn.com.ua/uk/news/1383062-o-lyashko-minskiy-protokol-ye-zavualovanoyu-formoyu-kapitulyatsiyi-p-poroshenka-pered-v-putinim>). – 2014. – 7.09; *Експрес* (<http://expres.ua/news/2014/09/07/113670-nadannya-nezalezhnosti-dnr-lnr-ukrayiny-minsky-protokol-zabuty-zaharchenko>). – 2014. – 7.09; *Сьогодні* (<http://ukr.segodnya.ua/politics/pnews/o-minskih-dogovoryonnostyah-i-ih-posledstviyah-stepan-gavrish-550542.html>). – 2014. – 8.09; *Сьогодні* (<http://ukr.segodnya.ua/politics/pnews/mir-byt-ili-ne-byt-pervye-podrobnosti-dogovorennostey-v-minske-549892.html>). – 2014. – 5.09; *Сьогодні* (<http://ukr.segodnya.ua/politics/pnews/timoshenko-uidela-bolshuyu-opasnost-v-minskih-dogovorennostyah-550439.html>). – 2014. – 8.09; *Forbes.ua* (<http://forbes.ua/ua/news/1378689-mzs-pidpisannya-minskogo-protokolu-ne-oznachaє-viznannya-lnr-i-dnr>). – 2014. – 8.09; Телеканал новин 24 (http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?minskiy_protokol_pidpisali_pyat_stori

n_nyemtsov&objectId=482299). – 2014. – 6.09; *Главком* (<http://glavcom.ua/articles/22306.html>). – 2014. – 9.09; *The Kiev Times* (<http://thekievtimes.ua/politics/398314-pozitiv-minskogo-protokola.html>). – 2014. – 9.09; *Буржевой лидер* (<http://www.profi-forex.org/novosti-rossii/entry1008225677.html>). – 2014. – 7.09; *Naviny.by* (http://naviny.by/rubrics/politic/2014/09/05/ic_articles_112_186591). – 2014. – 5.09).

О. Симоненко, канд. політ. наук, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Вибори до ВР проходять за чинним законодавством: чи зміниться політичний ландшафт?

28 серпня в Україні стартувала виборча кампанія з проведення позачергових парламентських виборів. 26 жовтня планується провести вибори народних депутатів до Верховної Ради VIII скликання. Відповідний Указ Президента України П. Порошенка № 690/2014 «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів» було опубліковано 27 серпня. «Я вирішив достроково припинити повноваження Верховної Ради VII скликання. Вибори нового парламенту відбудуться 26 жовтня 2014 р. Це рішення я прийняв у суворій відповідності до ст. 90 Конституції України. З урахуванням очікувань переважної більшості громадян України та на виконання власного слова, яке давав, балотуючись на пост Президента», – написав на своїй сторінці у Facebook Президент України (<http://uapress.info/uk/news/show/36699>).

Відповідно до закону про статус тимчасово окупованих територій, у Криму та Севастополі вибори проводяться не будуть. З урахуванням того, що на цих територіях розташовані 12 мажоритарних округів, на виборах у жовтні обиратимуться тільки 438 депутатів з 450.

У зоні проведення АТО в Луганській і Донецькій областях законом передбачено проведення виборів відповідно в округах № 11 і 21, і ніякі особливості їхньої організації в законодавчому порядку на сьогодні не встановлені. Разом з тим у ЦВК сподіваються, що парламент внесе в закон відповідні зміни, які б передбачали гарантії безпеки в цьому регіоні як для організаторів виборів, так і для самих виборців.

Водночас переселенці із зони АТО та Криму зможуть взяти участь у виборах в інших регіонах, але проголосувати тільки за кандидатів за партійними списками.

У ЦВК України повідомляють, що на вибори до Верховної Ради планується витратити близько 1 млрд грн. За даними ЦВК, витрати на проведення позачергових парламентських виборів можна зменшити на 140 млн грн від запланованого обсягу за рахунок технічних змін до законодавства. Зокрема, якщо відмовитися від фінансування передвиборної агітації партій і кандидатів за рахунок держбюджету.

До того ж ЦВК має офіційно встановити результати виборів не пізніше, ніж через 15 днів, тобто до 10 листопада включно.

Законом України «Про вибори народних депутатів України» нині встановлено 5-відсотковий прохідний бар'єр. Згідно з чинним законодавством, вибори відбуватимуться за змішаною системою. На зустрічі Президента України П. Порошенка з лідерами фракцій Верховної Ради було ухвалено не змінювати виборче законодавство та не відкривати пропорційних списків. Як повідомляє «Громадське телебачення», тому що передвиборна гонка вже почалася і деякі кандидати-мажоритарники вже зареєструвалися у ЦВК (<http://ukr.segodnya.ua/politics/laws/ukraincy-budut-vybirat-novuyu-radu-po-staroy-smeshannoy-sisteme-548774.html>).

З огляду на прийняття парламентом закону про внесення змін до Державного бюджету на поточний рік та істотне скорочення бюджетних видатків учасники зустрічі дійшли згоди щодо необхідності здешевлення виборчих процедур і зменшення у зв'язку з цим терміну проведення виборчої кампанії із 60 до 45 днів. До того ж участь у виборах беруть тільки політичні партії; участь блоків, які складаються з партій, не передбачено.

Однією з перших стартувала партія «Сильна Україна» С. Тігіпка. Більше того, С. Тігіпко запевнив, що його політична сила переможе на позачергових виборах до Верховної Ради: «Ми підемо на вибори партією “Сильна Україна”, і я переконаний, що ми будемо в парламенті» (<http://tigipko.com/sergij-tigipko-silna-ukrayina-jde-n>).

При цьому слід зауважити, що чимало «регіоналів», які втратили у зв'язку з бойовими діями на Донбасі свої виборчі округи, планують брати участь у виборчій компанії під брендом «Сильної України» С. Тігіпка (<http://www.newsru.ua/ukraine/06sep2014/el213.html>).

Нагадаємо, у березні 2012 р. партія «Сильна Україна» саморозпустилася, а її члени вступили в Партію регіонів, а в 2014 р. «Сильна Україна» знову стала самостійною політичною силою.

Що стосується більшості «регіоналів», то, відповідно до заяв голови виконкому Партії розвитку України С. Ларіна, Партія регіонів і Партія розвитку України (ПР і ПРУ) планували йти на вибори «опозиційним блоком».

Водночас один з лідерів ПР Б. Колесніков зауважив, що таке рішення буде прийнято на політраді і з'їзді Партії регіонів, а до блоку також увійдуть понад 25 громадських організацій (<http://www.slovoidilo.ua/news/4689/2014-09-09/partiya-regionov-i-partiya-razvitiya-ukrainy-obedinyayutsya-v-oppozicionnyj-bl.html>).

Утім згодом з'явилася інформація про те, що Партія регіонів урешті вирішила в нинішніх виборах до Верховної Ради участі не брати.

Про намір позмагатися за депутатські мандати заявили і у ВО «Свобода». «Свобода» попередньо вже має кандидатів як по списку, так і в усіх 225 округах. Список формується фактично за процедурою пропорційної системи із відкритими списками. Усі обласні організації під час місцевих конференцій провели такий собі внутрішній праймеріз і подали на розгляд

з'їзду списки із рейтингами кандидатів. На основі них і буде утворено список ВО «Свобода» на позачергових виборах Верховної Ради України», – повідомив О. Тягнибок. Відповідаючи на запитання щодо партнерів, з якими «Свобода» веде перемовини, лідер об'єднання наголосив, що консультацій не відбувається з лівими силами, Партією регіонів і проектами, утвореними з уламків колишньої партії В. Януковича. «Ми не виключаємо можливості входження до нашого списку представників інших політичних сил, однак лише ідеологічно близьких – націоналістів. Перемовини триватимуть недовго, бо до останнього дня висування кандидатів уже залишилося не так багато часу», – зазначив лідер «Свободи».

У свою чергу, у партії «Батьківщина» вирішили брати участь у дострокових парламентських виборах командою, яка була сформована напередодні виборів 2012 р. Лідер партії Ю. Тимошенко наголосила на необхідності оновлення партійного списку «Батьківщини» шляхом залучення максимально широкого кола представників громадянського суспільства.

За інформацією iPress.ua, Ю. Тимошенко будуватиме свою кампанію на необхідності люстрації влади (для цього в першій п'ятірці буде головний «люстратор» Є. Соболєв), захисті «ідеалів Майдану» та агресивній критиці політики П. Порошенка. Як зазначають деякі оглядачі, схоже, що люстрацію «Батьківщина» почала із себе (<http://nk.org.ua/politika/93057-vibori-doverkhovno-radi-poroshenko-riziku-prograti-lyashku>).

Достатньо прогнозованим став відхід від «Батьківщини» і самостійний похід «на вибори» оновленого «Народного фронту» А. Яценюка, який посилюється такими політиками як О. Турчинов, Л. Денісова, П. Петренко, Л. Гриневич, В. Головка, К. Матейченко, С. Пашинський, А. Парубій, А. Пишний, М. Бурбак, М. Хміль, М. Апостол, Л. Ємець, В. Лунченко (<http://www.5.ua/ukrajina/politika/item/392321-batkivshchyna-pide-na-vyboru-bez-turychnova-parubii-avakova-denisovoi-ta-pashynskoho>).

Покинув лави партії «Батьківщина» і національний лідер кримськотатарського народу М. Джемільєв, який став нещодавно уповноваженим Президента України у справах кримських татар, і має намір балотуватися на майбутніх парламентських виборах у складі команди Президента П. Порошенка. Про це він повідомив у коментарі виданню «Крим. Реалії». «Були пропозиції особисто мені від Тимошенко, але зараз створюється блок Президента. Я вважаю, що більш доречно йти в блоці Президента, тому що він об'єднує всі демократичні сили. Я, швидше за все, погоджуся на пропозиції нашого Президента увійти до списку кандидатів від його блоку», – повідомив М. Джемільєв. Крім того, за його словами, у список кандидатів Блоку П. Порошенка може потрапити й глава меджлису кримськотатарського народу Р. Чубаров. Лідер кримських татар повідомив, що запропонував кандидатуру Р. Чубарова Президенту, і П. Порошенко відповів згодою (http://lb.ua/news/2014/08/29/277605_dzhemilev_poydet_vibori_bloka.html).

У цьому контексті слід зазначити, що політична сила П. Порошенка є фаворитом у цих виборчих перегонах (нагадаємо, що партія «Солідарність»

отримала назву Блок П. Порошенка, а її новим керівником став Ю. Луценко) (<http://delo.ua/ukraine/jacenjuk-vozglavit-spisok-partii-poroshenko-na-vyborah-smi-277438>).

Серед прогнозованих лідерів виборчих симпатій на майбутніх парламентських виборах і Радикальна партія О. Ляшка. Про особу цього політика точаться нескінченні суперечки, часто лунають досить критичні оцінки. Але очевидно, що саме ораторські здібності О. Ляшка, його яскрава харизма є головною причиною високих рейтингів Радикальної партії. «О. Ляшко акумулює навколо своєї партії протестні настрої частини прихильників Майдану і жителів центральноукраїнської глибинки, незадоволених падінням рівня життя і численними політичними та соціальними проблемами. Войовничий Ляшко відповідає атмосфері і настроям військової та післямайданної ситуації в країні», – підкреслює В. Фесенко у своєму блозі на УП.

Радикальну партію О. Ляшка дехто з оглядачів вважає «проектом С. Львовочкіна». Сам же депутат категорично заперечує участь представників олігархів у списку своєї партії і готовий «віддати три свої пальці на відсікання», якщо знайдуться докази зворотного.

Про відсутність у своїх списках людей з олігархічних кіл наголошують і в політичній партії «Громадянська позиція», лідером якої є экс-міністр оборони А. Гриценко. «У списку немає жодної людини за гроші. Нас не фінансує ні Львовочкін, ні Фірташ, ні Коломойський, ні Пінчук, ні інші олігархи», – заявив лідер партії «Громадянська позиція» А. Гриценко (<http://www.grytsenko.com.ua/news/view-hromadjans-ka-pozytsija-ta-demal-jans-pidpysaly-deklaratsiju-pro-spil-nu-uchast-u-vyborakh.html>). У першу п'ятірку виборчого списку потрапили А. Гриценко, глава партії «Демократичний альянс» В. Гацько, член Вищої ради юстиції М. Соловійова, громадський діяч О. Дерев'янюк, глава правління Центру протидії корупції В. Шабунін. Нагадаємо, раніше під час відкриття VII з'їзду політичної партії «Громадянська позиція» в Києві А. Гриценко заявив, що його політсила й Демократичний альянс братимуть участь у виборах разом. Крім того, він зазначив, що під час виборчої гонки новостворений альянс носитиме назву «Громадянська позиція» (А. Гриценка) (http://news.liga.net/news/politics/3205525partiya_grytsenko_opredelilas_so_spiskom_na_parlamentskikh_vyborakh.htm). «У парламенті ми будемо чи не єдиною політичною силою, в якій немає жодних зобов'язань перед системою. Ми матимемо унікальну нагоду, щоб там задавати характер майбутніх змін у країні», – наголосив лідер Демальянсу В. Гацько (<http://www.grytsenko.com.ua/news/view-hromadjans-ka-pozytsija-ta-demal-jans-pidpysaly-deklaratsiju-pro-spil-nu-uchast-uvyborakh.html>).

Має наміри боротися до останнього й КПУ. Комуністи також заявили про свої наміри взяти участь у цих виборах, як й інші політсили, оскільки на сьогодні немає рішення суду про заборону Компартії. Виборчий список очолив перший секретар ЦК КПУ П. Симоненко. Про це повідомляє прес-служба партії. Делегати з'їзду обговорили та затвердили передвиборну

програму партії та першу п'ятірку виборчого списку: П. Симоненко, А. Мартинюк, К. Самойлик, В. Сіренко та П. Цибенко.

Нагадаємо, у липні з фракції Комуністичної партії України вийшло кілька народних депутатів, у результаті чого склад фракції КПУ в парламенті став менший, ніж при її формуванні під час першої сесії, а 24 липня О. Турчинов оголосив про розпуск фракції Компартії України (<http://ukr.segodnya.ua/politics/pnews/kommunisty-ne-sdayutsya-kpu-idet-na-vybory-548019.html>).

Крім того, про намір взяти участь у позачергових виборах народних депутатів Верховної Ради 26 жовтня оголосив і «Правий сектор». Про це в ефірі телеканалу «Інтер» заявив прес-секретар партії Б. Береза. «Я офіційно заявляю, що партія “Правий сектор” йде на вибори», – сказав він. Також Б. Береза зазначив, що ПС не має наміру об'єднуватися з партією «Всеукраїнське об'єднання “Свобода”» (<http://www.theinsider.ua/politics/540c99c38fd6d>).

Про готовність взяти участь у виборах до ВР заявила і партія «Самопоміч» А. Садового, яка провела 9 вересня з'їзд, на якому до неї вирішили приєднатися партія «Воля» Є. Соболева, частина батальйону «Донбас» С. Семенченка та экс-міністр економіки П. Шеремета. З'їзд прийняв рішення брати участь у парламентських виборах. Очолила список партії Г. Гопко, громадська активістка та координатор ініціативи «Реанімаційний пакет реформ» (РПР), частина з якого приєдналася до «Самопомічі». Як повідомляє [Євромайдан](#), перша п'ятірка на виборах виглядатиме так: Г. Гопко, співзасновник громадської ініціативи «Реанімаційний пакет реформ», громадська активістка; П. Кишкар, командир групи інформаційної війни добровольчого батальйону «Донбас»; О. Скрипник, експерт у галузі інформаційних технологій, засновник і директор ІТ-компанії «Елекс», член наглядової ради ІТ-ВРО Lviv Cluster; О. Сироїд, директор Української правничої фундації, експерт «Реанімаційного пакета реформ»; В. Кривенко, експерт у галузі військово-промислового комплексу та економічної стратегії, експерт «Реанімаційного пакета реформ» (<http://www.pravda.com.ua/news/2014/09/9/7037198>).

Натомість експерти вважають, що, незважаючи на загальний тренд тотального оновлення, шанси в нових політичних об'єднань потрапити до складу ВР наступного скликання невеликі. «Гриценко може потрапити (у Раду) зі своєю “Громадянською позицією”, – говорить “Сегодня.ua” політолог, директор Інституту глобальних стратегій В. Карасьов. – Але йому ще потрібно хорошою виборчою кампанією підкріпити той результат, який він показав під час президентської кампанії. “Сильна Україна” (Тігіпко) і нова ребрендингова Партія регіонів, на мій погляд, повинні подолати 5-відсотковий бар'єр».

На думку експерта, за винятком «Батьківщини», президентського проекту П. Порошенка, РПУ О. Ляшка, «Свободи» і УДАРу, що мають високий рейтинг, в інших сил шансів мало, причому навіть пониження прохідного бар'єра нові політичні об'єднання не врятувало б. «Зовсім нові

партії не беруть, на мій погляд, не те що 5 %, але навіть 3 %. Дуже складно при такому насиченому партійному полі і при таких “монстрах” увірватися в ВР, якщо не неможливо, – переконаний В. Карасьов. – Що стосується лівих проектів, то шанс є тільки у комуністів. Якщо ні, то у решти лівих проектів просто немає шансів».

Солідарний з ним і директор Інституту соціально-політичного проектування «Діалог» А. Міселюк. «Якщо говорити про реальні шанси, то в першу чергу я б говорив про відроджену партію С. Тігіпка, він зробив хороший заділ для того, щоб завоювати помірного виборця південних і східних регіонів, який раніше віддавав свої голоси ПР. Що стосується Гриценко, то ця партія чисто вождистського типу: його сприймають як хорошого військового експерта, який говорить дуже правильні речі щодо проведення військової операції. І якщо тема АТО в Донбасі буде в центрі уваги, то, звичайно, це підвищує його шанси», – говорить А. Міселюк.

Чекає в парламенті А. Гриценка і С. Тігіпка, а також оновлений проект Партії регіонів і глава правління Центру прикладних політичних досліджень «Пента» В. Фесенко. Але підкреслює, що ключовою особливістю майбутньої кампанії буде орієнтування на лідерів, і саме від рейтингу лідерів залежатиме фінальний результат їхніх бізнес-проектів. «Лідерський фактор буде ключовим у цій кампанії, і дуже багато чого залежатиме від того, як перші особи своїх політичних проектів проявлять себе під час... парламентської гонки. І ті політичні проекти, у яких є яскраво виражені лідери, отримають в підсумку максимальний результат», – каже В. Фесенко. І додає, що в нових проектів є шанс тільки в об'єднанні. «Тільки такий собі спільний проект з декількох нових політичних рухів мав би шанс увійти в новий парламент. Поодинці вони шансів не мають», – резюмує експерт (<http://ukr.segodnya.ua/politics/pnews/kto-iz-novichkov-mozhet-proyti-v-radumneniya-politologov-548011.html>).

У свою чергу голова правління Комітету виборців України О. Черненко зазначив, що нових народних депутатів буде однозначно більше, ніж старих. Шанси пройти до парламенту мають як мінімум три нові політсили. «“Батьківщина” заявила, що відбудеться повне її перезавантаження, і ця партія матиме багато нових облич. Думаю, що у Радикальній партії Ляшка будуть усі нові обличчя, крім, зрозуміло, самого лідера, – заявив О. Черненко. – Плюси майбутнього складу Ради – проєвропейська і, так би мовити, антирадянська орієнтація. Ризики ж полягають у тому, що поки зарано говорити, чи буде цей парламент реформаторським» (http://www.ukrinform.ua/ukr/news/nova_rada_matime_bilshe_novih_oblich___s_hernenko_1969529).

Загалом експерти сходяться на думці щодо необхідності цих дострокових виборів до Верховної Ради. Зокрема, І. Коліушко, голова правління Центру політико-правових реформ, зауважує: «Дострокові вибори проводити було потрібно. Цей склад Верховної Ради демонструє повну неспроможність виконати завдання, які стоять перед країною. Вибори – широко підтримувана політична вимога українського суспільства. Тому

попри всі застереження дострокова парламентська кампанія – необхідність. Звичайно, перед розпуском парламенту треба було змінити виборчий закон. Але, власне, ця Верховна Рада цього не зробила. Тільки Верховна Рада могла змінити цей закон, але, на жаль, усі зусилля, які були до цього докладені з боку громадянського суспільства, не увінчалися успіхом. Утім не бачу проблем у тому, що у деяких округах вибори через АТО можуть не відбутися. Як тільки ситуація у цих округах нормалізується, там будуть проведені повторні вибори і депутати будуть дообрані до парламенту.

Якщо прогнозувати якість майбутнього парламенту, то серйозного оновлення не відбудеться. Експерти вже кілька років говорять про відсутність соціальних політичних ліфтів, які б давали можливість здібним молодим політикам підніматися та досягати успіху. ...Тому ці вибори можуть показати не лише неспроможність цього складу парламенту, але й неспроможність нашої політичної системи мінятися в цілому. Хоча не виключаю, що потім почнеться робота з її оновлення. Що стосується результатів, то я песимістично налаштований щодо питання оновлення. Його швидше за все не відбудеться. Якщо говорити про мої особистісні симпатії... Мені хотілося б, щоб КПУ не брала участі у цих виборах, але зробити це можна лише в один спосіб: завершити розгляд справи про її заборону в суді. Чи встигнуть це зробити до виборів, не знаю. Іншого правового механізму неучасті комуністів у виборах нема. Та якщо ця відверто антиукраїнська антидержавна партія все ж братиме участь, виборці повинні самі відправити її в небуття».

Доповнює його О. Барабаш, віце-президент Асоціації народних депутатів минулих скликань: «Те, що вибори треба було проводити, не викликає жодних сумнівів. Але ми вважаємо, що слід було виконати кілька завдань. По-перше, оновлення складу ЦВК, в якій у 12 з 15 людей закінчився термін повноважень 1 червня. Бо якщо проводити вибори таким фактично неповноважним складом комісії, то це ставить під сумнів їхню легітимність. І по-друге, необхідність оновлення виборчого закону. Проведення виборів за старим законом за закритими виборчими списками – це дискредитація самої ідеї. Закриті списки перекреслюють ідею перезавантаження та оновлення влади. Це консервація еліти, цінностей, правової культури. Це крок до закріплення системи партократії.

У такому випадку перезавантаження перетворюється на перерозподіл мандатів, більшість при якому отримують ті, хто краще підготувався до цього перерозподілу. Я сумніваюся, що результат буде той, на який розраховують організатори виборів. Склад парламенту визначатиме не народ, а партійні вожді. А це означає, що політико-правова культура залишається та сама, тобто старою залишається орієнтація виборців не на кандидатів у депутати, а на політичних вождів.

Що стосується технічних питань. Через наявність округів, які перебувають у зоні російської окупації та зоні АТО, ми можемо отримати парламент, у якому бракуватиме близько 50 мандатів. Один Донецьк – дев'ять мандатів, а сама область по мажоритарці давала 21 мандат. Плюс

Луганськ та область. Донбас може бути майже не представлений. І ПР і КПУ отримають мінімум голосів. У мене є побоювання, що вони підживлять настрої сепаратизму. Ми з вами повинні молити Бога про успішність АТО, щоб вибори стали на Донбасі можливими хоча б у великих містах. Сурогатні прийоми організувати вибори на округах за межами АТО – приречені.

Мій підсумок: не можна призначати вибори, коли не вирішені проблеми із законом. Мені кажуть, що цей парламент нічого не приймав. Але ж є інструменти тиску. Є механізми домовленостей. Залучення громадськості. Правильність виборів та реалізація прав виборців – кращий пріоритет, ніж дата та тривалість нової кампанії.

Гадаю, що ми отримаємо строкатий парламент, де буде представлено до 10 партій. Формувати коаліцію буде значно складніше. Передбачаю утворення тимчасових коаліцій мало не по кожному питанню. Також важко зрозуміти, як буде визначатися більшість. Чи буде вона становити 200 депутатів (якщо 400 депутатів) чи 205, якщо 410. Це залежить від успіху АТО. Звичайно, цей парламент буде більше орієнтований на Президента, але шансів, що закони проходять легше, небагато. Проблема не в тому, що регіонали не голосували. А в тому, що “зуби показували” фракції, які входили до коаліції. А тепер таких партій буде з десяток. Розрахунок, що партія Президента матиме 50 %, дещо ідеалістичний. Зайде багато інших політичних сил. Кожен закон має велику кількість деталей, які влаштовують або не влаштовують нардепів. Не думаю, що цей парламент, який формується, проіснує так усі п’ять років».

Утім В. Небоженко, керівник соціологічного центру «Український барометр», зауважив: «Я б не сказав, що оголошення дострокових виборів пов’язане якимось зі сприятливою електоральною кон’юнктурою для Президента, який на хвилі рейтингу хоче завести свою партію. Відсутність реформ, відсутність єдності націонал-демократичних сил, наслідки війни – це все тягне розчарування, які не стануть меншими на день голосування.

Парламент сам винен у тому, що його розпустили. Він повинен був очиститися, звільнитися від відкрито антиукраїнських елементів, котрі підтримують сепаратистів зброєю та грошима. Якби вони це зробили, то могли б спокійно працювати далі, приймати закони. Є багато незадоволених цією кампанією. І населення України не дуже її хоче, але йде. І парламент, який не проявив мудрості, не використав шансу на оновлення, і тепер змушений іти. Ну, але такою є зараз ситуація.

Переконалий, що новий склад парламенту також проходитиме свої кризи. Ну, прийдуть, замість Партії регіонів, маловідомі або ж добре відомі нардепи під брэндами “Україна у розвитку” чи щось у цьому дусі. Високий відсоток партії Ляшка показує, наскільки дезорієнтоване населення. Якщо люди роблять ставку на Радикальну партію, це підказує, що новий парламент приречений на протиріччя та конфлікти між лідерами.

...Хоча новий парламент буде складний, все ж залишати старий було неможливим. Занадто там багато людей, які просто ненавидять Україну» (<http://np.org.ua/2014/08/dostrokovi-vybory-bez-donbasu-chy-zminytsya->

politychnyj-landshaft).

На думку ж президента Київського аналітичного центру «Політика» І. Попова, найпомітніші зміни відбудуться у зовнішньополітичній орієнтації нового складу депутатів. «Якщо в нинішньому складі парламенту три фракції є проросійськими, то після перевиборів не буде жодної», – упевнений експерт.

Професор політології О. Гарань вважає, що «перш за все позачергові вибори вигідні народу України. За даними соціологічних опитувань, до 70 % українців підтримують проведення позачергових виборів у Верховну Раду», – поінформував експерт. Він нагадав, що в нинішньому складі парламенту донині залишається 235 депутатів, що цілковито себе дискредитували (<http://www.dw.de/дострокові-парламентські-вибори-хто-у-виграші/a-17807765>).

Загалом, за даними всіх останніх соціологічних опитувань, на першому місці впевнено йде політсила Президента П. Порошенка. Причому у форматі Блоку П. Порошенка (за участі в складі блоку партії УДАР) вона отримує близько третини голосів виборців. Другим явним фаворитом прийдешніх парламентських виборів є Радикальна партія О. Ляшка.

Згідно з даними дослідження КМІС, яке проводилося з 23 серпня по 2 вересня, якби вибори до Верховної Ради відбувалися наприкінці серпня, то з тих громадян України віком від 18 років, які визначилися й підуть на вибори, 37,1 % проголосували б за Блок П. Порошенка (за умови участі «ударівців» і Ю. Луценка); 13,1 % – за Радикальну партію О. Ляшка; 9,7 % – за партію «Громадянська позиція»; 7,8 % отримала б партія «Сильна Україна»; 6,1 % – «Батьківщина».

Решта партій, згідно з даними цього опитування, набирають менше 5 %:

- 4,6 % – за Комуністичну партію України;
- 4,4% – за Всеукраїнське об'єднання «Свобода»;
- 3,8 % – за Партію регіонів;
- 2,9 % – за партію «Самопоміч»;
- 1,8 % – за партію «Правий сектор»;
- 2,3 % – за інші партії.

Загальні електоральні уподобання всіх громадян України віком від 18 років виглядають таким чином:

- 21,5 % проголосували б за Блок П. Порошенка (Ю. Луценко, В. Кличко, О. Богомолець);
- 7,6 % – за Радикальну партію О. Ляшка;
- 5,6 % – за партію «Громадянська позиція»;
- 4,5 % – за партію «Сильна Україна»;
- 3,7 % – за партію «Патріоти України» (А. Яценюк, О. Турчинов);
- 3,5 % – за ВО «Батьківщина»;
- 2,7 % – за Комуністичну партію України;
- 2,5% – за ВО «Свобода»;

- 2,2 % – за Партію регіонів;
- 1,7 % – за партію «Самопоміч»;
- 1,0 % – за партію «Правий сектор»;
- за інші партії – загалом 1,3 %;
- 2,3 % – викреслили б усі партії, попсували б бюлетень;
- 14,9 % – вирішили не брати участі в голосуванні;
- 24,9 % – не визначилися, за кого голосувати

(<http://www.pravda.com.ua/news/2014/09/3/7036687>).

У свою чергу, за результатами соціологічного опитування, проведеного компанією GFK Ukraine, які представив на прес-конференції заступник директора GFK Ukraine Г. Вишлінський, у трійку лідерів увійшли партія «Солідарність» (П. Порошенко) – 16 %, Радикальна партія О. Ляшка – 14 %, ВО «Батьківщина» (Ю. Тимошенко) – 13 %, «Громадянська позиція» (А. Гриценко) – 7 %, УДАР В. Кличка – 6 %, «Сильна Україна» (С. Тігіпко) – 6 %.

Разом з тим за ВО «Свобода» (О. Тягнибок) проголосували б 4 %, Комуністичну партію України (П. Симоненко) – 3 %, партію «Правий сектор» (Д. Ярош) – 3 %, Партію регіонів (Р. Ахметов, М. Добкін) – 2 %, «Самопоміч» (А. Садовий) – 1 %, Партія розвитку України (Ю. Мірошніченко) – 1 %, інші – 2 %, важко сказати – 22 %. Опитування проводилося 14–25 серпня, усього опитано 2 тис. респондентів, максимальний розмір похибки становить 2,2 % (<http://publicist.in.ua/1984-za-rezultatami-socopituvan-na-maybutnh-viborah-u-verhovnu-radu-ldiruyut-partyi-poroshenka-lyashka.html>).

У цілому ж, незважаючи на явні й приховані перешкоди, виборча кампанія стартувала. Тепер головне, щоб у результаті парламентських виборів країна отримала новий, більш дієвий парламент, який відповідатиме нинішнім політичним реаліям і настроям виборців.

В об'єктиві - регіон

В. Пальчук, канд. наук із соц. комунікацій, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Актуальні аспекти відновлення Донбасу

У результаті бойових дій Донецька та Луганська області зазнали масштабних руйнувань. Нормалізація життєдіяльності в цих регіонах потребує залучення значних фінансових і трудових ресурсів для відновлення пошкоджених і зруйнованих комунікацій, електро- і водопостачання, медичних та освітніх закладів, житлових будинків. Під час представлення на засіданні уряду Плану дій «Відновлення України» зазначалося, що наразі уряд проводить роботу з інвентаризації збитків і руйнувань, які є на сьогодні на Донбасі. «Ми їх зараз не можемо визначити – тільки з фотографій зі супутників. І якщо два місяці тому, коли ми звільняли Слов'янськ, наші

оцінки були 8 млрд грн, сьогодні можу заявити, що тепер це мільярди доларів зруйнованої інфраструктури», – наголосив Прем'єр-міністр України А. Яценюк. За його словами, Європейський Союз і західні партнери направляють до України спеціальну місію для інвентаризації й оцінки збитків.

Значних матеріальних втрат зазнало комунальне господарство міст східних регіонів. Тільки в Донецьку, станом на 18 серпня, залишалися знеструмленими 88 трансформаторних підстанцій. Аварійні бригади до входження в місто російських військ здійснили роботи з відновлення пошкоджених електричних мереж. Разом з тим усе ще відбуваються перебої з водопостачанням у зв'язку із зупинкою Верхньокальміуської фільтраційної станції та продовженням бойових дій. Громадський транспорт продовжує працювати, проте з деякими відхиленнями від штатного режиму.

Більш критична ситуація склалася в Луганську. Рада національної безпеки і оборони (РНБО) заявляє про неможливість відновлення водопостачання в місті через пошкодження водопровідної мережі і воєнні дії. За словами спікера інформаційного центру РНБО А. Лисенка, до відновлення функціонування Західної фільтраційної станції були залучені підрозділи Збройних сил, проте провести ремонтні роботи українським військовим інженерам стало на заваді відновлення активних бойових дій у місті. Як відомо, у Луганську відключено електропостачання, водопостачання, не працює мобільний і стаціонарний зв'язок.

Унаслідок військових дій зруйнованими залишаються об'єкти соціальної інфраструктури більшості населених пунктів Донецької та Луганської областей. У цих областях 1 вересня відкрилося 797 шкіл, при цьому 900 шкіл не змогли розпочати навчальний рік. За словами заступника міністра освіти і науки України П. Полянського, станом на 1 вересня навчальний процес розпочався у 250 школах у Луганській області. Сьогодні там до школи пішло 46,3 тис. учнів, із них 4,9 тис. – першокласники. Крім того, у Донецькій області заняття розпочалися в 547 школах, де навчаються 155 тис. учнів, із них 17 тис. – першокласники.

У населених пунктах, де точаться бойові дії, навчальний рік орієнтовно розпочнеться з 1 жовтня. За його словами, у зоні АТО не працює близько 900 шкіл. За оперативною інформацією, 30 тис. дітей-переселенців зі східних областей пішли до школи за межами своїх регіонів. 1,5 тис. дітей-переселенців із Криму також пішли до школи на материковій частині України.

Тільки на території Слов'янська понад 2 тис. школярів залишилися без шкіл, 0,5 тис. персоналу – без місць роботи. Пологовий будинок також перебуває в аварійному стані: потребує ремонту внутрішніх комунікацій і заміни віконних блоків і дверей.

До відновлення соціальної інфраструктури у звільнених містах долучаються комерційні структури країни. Зокрема, керівництво ПАТ «Радикал Банк» прийняло рішення приєднатися до відновлення об'єктів соціальної сфери в Слов'янську Донецької області, серед яких чотири

загальноосвітні школи й пологовий будинок.

Загальні ремонтні роботи проводяться Міністерством регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства України.

ПАТ «Радикал Банк» надало кошти Міністерству регіонального розвитку для оперативного відновлення пошкоджених будівель. У рамках виконання програми соціальної відповідальності «Радикал Банк» і в подальшому докладатиме зусилля для допомоги населеним пунктам Донецької та Луганської областей, у яких склалася тяжка соціально-економічна ситуація в результаті бойових дій. Крім того, дія програми соціальної відповідальності не обмежуватиметься проектами відновлення постраждалих населених пунктів і стосуватиметься ряду інших важливих сфер суспільного життя.

Значні зусилля держава докладає до відновлення та забезпечення життєдіяльності в контрольованих українськими військовими населених пунктах Сходу України. Зокрема, реконструйовано залізничну лікарню в Красному Лимані Донецької області. У відновлювальних роботах цього об'єкта було задіяно близько 250 транспортних будівельників Придніпровської, Одеської та Південної залізниці. Наразі всі роботи вже закінчені, лікарня повністю готова приймати пацієнтів. Під час проведення ремонтних робіт було реконструйовано фасади будівлі, утеплено стіни, встановлено котельню на твердому паливі та обладнано кімнату відпочинку й харчоблок. Крім того, до лікарні вже завезено нове обладнання. Як відомо, на початку червня бойовики обстріляли лікарню залізничної станції Красний Лиман. Снарядами були зруйновані покрівля, стіни, вибиті вікна та двері. Були пошкоджені також лабораторія, операційні, медична техніка та обладнання.

Також відкритий після реконструкції вокзальний комплекс станції Краматорськ. Як зазначив під час відкриття вокзалу міністр інфраструктури М. Бурбак, наразі урядом країни перед відомством поставлено завдання відновлювати інфраструктурні об'єкти міст Сходу після звільнення їх українською армією від терористів. «Ми успішно справляємося із цим завданням і сьогодні відкриваємо реконструйований вокзал станції Краматорськ», – зазначив міністр. При реконструкції збудованого у 1952 р. залізничного вокзалу в Краматорську було максимально збережено архітектурний стиль комплексу. При ремонті використані сучасні матеріали й технології. Особлива увага при реконструкції вокзалу була приділена створенню повноцінних умов для перебування на вокзалі людей з особливими потребами. Зокрема, усі приміщення для людей з фізичними вадами обладнані на першому поверсі будівлі. Вокзал облаштований пандусами й спусками до пасажирських платформ, у місцях перетинання тротуарів з проїзною частиною виконано пониження бордюрів. Також для людей з особливими потребами передбачена окрема кімната відпочинку й каса для їх обслуговування. Крім того, на реконструйованому вокзалі обладнана система тактильної та зорової інформації. У результаті реконструкції вокзалу пасажиропотік у приміському сполученні та дальньому був розділений. У будівлі вокзалу встановлено турнікетні

системи.

Загони Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС) продовжують виконувати аварійно-рятувальні завдання щодо відновлення життєдіяльності звільнених міст Донецької та Луганської областей і прилеглих до них територій. До складу таких формувань входить понад 250 осіб особового складу та 73 од. техніки, зокрема 17 піротехнічних розрахунків (90 осіб та 33 од. техніки), серед яких три відділення підводного розмінування (18 осіб і чотири одиниці техніки). До завдань цих загонів входить за допомогою інженерної техніки розбирання завалів будинків, які були повністю зруйновані внаслідок обстрілу терористами, вивезення уламків будівельних конструкцій, розчищення від залишків барикад вулиць і доріг. Так, рятувальниками зведеного аварійно-рятувального загону

ДСНС України, що виконує завдання на території Луганської області у Лисичанську, за тиждень за допомогою інженерної техніки та засобів малої механізації зрізано обвислі частини залізобетонних конструкцій, що створювали загрозу травмування мешканців 9-поверхового будинку по вул. Квартал Жовтневої революції, 17, та проведено роботи з розбирання його зруйнованої частини. Проведено роботи з відновлення будівлі дитячого садочка № 8 «Світлячок» Лисичанської міської ради (відновлено покрівлю будівлі та металеву огорожу території закладу, розчищено територію закладу від уламків вибухонебезпечних предметів і будівельних конструкцій). Рятувальники завантажили та вивезли 28 т уламків будівельних конструкцій, розчистили від залишків барикад близько 1 км вулиць і доріг. Організовано підвіз понад 40 куб. м води населенню, із них 22 куб. м питної та 18 куб. м технічної води.

У звільнених містах здійснюються роботи з відновлення електропостачання. Фахівці Донецькобленерго відновили електропостачання майже всієї Горлівки – 85 % міста зі світлом. Електрику отримали житлові масиви Новогорлівка, Сонячний, Вороб'ївка, Жовтневий, Кондратівка, селища Машзавод, Мирне. Єдиним знеструмленим поки селищем залишається Руський край. Він за межами міста, ближче до Вуглегірська, де ведуться активні бойові дії, тому вести ремонтні роботи немає можливості. Як відомо, Горлівка була знеструмлена ще 8 серпня через пошкодження високовольтної лінії електропередачі, що живить місто. У місті без світла було 80 % жителів і підприємств.

Важливим для підтримки життєдіяльності населених пунктів Сходу України стає забезпечення роботи промислових об'єктів, які зупинили свою роботу внаслідок бойових дій. Зокрема, у Донецькій області зупинив свою роботу завод з виробництва холодильників «Норд», а також три металургійних підприємства, що входять у холдинг «Метінвест». У повідомленні заводу «Норд» зазначається, що підприємство на сьогодні не має можливості завозити нові матеріали й запчастини для холодильників, а також відвантажувати готову продукцію із заводу. «Метінвест» у свою чергу заявив про зупинку виробництва на Єнакіївському металургійному заводі. Єнакіївський коксохімпром і Харцизький трубний заводі призупинили свою

роботу через пошкодження ліній електропередачі в результаті артилерійських обстрілів. У компанії зазначають, що через активні бойові дії на околицях міст Єнакієве, Авдіївка і Харцизьк немає можливості відновити роботу ліній електропередачі. Крім того, залишається знеструмленим Авдіївський коксохімічний завод.

Не менш важливе завдання – відновлення залізничної інфраструктури для перевезення вантажів на промислові об'єкти Донецької та Луганської області. Капітального ремонту та відбудови колій і мостів потребують пошкоджені об'єкти залізниці Сходу України. Це передбачає значні фінансові витрати. За оперативними даними, не відновлено 187 пошкоджених об'єктів Донецької, Південної та Придніпровської залізниць. Залишаються зруйнованими, зокрема, 49 об'єктів колійного господарства, з яких відновлено 7 з 14 пошкоджених інженерних споруд (мостів, пішохідних переходів, шляхопроводів тощо). Очікують ремонту та відбудови 74 об'єкти електрифікації та електропостачання; 30 – автоматики та зв'язку; 11 будівель та цивільних споруд, що забезпечують функціонування пасажирського господарства. Крім того, постраждали й ще не відновлено два локомотивних депо та 13 вагонних депо й споруд. За мінімальними підрахунками, на відновлення пошкодженого господарства потрібно 400 млн грн, із них 200 млн грн коштуватиме ремонт контактної мережі та приладів електропостачання і 90 млн грн – відбудова залізничних мостів та інших інженерних споруд.

У зв'язку з продовженням бойових дій та обмеженням фінансування залізничники відновлюють пошкоджену інфраструктуру власними силами за тимчасовими схемами, що дає змогу рухатися поїздам з обмеженням швидкостей. Про це, зокрема, ішлося на черговому засіданні робочої групи з розробки заходів з відновлення об'єктів інфраструктури, пошкоджених у результаті несанкціонованого втручання на Донецькій залізниці, що нещодавно відбулося в Укрзалізниці. Поки що фахівці робочої групи з відновлення під головування директора з інфраструктури В. Тягульського визначалися з джерелами фінансування і термінами проведення проектних і відбудовних робіт, де перша черга – відновлення технологічних об'єктів і споруд, друга – повне відновлення інфраструктури. Для капітального ремонту, зауважують фахівці, потрібно буде залучати бюджетні кошти.

Станом на 15 серпня залізничники відновили за тимчасовою схемою 7 із 17 пошкоджених інженерних споруд Донецької, Придніпровської та Південної залізниць. Застосування тимчасової схеми дає можливість у стислі терміни забезпечити рух поїздів, але з обмеженням швидкостей. Капітальний ремонт об'єктів потребує часу на виготовлення проектів і значних фінансових витрат.

На сьогодні за тимчасовою схемою на Донецькій залізниці відновлено рух: по залізничному мосту через р. Сіверський Донець на 442 км перегону Ямпіль – Сіверськ; по залізничному одноколієному мосту через р. Євсуг на 958 км дільниці Кіндрашівська Нова – Старобільськ (ст. Городній); залізничний двоколієний міст на 1036 км Слов'янськ – Шпичкине, крім того,

відремонтовано пішохідний міст по станції Красний Лиман.

На Придніпровській залізниці відновлено залізничний шляхопровід 252 км Кривий Ріг – Волноваха.

На Південній залізниці – залізничний міст 18 км Безлюдівка – Мохнач, залізничний міст 37 км Харків – Куп'янськ.

Через бойові дії колійники не мають можливості проводити ремонтні роботи деяких об'єктів. Як тільки буде вільний доступ до зруйнованих інженерних споруд – почнуться активні проектувальні та ремонтні роботи.

Загалом же для відновлення об'єктів дорожньої інфраструктури, пошкоджених чи загалом зруйнованих під час бойових дій на Сході України, необхідно понад 2,15 млрд грн. «Зазначена сума є орієнтовною, оскільки повноцінне обстеження поки що проведені лише на звільнених від терористів територіях. Обсяги ж руйнувань у місцях, де ще ведуться бойові дії, поки що не встановлено через загрозу життю дорожників», – підкреслив керівник «Укравтодору» С. Підгайний. За його словами, на сьогодні руйнувань різного ступеню складності зазнали майже 962 км автомобільних доріг загального користування, з яких близько 250 км – у Донецькій області та понад 712 км – у Луганській, а також 20 мостів і шляхопроводів, загальна довжина яких становить 2101 погонний метр. За попередніми даними, вартість робіт з відновлення інфраструктури в Донецькій області становитиме 735 млн грн, а в Луганській – 1 млрд 423 млн грн.

Активізація бойових дій у східних областях призупинила вже розпочаті роботи з розбирання блокпостів, розчищення проїзної частини та узбіч від залишків техніки, боєприпасів, ґрунту та іншого сміття. Водночас на контрольованих українськими силовиками районах двох областей фахівці продовжують проводити заміну зруйнованих дорожніх знаків і металевого бар'єрного огородження, а також здійснюють ямковий ремонт дорожнього покриття для забезпечення належної безпеки руху.

У межах можливого зведений загін Міжрегіонального центру швидкого реагування (м. Ромни Сумської області) ДСНС України продовжує відновлювальні роботи на Луганщині. Першочерговим завданням цих рятувальників є відбудова важливих об'єктів регіону. Одним з таких є автомобільний міст «Томашівський» через р. Сіверський Донець між містами Рубіжне та Лисичанськ Луганської області, який був підірваний бойовиками так званої «Армії Південного сходу». Це один із трьох мостів через Сіверський Донець, який сполучає залізничний вокзал «Рубіжне» та смт Новодружеськ. Водолазний розрахунок зведеного загону рятувальників обстежив міст (загальна довжина якого 94 м та ширина 11 м) і прилеглу акваторію водойми навколо зруйнованої конструкції на предмет виявлення закладеної вибухівки. Після чого рятувальники ДСНС України приступили до відновлення важливого об'єкта інфраструктури Донбасу. До робіт з відновлення мосту залучені найкращі досвідчені професіонали-рятувальники, використовується інженерна техніка, спецінструменти. «Підрозділи вже демонтували підірвані терористами залізобетонні конструкції мосту та пошкоджені металічні загородження. Проведена робота щодо підсилення та

обваловки пошкоджених прольотів мосту, підготовки поверхні та монтаж залізобетонних плит, проведено зварювальні роботи з установки металевих огорож», – повідомив С. Біляєв, керівник Міжрегіонального центру швидкого реагування ДСНС України, який весь час спільно з рятувальниками відновлює життєзабезпечення міст Луганщини.

Задля запобігання аварійним зупинкам промислових підприємств регіону впроваджено також регулярне каботажне сполучення між портами Маріуполя та іншої континентальної частини України для доставки продукції, необхідної у виробництві.

У каботажних перевезеннях сировини для потреб металургійних заводів Донецької та Луганської областей задіяний флот України та інших держав. Каботажні перевезення суднами під іноземними прапорами можуть здійснюватися за умови одержання відповідного дозволу Міністерства інфраструктури України згідно зі ст. 131 Кодексу торговельного мореплавства України. Фахівці міністерства та Укрморречінспекції оперативно (за лічені години) готують необхідні документи відповідно до заявок (операторів, агентів), щоб запобігти зупиненню роботи підприємств, які є однією з основних складових економіки Донбасу.

Водночас усі роботи з відновлення інфраструктури Донецької та Луганської областей ускладнюються через замінування звільнених від терористів територій. Піротехнічні підрозділи Державної служби України з надзвичайних ситуацій продовжують розмінювати звільнені території та акваторії звільнених від терористів міст Донбасу. У ряді міст, що були зайняті терористами, після їхнього звільнення аварійно-рятувальні підрозділи вилучають значну кількість вибухових пристроїв. Так, 14 серпня групою піротехнічних робіт 1 СЦШР ДСНС України (м. Київ) вилучено три мінометні міни калібру 82 мм (керовані) і вісім протитанкових мін ТМ-62 біля с. Миколаївка Донецької області.

До Слов'янська Донецької області направлена група піротехнічних робіт спецпризначення Головного управління ДСНС України в Рівненській області. Рятувальники виконують роботи з очищення від вибухонебезпечних предметів звільнених від терористів територій населених пунктів. «Ми повинні якнайшвидше очистити звільнені від терористів міста, аби жителі Сходу змогли повернутися до звичного ритму життя. Саме тому група підводного розмінування ДСНС України щодня обстежує акваторію Донбасу, знаходить та знешкоджує вибухонебезпечні предмети. Наші фахівці мають високий рівень підготовки та необхідне екіпірування, аби професійно виконувати завдання за призначенням», – зазначив С. Крук, в. о. начальника Головного управління ДСНС України в Рівненській області.

12 серпня до Слов'янська Донецької області було направлено відділення підводного розмінування аварійно-рятувального загону спецпризначення Головного управління ДСНС України у Хмельницькій області в складі п'яти осіб особового складу на двох спеціальних автомобілях. Метою діяльності відділення стало виконання робіт з очищення від вибухонебезпечних предметів звільнених від терористичних угруповань територій населених

пунктів.

Піротехніки ДСНС України перевірили на наявність вибухонебезпечних предметів 708 адміністративних споруд та інших будівель. Усього перевірено ділянки території загальною площею 827,13 га. Усього перевірено ділянки акваторії загальною площею 37,47 га. Знешкоджено п'ять підготовлених до використання ручних протитанкових гранат. Виявлено та знешкоджено 79 мін-розтяжок із гранатами, 186 розтяжок із сигнальними ракетами. Знешкоджено 15 розтяжок із саморобними пристроями, знищено шляхом підризу в межах житлового кварталу мінометну міну 82 мм.

Виявлено та знешкоджено шість мін з дистанційним керуванням направленої дії, три саморобні вибухові пристрої, перероблені з вогнегасників. Зокрема, на території Донецької області обстежено територію Слов'янська та Слов'янського району (включаючи ДП «Санаторно-курортний реабілітаційний центр «Слов'янський курорт»») та перевірено 598 споруд і будівель: площа території 352,84 га, площа акваторії 31,9 га. При цьому виявлено і вилучено 9413 од. боєприпасів (мінометних мін 628 од., артилерійських снарядів – 449, бойових гранат і мін 226 од., реактивних боєприпасів – 59, інших вибухонебезпечних предметів – 8051 од.). Обстежено територію Слов'янської ТЕС, площею 100,42 га, площа акваторії 5,57 га, перевірено 24 споруди й будівлі, при цьому виявлено і вилучено 208 од. боєприпасів.

Обстежено територію Артемівського району (розмінування повітряних ліній електропередач) та Сіверськ, перевірено три споруди й будівлі: площа території 17,3 га. При цьому виявлено і вилучено 219 од. боєприпасів (мінометних мін – 10 од., артилерійських снарядів – 26, бойових гранат і мін – 12 од., реактивних боєприпасів – п'ять, інших вибухонебезпечних предметів – 166 од.). Обстежено територію м. Мар'янка та перевірено сім споруд і будівель – площа території 2,3 га. При цьому виявлено і вилучено 75 од. боєприпасів (мінометних мін – 5 од., артилерійських снарядів – 8 од., бойових гранат і мін – 10 од., реактивних боєприпасів – 14, інших вибухонебезпечних предметів – 38 од.).

Піротехнічні підрозділи ДСНС України продовжують обстежувати звільнені від терористів міста Донбасу та знешкоджувати боєприпаси, які залишили по собі окупанти.

Загалом від початку виконання робіт (з 6 липня 2014 р.) станом на 19 серпня піротехнічні підрозділи ДСНС України виявили та знешкодили 12 415 од. боєприпасів, із них артилерійських снарядів – 833; мінометних мін – 908; бойових гранат і мін – 1198; реактивних боєприпасів – 181; інших вибухонебезпечних предметів – 9295. Перевірено на наявність вибухонебезпечних предметів 712 адміністративних споруд та інших будівель. Усього перевірено ділянки території загальною площею 835,7 га. Усього перевірено ділянки акваторії загальною площею 37,47 га.

Знешкоджено п'ять підготовлених до використання ручних протитанкових гранат. Виявлено та знешкоджено 79 мін-розтяжок з гранатами, 205 розтяжок із сигнальними ракетами, 15 розтяжок із

саморобними пристроями, знищено шляхом підриву в межах житлового кварталу мінометну міну 82 мм. Виявлено та знешкоджено шість мін з дистанційним керуванням направленої дії, три саморобні вибухові пристрої перероблених з вогнегасників.

З метою прискорення відновлення інфраструктури Сходу України уряд здійснює роботи з пошуку додаткових фінансових джерел. Так, керівництво Державної служби України з надзвичайних ситуацій спільно з представниками ООН 14 серпня провели нараду з міжнародними донорами стосовно залучення міжнародної допомоги, під час якої було презентовано Попередній план реагування України. На зустрічі були присутні понад 50 представників організацій у системі ООН, які є потенційними міжнародними гуманітарними донорами, та інші представники світової спільноти. На початку зустрічі заступник голови Державної служби України з надзвичайних ситуацій, голова міжвідомчого координаційного штабу В. Стоєцький охарактеризував загальний огляд гуманітарної ситуації в Україні, окреслив обсяг проблем, а також визначив фактори, що перешкоджають ефективному реагуванню на них. «Наразі проведено обстеження житлових об'єктів щодо готовності до життєзабезпечення переміщених осіб у зимовий період, 2 тис. 189 об'єктів комунальної та державної власності на 24 тис. 400 ліжко-місць і можливістю додаткового розгортання ще 2 тис. 600 ліжко-місць. Повністю завершено паспортизацію приміщень для розміщення внутрішньо переміщених осіб. На підставі проведених обстежень та аналізу стану готовності систем життєзабезпечення до зимового періоду проведено розрахунки щодо додаткової потреби в засобах обігріву та опалення, електростанціях, обладнанні для питної води, а також ліжках, ковдрах, матрацах і підготовлено звернення до міжнародних організацій, які можуть надати відповідну матеріально-технічну допомогу», – зазначив В. Стоєцький.

У свою чергу голова офісу ООН з координації гуманітарних питань в Україні М. Вассин ознайомив присутніх з основними положеннями Попереднього плану реагування України. У запропонованому проекті міститься інформація про фінансові потреби ООН для цілей гуманітарної готовності та реагування в Україні. У ньому зазначені потреби у фінансуванні потенціалу та координаційний механізм ООН в Україні для забезпечення подальшої роботи в цьому напрямі. Відповідно до цього Плану визначено чотири стратегічні цілі. По-перше, надання технічної підтримки уряду України в галузі забезпечення готовності, гуманітарної допомоги та координації, а також у суміжних галузях, таких як національне законодавство з проблем внутрішнього переміщення, перегляд гуманітарного права та його застосування. По-друге, постійний моніторинг й оцінка гуманітарної ситуації та потреб у відповідь на ситуацію у східних регіонах, зокрема в районах, постраждалих від терористів, областях, що приймають тимчасово переміщених осіб, і місцях їх потенційного повернення. По-третє, нарощування потенціалу та негайного реагування для ліквідації прогалин у забезпеченні, у тому числі попереднє накопичення обмежених кількостей запасів предметів першої необхідності з метою підтримки в разі різкого

погіршення гуманітарної ситуації. По-четверте, встановлення пріоритетів ефективних заходів з відновлення інфраструктури на звільнених територіях – з особливою увагою до можливостей забезпечення засобів існування, нормалізації надання основних послуг, програм повернення і примирення після припинення конфлікту.

За попередніми розрахунками, загалом для забезпечення діяльності щодо готовності та реагування відповідно до Плану необхідно 33,3 млн дол., з яких 2,5 млн дол. планується залучити для надання технічної допомоги уряду України та адвокації відповідно до стандартів, 2,2 млн дол. – на потреби постійного моніторингу та оцінки ситуації, 18,3 млн дол. – на цільове гуманітарне реагування для задоволення негайних потреб у постраждалих регіонах, 10,3 млн дол. – на високоефективну діяльність з швидкого відновлення інфраструктури на ранніх етапах у постконфліктних районах.

Також, як зауважив М. Вассин, вимоги до стратегічних пріоритетів щодо задоволення негайних потреб населення, а також щодо діяльності з відновлення зруйнованої інфраструктури звільнених від терористів міст у значній мірі залежать від розвитку ситуації, здатності уряду України та інших партнерів до реагування й відповідних планових показників. І розгляд цих потреб може знадобитися вже найближчими тижнями. Після детального обговорення учасниками заходу організаційних особливостей і координаційних питань були досягнуті домовленості щодо подальшого успішного співробітництва і вирішення всіх проблемних питань, які постали перед Україною внаслідок дій терористичних угруповань, що діють на Донбасі.

Про фінансову допомогу східним регіонам України заявляє Європейський Союз. За словами директора з гуманітарних питань і громадського захисту Єврокомісії Ж.-Л. де Броувера, у Європі розглядається можливість виділення додаткової фінансової допомоги. «Мої колеги працюють над тим, щоб раніше виділені ЄС гроші швидше надійшли в Україну. Але на початку вересня, можливо, буде прийнято рішення про виділення додаткової фінансової допомоги», – повідомив він.

Як відомо, Єврокомісія прийняла рішення направити на потреби Східної України 2,5 млн євро.

У свою чергу українська сторона повідомила, що уряд створив два державні агентства, одне з яких займатиметься питаннями внутрішнього переміщення громадян, а друге – питаннями відновлення Донбасу.

Про свою допомогу східним регіонам України, що постраждали від бойових дій, заявляють й окремі країни Європи. Так, Нідерланди готові сприяти Україні у відбудові інфраструктури Донбасу та подоланні гуманітарної кризи в регіоні. Про це заявив міністр закордонних справ Королівства Нідерланди Ф. Тіммерманс під час зустрічі з міністром закордонних справ України П. Клімкіним. Основна увага під час зустрічі була присвячена ситуації на Донбасі та практичним заходам української сторони та міжнародного співтовариства щодо її врегулювання.

За словами Прем'єр-міністра А. Яценюка, уряд України очікує

фінансову й технічну допомогу західних партнерів. Він повідомив, що з цього питання було проведено «десятки переговорів». Зокрема, А. Яценюк провів розмову з новообраним головою Ради Європейського Союзу Д. Туском: «Польща готова надавати медичну допомогу, як і багато інших країн Заходу».

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що уряд вживає всі можливі заходи щодо підтримки функціонування важливих об'єктів інфраструктури, від яких залежить життєзабезпечення населення в Луганській і Донецькій областях. Утім, застосування комплексного підходу до вирішення питань з відновлення інфраструктури Донбасу можливе лише після встановлення миру в цих регіонах (*Матеріал підготовлено за інформацією таких джерел: Урядовий портал (<http://www.kmi.gov.ua>); Острів (www.ostro.org); Капітал (www.capital.ua); Українська правда (<http://www.pravda.com.ua>); Лівий берег (<http://lb.ua>).*

Партійна позиція

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Блок Петра Порошенка на старті виборчої кампанії

27 серпня П. Порошенко офіційно підтвердив розпуск діючого парламенту, підписавши указ про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів. Відтак, дострокові вибори нардепів мають відбутися 26 жовтня.

Політичні сили, які мають намір брати участь у дострокових парламентських виборах, активізували свою активність. Зокрема, 27 серпня партія «Солідарність» провела свій з'їзд, на якому було перейменовано партію у «Блок Петра Порошенка». Крім того, делегати з'їзду обрали нового лідера партії і ним став лідер руху «Третя українська республіка», екс-міністр внутрішніх справ Ю. Луценко. Його кандидатуру підтримали 122 зі 125 присутніх делегатів з'їзду.

Як інформують ЗМІ, більшість делегатів не дуже відомі особи, проте деякі знакові політики тут з'явилися. О. Гончаренко з Одеси, Л. Парцхаладзе, який керує київською обласною «Солідарністю», депутати парламенту В. Ар'єв, О. Бригинець, І. Луценко, І. Гринів та Д. Андрієвський. На з'їзд як делегат від Харкова прибув В. Філенко.

Під час виступу на з'їзді П. Порошенко закликав демократичні сили об'єднатись у коаліцію до парламентських виборів 26 жовтня. «Якщо комусь заважає такий формат нашої передвиборної моделі, зараз треба підписати декларацію про об'єднання в коаліцію після перемоги на парламентських виборах», – зазначив П. Порошенко.

На його переконання, політики мають враховувати помилки, прорахунки, які допускалися раніше в партійному будівництві. «Граблів у

нас – повний сарай, вже мали б навчитися. На сьогоднішній день компромісів щодо чистоти партійних рядів бути не може. Пильуйте, щоб до рядів нашої партії не кинулися прилипали і пристосуванці, яких зараз буде дуже багато», – наголосив Президент України.

Він також наголосив, що партії не потрібні ані старі кар’єристи-кон’юнктуристи, ані нові кадри, які будуть непатріотичними та користюлюбними. «Ми маємо не допустити таких осіб до партії. І ще одне – завдання завдань – залучення до партійних рядів молодь. Наша партія має бути молодію по духу, девіз “жити по новому” залишається дуже актуальним і зараз», – підкреслив П. Порошенко.

Трохи пізніше, уже після з’їзду, Президент України повідомив, що Європейська народна партія запросила «Блок Петра Порошенка» увійти до складу спостерігачем цієї політсили. «Я можу сказати, що сьогодні партія “Блок Петра Порошенка” отримала це запрошення. І я думаю, що найближчим часом партія визначиться і прийме рішення щодо цього питання», – зазначив П. Порошенко.

Він назвав ЄНП «найпотужнішою європейською політичною партією», наголосивши, що «така пропозиція є великою честю для будь-якої політсили». «Найближчим часом партія проінформує про своє рішення», – запевнив П. Порошенко.

14 вересня «Блок Петра Порошенка» на з’їзді ухвалив і оприлюднив список кандидатів від партії на виборах до ВР.

До першої п’ятірки, окрім лідера списку В. Кличка, увійшли також голова «Блоку Петра Порошенка» Ю. Луценко, радник Президента О. Богомолець, віце-прем’єр В. Гройсман та уповноважений Президента України у справах кримськотатарського народу М. Джемільєв.

Голова меджлісу Р. Чубаров теж потрапив до списку «Блоку Петра Порошенка» – під номером 71.

За першою п’ятіркою у єдиному списку йдуть полковник Повітряних сил України Ю. Мамчур, депутати М. Матіос та І. Геращенко, заступник голови УДАРУ В. Ковальчук та міністр освіти С. Квіт.

Крім того, балотуватися в депутати українського парламенту від «Блоку Петра Порошенка» будуть також журналісти С. Лещенко та М. Найєм, активістка С. Заліщук, колишній голова Нацбанку С. Кубів, депутати Р. Князевич, Ю. Стець, В. Пинзеник та О. Продан.

Загалом у партійному списку до Верховної Ради 200 імен.

На з’їзді делегати також погодили кандидатів-мажоритарників. Серед них, зокрема, О. Порошенко, брати Віктор, Іван та Павло Балога, Д. Жванія. По Києву також висунули В. Ар’єва та О. Третьякова.

На думку експертів, нова назва партії дасть можливість залучити на свою підтримку більшу кількість виборців, адже «Солідарність» була маловідомою, а нова назва зорієнтує виборців на прізвище Президента.

Експерти, оцінюючи перспективи «Блоку Петра Порошенка», зазначають, що цей проект розрахований на іменний, особистий рейтинг глави держави, якому сьогодні довіряють багато українців. Використовуючи

його прізвище, ця політична сила зможе як «локомотив» увійти в парламент. Зокрема, таку думку висловив директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства В. Кулик.

За його словами, поки немає зміни до законодавства і не дозволена участь у виборчій кампанії блоків, тому, скоріше за все, ця політсила поки що матиме назву політична партія Петра Порошенка «Солідарність». «Це спрямовано на іменний рейтинг самого Порошенка, це – бажання зберегти ту кількість голосів, яку Порошенко набрав під час президентських виборів, і закріпити цей результат у парламентській залі», – наголосив експерт.

На його думку, П. Порошенко і його команда розраховують, що партія, використовуючи прізвище Президента, зможе увійти у парламент з високими відсотками. «Принаймні до 20 % ця політсила може отримати, оскільки інерція зниження особистого рейтингу П. Порошенка не така сильна. Зараз зберігаються доволі високі показники довіри до нього особисто та до його дій», – підкреслив В. Кулик.

О. Гарань також вважає, що у партії «Блок Петра Порошенка» є великі шанси на перемогу. На його думку, найбільше на парламентських виборах пощастить пропрезидентській політичній силі «Солідарність», яку нині старанно вибудовують П. Порошенко та його оточення. «Особливо вдалими для цього проекту могли б стати вибори за законом, який дозволить брати участь у них не тільки партіям, але і політичним блокам», – зазначив експерт.

У цілому, більшість експертів прогнозують, що на майбутніх парламентських виборах українські демократи на чолі з Президентом П. Порошенком у сумі матимуть тотальну перемогу і всі можливості для створення успішної коаліції. На їхнє переконання, партія «Солідарність», а відтепер «Блок Петра Порошенка», уже реально змінює політичний ландшафт України, перебіг парламентських виборів та склад майбутньої Верховної Ради.

Деякі політологи вважають, що майбутній парламент буде повністю проєвропейським. Зокрема, таку думку висловив політолог Т. Березовець. Він зазначив, що парламент буде повністю проєвропейським, адже понад 80 % у ньому займуть проєвропейські політичні партії. «Відповідно, є всі шанси для того, щоби Порошенко сформував стабільну коаліцію більшості з конституційною більшістю голосів, тобто в цій більшості буде понад 300 голосів», – зазначив Т. Березовець.

Подібні прогнози ґрунтуються на соціологічних дослідженнях, які засвідчують високий рейтинг партії П. Порошенка. Як інформують ЗМІ, наприкінці серпня проводилися соціологічні дослідження Київським міжнародним інститутом соціології. Згідно з даними дослідження, якби вибори до Верховної Ради відбувалися наприкінці серпня, то з тих громадян України віком від 18 років, які визначилися і підуть на вибори, 37,1 % проголосували б за «Блок Петра Порошенка» (за умови участі «ударівців» і Ю. Луценка), 13,1 % – за Радикальну партію Ляшка, 9,7 % – за партію «Громадянська позиція», 7,8 % отримала б партія «Сильна Україна», 6,4 % –

партія Яценюка і Турчинова, 6,1 % – «Батьківщина». Решта партій, згідно з даними цього опитування, набирають менше 5 %: 4,6 % – за Комуністичну партію України, 4,4 % – за Всеукраїнське об'єднання «Свобода», 3,8 % – за Партію регіонів. Інші не набирають і 2 %.

Загальні електоральні уподобання всіх громадян України віком від 18 років виглядають таким чином: 21,5 % проголосували б за «Блок Петра Порошенка» (Луценко, Кличко, Богомолець), 7,6 % – за Радикальну партію Ляшка, 5,6 % – за партію «Громадянська позиція», 4,5 % – за партію «Сильна Україна», 3,7 % – за партію «Патріоти України» (Яценюк, Турчинов), 3,5 % – за ВО «Батьківщина», 2,7 % – за Комуністичну партію України, 2,5 % – за ВО «Свобода», 2,2 % – за Партію регіонів.

При цьому соціологи зазначають, що 14,9 % виборців вирішили не брати участь у голосуванні, 24,9 % – не визначилися, за кого голосувати.

Щоправда, інтернет-видання «Правда», із посиланням на той самий КМІС, оприлюднює трохи інші цифри. Зокрема видання інформує, що згідно з даними, якби вибори до Верховної Ради відбувалися наприкінці серпня, то з усіх громадян віком від 18 років: 16,1 % проголосували б за партію «Солідарність» (Порошенко) (28,5 % тих, хто визначився і прийде на вибори); 9,4 % – за Радикальну партію Олега Ляшка (16,5 %); 5,7 % – за ВО «Батьківщина» (Тимошенко, Яценюк) (10 %); 5,2 % – за «Громадянську позицію» (Гриценко) (9,2 %) тощо.

Якби ж у виборах дозволялася участь блоків партій, то голоси розділились би так: 17,5 % – «Блок Петра Порошенка» (УДАР, «Солідарність», «Третя Українська республіка») (34,1 % тих, хто визначився і прийде на вибори); 10,4 % – Радикальна партія Ляшка (20,1 %); 5,4 % – «Громадянська позиція» (10,5 %); 5,3 % – «Батьківщина» (10,2 %), інші мають менше 5 %.

Як зазначив директор соціологічної служби Центру Разумкова А. Биченко, якщо на виборах у ВР до «Блоку Петра Порошенка» приєднаються А. Яценюк та О. Турчинов, то, можливо, відпаде необхідність створювати коаліцію.

За його словами, станом на початок вересня найсильніші позиції у «Блоку Петра Порошенка», у Радикальній партії Ляшка і «Батьківщини». Згідно з дослідженням, до нової Верховної Ради можуть не пройти три партії, які сьогодні представлені в парламенті – «Свобода», КПУ і Партія регіонів. Тим не менше, непогану підтримку може отримати «Сильна Україна» С. Тігіпка і подолати прохідний бар'єр у 5 %. Це залежатиме від того, який відсоток виборців східного регіону зможе проголосувати.

Разом з тим експерти акцентують увагу на необхідності партії П. Порошенка більш активно діяти, щоб зміцнити свої позиції. Одним із заходів щодо зміцнення партії може бути курс на оновлення лав політичної сили. Політичний експерт Є. Магда вважає, що для «Блоку Петра Порошенка» буде доцільним зробити ставку на нові обличчя в партії. Таку думку експерт висловив, коментуючи слова Ю. Луценка щодо того, що серед нових членів партії «Солідарність» не буде колишніх членів Компартії та

Партії регіонів. «Прийняти до своїх лав депутатів із заплямованою репутацією означало б поховати себе вже на старті. Саме тому, швидше за все, “Солідарність” не включатиме у свій список екс-регіоналів та екс-комуністів. Натомість, варто було б зробити акцент на нових обличчях», – вважає Є. Магда.

Такої ж думки дотримується й політолог В. Фесенко, який переконаний, що партія Порошенка стовідсотково пройде в Раду, але який буде результат у цілому важко спрогнозувати.

Експерти не виключають, що «Блок Петра Порошенка» отримає першість на позачергових парламентських виборах, але цей успіх напряму залежатиме від розвитку подій на Донбасі. «У рейтингу П. Порошенка залишається ще дуже багато невизначеностей. Не зрозуміло, яким буде результат АТО. Якщо він буде позитивним, то результат “Блоку Петра Порошенка” ще зросте, якщо результат на сході країни буде негативним, то рейтинг П. Порошенка може впасти», – зазначила соціолог І. Бекешкіна.

Ще майже півтора місяця до виборів, і ситуація може кардинально змінитися як у кращий бік, так і в гірший, а виборці завжди вважають, що за все відповідає Президент. Сьогоднішні прорахунки на Сході (пов’язані з АТО), соціально-економічні проблеми, які можуть загостритися з похолоданням, істотно вплинуть на рейтинг Президента і його політичної сили. Опоненти П. Порошенка під час виборчої кампанії будуть постійно на цьому акцентувати увагу, додаючи навіть неправдиву або неперевірену інформацію. Деякі з них уже сьогодні досить критично налаштовані. Зокрема, політолог, експерт Інституту політичної освіти і лідер «Сили людей» О. Солонтай вважає, що Президент П. Порошенко допустив серйозну помилку, створивши партію влади. «Наступив на ті ж граблі, що і Кучма (НДП), Ющенко (НУ), Янукович (ПР). При тому він модернізував поняття президентської партії – “Блок Петра Порошенка”. З назви випливає короткотривалість партійного життя по-новому: на одні вибори. Це навіть не партія, а просто назва виборчого штабу», – наголосив експерт.

Подібної думки дотримується політик Т. Стецьків, який вважає, що партія «Блок Петра Порошенка» – це нав’язування архаїчної моделі партійного вождизму, розраховане на обман виборця. «Переименувати неіснуючу партію “Солідарність” у “Блок Петра Порошенка” звичайно ноу хау політтехнологів Президента. Це явно не рух у бік європейських стандартів політики», – вважає політик.

За його словами, суспільству нав’язується архаїчна модель партійного вождизму XIX ст. «Розрахунок на обман виборця. Раз П. Порошенко не може бути на чолі списку, він буде у назві», – підкреслив Т. Стецьків.

Подібні заяви опонентів не поодинокі, і це не є чимось дивним, адже опоненти завжди критикують тих, хто має більший вплив у суспільстві. Проте якщо влада зуміє знайти шляхи розв’язання проблем, хоча б частково, то посилення впливу провладних політичних сил буде гарантовано. В іншому випадку сподіватися на значний успіх не варто. Щоправда, сама доля виборів до кінця не визначена. Якщо проросійські сили разом з їхніми російськими

покровителями дестабілізують ситуацію ще більше, то Президент вимушений буде оголошувати надзвичайний стан і виборів не буде. Поки що влада контролює перебіг подій і намагається знайти прийнятні шляхи розв'язання проблем (*Матеріал підготовлено за інформацією таких джерел: Які партії можна буде побачити у новій Верховній Раді? (http://styknews.info/novyny/polityka/2014/08/30/iaki-partii-mozhna-bude-robachyty-u-novii-verkhovnii-radi). – 2014. – 30.08; В Україні з'явився Блок Петра Порошенка (http://www.dw.de). – 2014. – 27.08; Політсила Порошенко може набрати до 20 % – експерт (http://newsradio.com.ua/2014_08_27/Pol-tsila-Poroshenka-mozhe-nabrati-do-20-ekspert-5557/). – 2014. – 27.08; Дострокові парламентські вибори – хто у виграві? (http://www.dw.de 17807765). – 2014. – 24.08; Хто долучиться до Блоку Петра Порошенка (http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2014/08/140827_block_poroshenko_party_vs.shtml). – 2014. – 27.08; УДАР і Блок Петра Порошенка можуть піти на вибори об'єднаною політичною силою (http://tvi.ua/new/2014/08/27/udar_i_blok_petra_poroshenka_mozhut_pity_na_vybory_obyednanoi_politychnoi_syloi). – 2014. – 27.08; Кличко возглавить «Блок Петра Порошенко» на виборах в Раду (http://www.capital.ua/ru/publication/28244-udar-na-vyborakh-v-radu-voletsya-v-blok-petra-poroshenko-spisok-vozglavit-klichko). – 2014. – 1.09; Блоку Петра Порошенка варто зробити ставку на нові обличчя, – Магда (http://www.slovoidilo.ua/news/4457/2014-08-28/bloku-petra-poroshenko-stoit-sdelat-stavku-na-novye-lica---magda.html). – 2014. – 28.08; Блоку Петра Порошенка варто зробити ставку на нові обличчя, – Магда (http://www.slovoidilo.ua/news/4457/2014-08-28/bloku-petra-poroshenko-stoit-sdelat-stavku-na-novye-lica---magda.html). – 2014. – 28.08; «Блок Петра Порошенко» запросили увійти до складу наглядової ради ЄНП (http://www.theinsider.ua/politics/5402391997685/). – 2014. – 30.08; Експерти прогнозують, що майбутня Рада буде повністю проєвропейською (http://tsn.ua/vybory-v-rady2014/eksperti-prognozuuyut-scho-maybutnya-rada-bude-rovnistyu-proyevropeyskoju-365930.html). – 2014. – 1.09; Блок Порошенко має найбільший електоральний рейтинг – опитування (http://www.pravda.com.ua/news/2014/09/3/7036687). – 2014. – 3.09; Партія «Блок Петра Порошенко» – архаїчна модель партійного вождизму, – експерти (http://kurs.if.ua/news/partiya_blok_petra_poroshenka_arhaichna_model_partiyogo_vozhdizmu_eksperty_5355.html). – 2014. – 27.08; Вибори у Раду виграв або партія, або блок Порошенко (http://www.pravda.com.ua/news/2014/09/4/7036751/). – 2014. – 4.09; Є шанс, що у новому парламенті більшість створить одна політсила – експерт (http://newsradio.com.ua/2014_09_05/shans-shho-u-novomu-parlament-b-lsh-st-stvorit-odna-pol-tsila-ekspert-7258/). – 2014. – 5.09).*

«Правий сектор» іде на вибори

В останній місяць перед позачерговими виборами до Верховної Ради України пожвавили свою політичну активність щодо проведення з'їздів і анонсування заяв про наміри в них брати участь партії націоналістичного спрямування.

Свою заяву про намір брати участь у позачергових виборах до парламенту озвучила партія «Правий сектор». Про це повідомив прес-секретар партії Б. Береза. «Я офіційно заявляю, що партія “Правий сектор” іде на вибори», – зазначив він. На офіційному сайті партії активно розміщується інформація про початок онлайн-кампанії набору в прихильники партії «Правий сектор». Це засвідчує пошук додаткового ресурсу щодо проведення політагітації в період передвиборної кампанії.

13 вересня 2014 р. відбувся передвиборний з'їзд партії «Правий сектор», на якому переобрано Центральний провід «Правого сектору», затверджено партійну програму й ухвалено рішення про участь політичної сили у виборах до Верховної Ради. Також сформовано відкритий партійний список та затверджено кандидатів на мажоритарні округи. Список очолив заступник голови партії з політичних питань А. Тарасенко (Пилипась).

Наразі оприлюднено першу десятку виборчого списку:

1. Тарасенко Андрій, заступник голови ПС з політичних питань.
2. Білозерська Олена, журналіст, блогер.
3. Мікац Олег, комбриг 93 бригади.
4. Стемпіцький Андрій, командир Добровольчого українського корпусу.
5. Винар Ростислав, голова Дніпропетровської обласної організації ПС, лікар-хірург вищої категорії.
6. Воронов Валерій, начальний штабу Добровольчого українського корпусу.
7. Карпюк Олена, дружина викраденого ФСБ і ув'язненого в Росії члена Центрального проводу ПС М. Карпюка.
8. Чоботарь Валерій, член Центрального проводу ПС, заступник комбата 5 окремого батальйону Добровольчого українського корпусу.
9. Керницький Тарас, член Центрального проводу ПС, підприємець.
10. Іванишин Петро, доктор філологічних наук, професор, секретар Науково-ідеологічного центру ім. Д. Донцова.

Лідер «Правого сектору» Д. Ярош балотуватиметься до Верховної Ради по мажоритарному округу за місцем дислокації бази Добровольчого українського корпусу, повідомила активістка «Правого сектору» О. Білозерська на своїй сторінці у Facebook.

Партія «Правий сектор» виникла як громадський рух, що об'єднав активістів українських організацій, які говорять про свою належність до

націоналістичного й помірно радикального спрямування. Її оформлення відбулося наприкінці листопада 2013 р. під час Євромайдану. «Правий сектор» являє собою конфедерацію націоналістичних організацій, до якої входять окремі структури й угруповання: УНА-УНСО, «Патріот України», Соціал-національна асамблея, ВО «Тризуб» ім. С. Бандери, «Воля». До 6 березня 2014 р. до «Правого сектору» входила також громадська ініціатива «Білий молот». Водночас не з усіма націоналістичними політсилами партія має намір об'єднуватися. Зокрема, ідеться про націоналістичну партію «Всеукраїнське об'єднання "Свобода"». З цією партією у «Правого сектору» (ПС) існує ряд розбіжностей у поглядах, які наочно були продемонстровані ще під час Євромайдану.

Звертає на себе увагу той факт, що заяви про наміри брати участь у позачергових парламентських виборах ПС озвучив пізніше, ніж інші політичні сили, які вже встигли активізувати свою діяльність у певному електоральному полі. Як відомо, наприкінці липня поточного року навіть було озвучено, що «Правий сектор» не братиме участі в позачергових парламентських виборах. Про це в прямому ефірі телевізійного політичного ток-шоу «Шустер Live» заявив інформаційний координатор ПС Б. Береза. Проте безпосередньо Б. Береза згодом на своїй сторінці у Facebook уточнив, що рішення, йти ПС на вибори до ВРУ чи ні, буде прийнято найближчим часом, коли збереться провід (центральний орган партії).

Очевидно, що пізні заяви про готовність йти на вибори до парламенту говорять про те, що остаточне рішення було прийнято не так давно. На сьогодні вирізняються дві причини, які могли вплинути на пізні терміни прийняття рішення щодо участі в позачергових виборах. Одна з них пов'язана з висновками різних соціологічних служб, що проводять опитування громадської думки. За їхніми результатами, «Правий сектор» не має шансів подолати виборчий бар'єр за пропорційною системою голосування, так як партію готові підтримати, за різними оцінками, лише близько 1 % виборців. Друга – вибори Президента України, що відбулися 25 травня поточного року, не продемонстрували достатньої підтримки виборців, яка гарантувала б подолання прохідного бар'єра до ВРУ. За Д. Яроша проголосувало загалом по Україні 127 818 виборців, що становить лише 0,7 % від загальної кількості громадян, які взяли участь у голосуванні. З таким результатом Д. Ярош посів 11 місце. Примітним залишається той факт, що 10 місце зайняв ще один представник націоналістичної політичної сили – лідер партії «Свобода» О. Тягнибок, який набрав 1,16 % голосів виборців.

Незначні відсотки підтримки громадськістю цієї партії, скоїше за все, вплинули на формування певної тактики перед виборами, яка визначається в меншому піарі. Адже за останні тижні «Правий сектор» і його лідер Д. Ярош дедалі рідше згадуються ЗМІ. Оглядачі називають декілька причин. ПС у тому вигляді, який створили російські пропагандистські ЗМІ, ніколи й не існувало. Гучно заявивши про себе під час подій на Грушевського, бренд ПС був підхоплений ЗМІ, здебільшого російськими, і роздутий до масштабів віртуального монстра. До цього можна лише додати, що «Правий сектор»

відігравав свою важливу роль у подіях на Євромайдані, згуртувавши навколо себе радикально налаштованих громадян, які виступали проти політики влади В. Януковича. Проте ситуація з російською агресією проти України спрямувала події в іншому напрямі – громадяни постали перед питанням збереження цілісності держави. У результаті на президентських виборах цікавість до «радикалів-націоналістів» згасла.

У зв'язку з цим ряд оглядачів припускають поступовий відхід ПС із політичної площини, оскільки потреба в ньому згасає. Адже запити на дії ПС, які сформувалися під час Євромайдану, після його завершення змінилися. В українському суспільстві з'явилися нові пріоритети й нові завдання реформаторського змісту та захисту держави, на які «Правий сектор» так і не спромігся дати гідну відповідь.

З іншого боку, відсутність спеціального піару також негативно впливає на партійні рейтинги, а ті окремі акції, до яких вдаються представники ПС, хоча і привертають увагу до партії, проте не завжди в позитивному ключі.

Так, нещодавно вітчизняні ЗМІ повідомили про інцидент, який стався між активістами ПС Одеси й місцевим чиновником О. Руденком, якого раніше було затримано Службою безпеки України на хабарі. Пізніше рішенням суду його було відсторонено від посади директора обласного відділу Фонду соціального страхування за тимчасовою втратою працездатності на час слідства. Але після того як чиновник подав апеляцію і сплатив 600 тис. грн, він продовжує обіймати посаду. Отже, активісти ПС заштовхали чиновника в контейнер для сміття, оголосивши йому, що там його місце. З одного боку, розчарованій гальмуванням процесу люстрації громадськості може імпонувати радикальний підхід ПС до розв'язання проблеми. З іншого – подібні дії лише посилюють сумніви потенційних виборців у здатності партії використовувати парламентські методи ведення політичної боротьби.

На «Правий сектор» не працює так звана «джинса», оскільки фінансовий ресурс цієї партії обмежений. На офіційному сайті партії не знайти гучномовних політичних заяв. Останні повідомлення стосуються переважно мобілізації сил щодо оборони держави від зовнішньої агресії Росії. Сам лідер партії Д. Ярош перебуває в зоні АТО, де бере безпосередню участь у бойових діях. Звернення лідера ПС до членів організації викладені у формі притягиваючих до боротьби із зовнішнім ворогом і залишають поза увагою питання активізації якихось політичних дій перед парламентськими виборами. У своєму зверненні Д. Ярош повідомляє про мобілізацію ПС, основною метою якої є всебічне сприяння зусиллям з оборони України від російської агресії, знищення ворога України – сепаратистів і терористів, повернення під контроль України Донецької й Луганської областей, а також Кримської автономії.

У результаті зовнішньої агресії щодо Української держави основні зусилля ПС зосереджені переважно на формуванні силового блоку із захисту територій України, а не на створенні окремих політичних структур партії з метою її участі в передвиборній кампанії. Так, з метою збільшення

ефективності дій добровільних підрозділів ПС сформовано Український добровільний корпус, який діє в координації з державними силовими структурами. При цьому Д. Ярош звернувся до своїх прихильників відійти від політичних амбіцій і протистояння і сконцентрувати зусилля на найбільш актуальних на сьогодні завданнях, які висуває «Правий сектор». «Із сьогоднішнього дня обов'язками кожного активіста “Правого сектору” є реалізація лозунгу “Все для перемоги!”. Кожний, хто займається партійною вознею і інтригами чи за рахунок нашого революційного й національно-визвольного руху вирішує свої меркантильні інтереси..., стає поза нашою організацією. Кожний активіст “Правого сектору”, який може тримати в руках зброю, має бути на передовій війни, кожний, хто може допомогти фронту в тилу, зобов'язаний це робити», – підкреслив Д. Ярош.

Сам лідер ПС Д. Ярош, за словами О. Білозерської, не схотів очолювати список, бо він воює й не може їздити по країні з агітацією. «Він балотуватиметься за мажоритаркою в тому окрузі, де воює, тим більше що й родом він з цих країв», – написала вона на своїй сторінці у Facebook.

Отже, незважаючи на невеликі рейтингові показники, «Правий сектор» братиме участь у виборчій кампанії. Хоча не всі дії представників цієї партії для суспільства на сьогодні прийнятні чи зрозумілі. Утім не варто забувати, що бренд ПС був створений, коли суспільство радикалізувалося по відношенню до влади В. Януковича й тоді були здобуті певні симпатії громадян до цієї партії. Під час президентських виборів ситуація змінилася. Обираючи Президента, люди голосували за мир і цілісність України. Сьогодні запит на мир зберігається, а сформований ворожими ЗМІ імідж ПС у випадку проходження цієї партії до парламенту не сприятиме досягненню суспільної згоди. Отже, найімовірніше, «Правий сектор» спиратиметься виключно на ідеологічний електорат, якого не так багато. Чи вистачить його для проходження до парламенту, на сьогодні сказати складно. Усе залежатиме від того, наскільки представники ПС зможуть донести виборцю запропоновані ними пріоритети розбудови держави та її захисту. «Українці орієнтуються на тих політиків, про яких вони хоч щось знають, чули і читали», – висловив свою думку з цього приводу директор соціологічної служби Центру ім. О. Разумкова А. Биченко.

Не варто також забувати і про дії та заяви безпосередньо лідера ПС Д. Яроша. Адже відомо, що він не надто часто висвітлює свою діяльність і представників партії, чим створює певний інформаційний вакуум навколо партії. «Про провідних українських політиків виборці знають достатньо... Тому ставлення до партії – це якесь викривлене ставлення до лідера політичної сили. Більшість виборців продовжують голосувати не за партії, а за відоме прізвище лідера», – підсумував експерт (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційний сайт «Правий сектор» (<http://pravyysektor.info>); Центр ім. О. Разумкова (<http://razumkov.org.ua>); Біржовий лідер (<http://www.profi-forex.org>); Голос українською (<http://uagolos.com>); Ракурс (<http://ua.racurs.ua>).*

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейською організацією ядерних досліджень (ЦЕРН) стосовно надання статусу асоційованого члена в ЦЕРН». Згідно з Угодою, Україна набуде статусу асоційованого члена в ЦЕРН, що створить додаткові можливості для розширення участі України в міжнародному науково-технологічному співробітництві, сприятиме дальшій інтеграції України в європейський науковий простір.

Асоційоване членство України в ЦЕРН дасть змогу представникам України брати участь у засіданнях Ради ЦЕРН (вищого керівного органу ЦЕРН, який приймає рішення з усіх питань, що стосуються його діяльності) за винятком закритих сесій, сприятиме розширенню участі вітчизняних учених у фундаментальних і прикладних наукових дослідженнях, які проводяться в рамках або за участі ЦЕРН.

Відповідний законопроект зареєстровано за № 0089 (*Верховна Рада України* (<http://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/Povidomlennya/97428.html>). – 2.09. – 2014).

Діяльність науково-дослідних установ

Академік НАН України В. Панасюк:

«Ми інтенсивно працюємо над розв’язанням науково-технічних проблем механіки матеріалів і міцності конструкцій. Нещодавно у Львові відбулася п’ята Міжнародна конференція “Механіка руйнування матеріалів і міцність конструкцій”. Організовано її зусиллями Фізико-механічного інституту ім. Г. В. Карпенка, Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача, Національного університету “Львівська політехніка” та Львівського національного університету ім. І. Франка.

Проблеми руйнування конструкційних матеріалів і довговічності конструкцій, а також пов’язані з цим проблеми надійності та експлуатаційної довговічності машин і споруд завжди були й залишаються актуальними для науково-технічного та економічного розвитку суспільства. Над їхнім розв’язанням працює велике коло науковців та інженерів. У різних країнах світу вже сформувалися відомі наукові центри та школи з цієї тематики. В Україні такі осередки теж функціонують, зокрема львівська наукова школа механіків-матеріалознавців.

Вона почала формуватися ще в першій половині ХХ ст. групою дослідників під керівництвом провідного вченого, ректора Львівського політехнічного інституту, професора М. Губера, який сформулював відомий критерій пластичного течіння пружно-пластичних тіл.

У другій половині ХХ ст. під керівництвом професора Г. Савіна, який у післявоєнні роки був у Львові уповноваженим представником президії АН УРСР здійснювати координацію діяльності академічних підрозділів, сформувалася наукова школа з проблем теорії пружності та встановлення концентрації напружень біля гладких концентраторів напружень у навантажених елементах конструкцій. Річ у тім, що в той час, про який іде мова, дві школи – українського професора Савіна, що функціонувала у Львові, і професора Нойбера з Німеччини (м. Дрезден) – фактично визначали рівень світових досягнень у цій галузі науки. Саме монографія Г. Савіна з проблем концентрації напружень в елементах деталей машин була відзначена Державною премією СРСР у 1952 р. Власне, група львівських дослідників під його керівництвом стала основою Інституту машинознавства та автоматики Академії наук УРСР, організованого в 1951 р. Його згодом перейменовано у Фізико-механічний інститут АН УРСР (ФМІ).

Професор Львівської політехніки М. Шумиловський (професор Савін був уже ректором Львівського університету ім. І. Франка). А 1952 р. директором інституту став відомий учений, доктор технічних наук Г. Карпенко. Він започаткував у Львові новий матеріалознавчий напрям – фізико-хімічна механіка матеріалів. Метою досліджень цього напрямку є вивчення впливу різних експлуатаційних середовищ, зокрема корозійних і тих, що містять водень, на фізико-механічні характеристики матеріалів і довговічність конструкцій. Саме цей напрям досліджень став важливою компонентою львівської школи механіків-матеріалознавців.

Різні аспекти проблеми руйнування і міцності матеріалів та конструкцій стали предметом активного обговорення на міжнародних конференціях і з руйнування. Це почалося з 1965 р., коли в Японії з ініціативи відомого японського вченого професора Т. Йокоборі було засновано Міжнародний конгрес з механіки руйнування (ICF) і проведено I Міжнародну конференцію з механіки руйнування (ICF 1). Відтоді ICF кожні чотири роки організовує такі конференції, а нині він став авторитетною міжнародною організацією в галузі розширення та зміцнення співробітництва між ученими та інженерами різних країн, які працюють у галузі сучасних проблем матеріалознавства, міцності матеріалів та елементів конструкцій, конструювання нових машин і споруд. Адже фундаментальні і прикладні дослідження з механіки руйнування створюють, як відомо, основу сучасних методів визначення надійності інженерних конструкцій в екстремальних умовах їх експлуатації. Наприклад, в атомній енергетиці, авіації, суднобудуванні, хімічному машинобудуванні, будівництві та в інших галузях, формують основи технологій створення матеріалів і конструкцій з високими експлуатаційними характеристиками.

Участь у таких міжнародних зібраннях з проблем механіки та фізики руйнування конструкційних матеріалів і, зокрема, проведення їх – це висока честь для вченого, наукового колективу і країни загалом.

У Фізико-механічному інституті в другій половині ХХ ст. під керівництвом професорів Г. Савіна та М. Леонова започатковано

дослідження з механіки деформівних твердих тіл із гострокінцевими концентраторами напружень – тріщинами; підготовлено групу молодих науковців, які почали активно працювати в цій галузі науки. Вже тоді було одержано ряд фундаментальних і прикладних результатів світового рівня.

Це послужило основою того, що з ініціативи ФМІ та за підтримки Національної академії наук України, зокрема її президента, академіка Б. Патона, Світовий конгрес з механіки руйнування (ICF) прийняв ухвалу провести VIII Міжнародну конференцію з проблем механіки руйнування (ICF-8) у Києві. Зібрання відбулося в 1993 р. на високому організаційному та науковому рівні.

Це була перша (і поки що єдина) така конференція у Східній Європі. У Львові досягнуто також значних успіхів з питань формування наукового колективу спеціалістів із проблем теорії та методів розв'язування задач про вплив температури та інших фізичних полів на деформування і руйнування твердих тіл (матеріалів). Це стало основою створення під керівництвом професора Я. Підстригача Інституту прикладних проблем механіки та математики НАН України, який нині носить його ім'я.

Вагомих результатів було отримано під керівництвом академіка АН України Г. Карпенка в галузі фізико-хімічної механіки матеріалів. Словом, ми, львівський осередок механіків-матеріалознавців, інтенсивно працює над розв'язанням різних аспектів науково-технічних проблем механіки матеріалів і міцності конструкцій.

Перша конференція відбулася у 1987 р. У 1993 р. організовано таку конференцію в Києві (як всесвітню), а потім знову у Львові в 1999, 2004 і 2009 р. А цього року, в червні 2014 г., відбулася V Міжнародна конференція “Механіка руйнування матеріалів і міцність конструкцій”.

Важливо, що наукові доповіді учасників цих конференцій опубліковані у вигляді окремих збірників праць. Адже збірники розраховані на спеціалістів з проблем механіки та фізики міцності матеріалів і конструкцій, інженерно-технічних працівників, які забезпечують експлуатацію машин і споруд енергетики, транспорту, авіаційної та космічної техніки, нафто- та газопроводів.

Зрозуміло, вони будуть корисними і для викладачів ВНЗ, аспірантів, студентів, які спеціалізуються за напрямками “матеріалознавство”, “механіка деформівного твердого тіла”, “будівництво інженерних споруд і машин”.

Фахівці інституту зробили вагомий внесок у розв'язання великомасштабних науково-технічних проблем, серед яких розробка й атестація високоміцних та корозійнотривких металічних матеріалів для суднобудівної та енергетичної промисловості; розробка конструкцій і технологій виготовлення породоруйнівного шарошкового інструменту для вугільної промисловості; створення та організація виробництва комплексу апаратури для розвідки й оцінювання запасів корисних копалин; атестація конструкційних матеріалів для космічної техніки, що контактує з воденьовмісними середовищами; розробка та виготовлення апаратури для керування космічними апаратами; організація вітчизняного виробництва

тепло- та корозійнозахищених труб для комунального господарства України; створення апаратури для діагностики стану підземних комунікацій та розроблення ін'єкційних технологій відновлення роботоздатності пошкоджених елементів будівельних конструкцій.

У 1992 р. інститут став членом Європейського товариства з цілісності конструкцій (ESIS), а в 1993 р. – членом Міжнародного конгресу з руйнування (ICF).

Тут відбулася, зокрема, спеціальна сесія та круглий стіл, присвячені актуальним проблемам дослідження впливу водню на процеси руйнування та міцність конструкційних матеріалів. І в загалі, вивчення впливу водню на зміну властивостей конструкційних матеріалів актуальне для енергетики, хімічної промисловості, трубопровідного транспорту, космічної техніки тощо. Актуальність проблеми зростає ще й тому, що з'явилась інформація про те, що вже знайдено недорогий спосіб виробництва водню з води (відомі донині способи є вельми затратними). Отже, стає реальною перспектива розвитку водневої (екологічно чистої) енергетики та економіки, що вимагатиме всебічних досліджень взаємодії водню з металами» *(Національна академія наук України (http://www.nas.gov.ua/UA/news/Pages/contents.aspx?ffn1=ID&fft1=Eq&ffv1=1925)).*

Здобутки української археології

Справжнє наукове відкриття напередодні професійного свята Дня археології зробили фахівці відділу охорони пам'яток історії та культури в Хмельницькій області.

В. Захар'єв і С. Шпаковський виявили залишки замку пізньосередньовічної Деражні. Натхненником події став директор Деражнянського районного історичного музею О. Кохановський. Саме він озвучив ідею відшукати залишки фортифікацій, що зображені на знаменитій мапі середини XVII ст. французького картографа Боплана, який був на службі польського короля в період польсько-козацьких баталій. Теоретичну допомогу в локалізації об'єкта надали старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту пам'яток охоронних досліджень Міністерства культури України, кандидат історичних наук Л. Томілович та її колега – вчений секретар цієї ж установи І. Єрзіна з Києва, які на початку серпня проводили обстеження архітектурних пам'яток цього районного центру з метою створення опорного історико-культурного плану міста.

Фахівці припускають, що деражнянський замок був земляним і, очевидно, збудований у першій половині XVII ст. Тоді на зміну кам'яним фортецям, як-то Меджибіжська чи Кам'янець-Подільська, прийшли, на перший погляд, прості, але насправді – супернадійні при використанні противником артилерії, споруди. При проведенні стаціонарних розкопок на виявлених об'єктах буде встановлено точніше датування *(Хмельницька*

* * *

На территории Винницы в древнерусский период находилась «агломерация» славянских городков. Эту гипотезу, высказанную историками, пытаются доказать археологи. В историческом ядре современного областного центра – комплексе «Муры» – второе лето ведутся раскопки, но пока найденные артефакты указывают на вероятность того, что в этом месте поселение существовало в XIII–XIV вв., то есть немного позже. Вместе с тем находки говорят о достаточно богатом культурном уровне живших здесь людей и могут пролить свет на разные периоды средневековой Винницы.

Винничанам, увлекающимся историей, не дает покоя официальная дата «появления» города. На сегодняшний день общепринятым считается, что впервые в летописях о Виннице упомянули в 1363 г., в связи с приходом на подольские земли великого литовского князя Ольгерда. Но литовцы не строили новых городов, а лишь укрепляли существовавшие в золотоордынский (XIII–XIV вв.) или более ранний древнерусский периоды. В ходе раскопок в 2005–2006 гг. старший научный сотрудник Института археологии НАНУ Л. Виноградская найденными артефактами подтвердила то, что «при татарах» на Старом городе было поселение, а в устье речки Вишенка – вблизи больницы им. Ющенко – располагался городок древнерусского периода.

В прошлом году по инициативе секретаря горсовета С. Моргунова киевский археолог продолжила изыскания, но начала с «Муров». В прошлом году «в руки» экспедиции попался костяной гребешок. От первоначальных предположений по поводу датировки этого раритета XIII в. сегодня Л. Виноградская отказалась. После консультаций с коллегами она уточняет, что такие гребни на наших землях делали и в XIV–XVII вв. В августе нынешнего года она со студентами Винницкого педуниверситета нашла шпору всадника, которую крепили к сапогу. Особенность этой шпоры в том, что она с шипом. Такие преимущественно делали в древней Руси, в золотоордынский же период всадники предпочитали шпоры со звездочками. «Я не берусь точно определить возраст этой шпоры. Высказываю лишь предположения. По завершению сезона раскопок найденный материал я покажу “узким” специалистам, и тогда смогу более детально сказать о происхождении и эпохе. Кроме шпоры, мы нашли немало и других интересных артефактов, которые свидетельствуют о том, что в польско-литовский период Винница была достаточно мощным религиозным центром», – поясняет ученый.

Одной из главных проблем при проведении раскопок является то, что искать приходится на 4-метровой глубине. Дело в «наслоениях» последних столетий. Поэтому археологи вынуждены делать внушительных размеров траншеи. Рабочих рук не хватает. Это и тормозит поисковый процесс. По

словам Л. Виногородской, если прошлым летом удавалось находить помощников, то теперь рассчитывать можно лишь на студентов.

Еще прошлым летом в одной из траншей ученые нашли фрагмент стены здания и фундамента отопительной печи ориентировочно конца XV – начала XVI ст. Как уверяет столичный археолог, если в Европе того времени такие печи были достаточно распространены, то в Украине их сооружали крайне редко и преимущественно в замках и католических монастырях. Поэтому она склонна полагать, что в этом месте стояло древнее культовое сооружение. Продолжая раскопки этого участка нынешним летом, «копатели» нашли кусочки кафеля, которые тоже датируются предположительно литовско-польским периодом. При этом Л. Виногородская отмечает, что сроки закладки печи могут варьировать. В самом фундаменте предполагаемого дома найдены образцы, датируемые разными веками, поэтому «старину» сооружения еще нужно будет «доказывать».

Параллельно с этим экспедиция раскопала одно погребение и надеется ближайши временем завершить раскопки еще двух. По человеческим останкам можно достаточно точно определить, когда люди умерли. Но самой таинственной из находок археологов пока является подземный ход. Вышла экспедиция на него еще год назад. Сейчас ход несколько расчистили, но, видимо, дальнейшие работы отложат.

После окончания сезона раскопок, как и в прошлом году, траншеи законсервируют. На этом основании она предлагает после завершения работ в «Мурах» покрыть шурфы стеклянным саркофагом и оборудовать доступ к ним посетителей. Таким образом, останки древних сооружений города будут доступны для обозрения как организованным экскурсиям, так и просто любопытным. По такому пути идут во многих городах, и Винница не должна быть исключением (*РЕАЛ (<http://real-vin.com>)*). – 28.08. – 2014).

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Національна гвардія України презентувала один з вертольотів МІ8-МТВ1, переданих минулою владою в оренду компанії «Українські вертольоти» і повернутих для роботи в зоні проведення антитерористичної операції. Модернізований вертоліт й оснащений сучасним обладнанням для евакуації тяжкопоранених і проведення реанімаційних заходів на борту. Після ремонту й модернізації вертоліт успішно пройшов льотні випробування.

На борту встановлено реанімаційний модуль для пацієнтів, шість носилок для тяжкопоранених. У складі екіпажу – два доктори. Безпосередньо під час польоту можуть бути проведені невідкладні реанімаційні заходи: вентиляція легенів, переливання крові, дефібрилятор. У складі медичної бригади працює карета швидкої медичної допомоги.

Вертоліт оснащений бортовою інтегрованою системою для виконання нічних польотів, на борту встановлена оптико-електронна система

виробництва FLIR, потужний пошуковий прожектор з інфрачервоною камерою, лебідка для підйому одночасно двох поранених.

Вертоліт може виконувати евакуацію потерпілих з невідготуваних майданчиків 24 год на добу, сім днів на тиждень.

Крім того, у зоні проведення АТО в розпорядженні НГУ тепер є ще три модернізовані вертольоти – для евакуації поранених з можливістю надання першої медичної допомоги і два транспортні вертольоти МІ8-МТВ1, оснащені для транспортування до 12 поранених на борту кожного. На сьогодні аналогів таких вертольотів немає у світі (*Урядовий портал (kmu.gov.ua). – 30.08. – 2014*).

* * *

Є. Анчишкін 2006 р. разом з партнерами переконав увесь світ, що український стартап з розпізнавання облич на відео Viewdle найкращий у Європі (цей факт згодом визнали на конференціях Plugg і LeWeb08). І у 2012 р. його вже купив Google, розщедрившись уперше в Східній Європі на 40 млн дол. Є. Анчишкін з 2012 р. займається розвитком інтернет-сервісу супермаркетів.

Уже на четвертому курсі Є. Анчишкін із двома одногрупниками засновує компанію з аутсорсингу у сфері програмного забезпечення. Звісно, це були невеликі проекти, але доволі непересічні. Наприклад, до них звертався професор з німецького університету, який мав уявлення, як за допомогою веб-пристосувань пояснити студентам складні математичні речі.

З 2003 по 2006 р. Є. Анчишкін на посаді інвест-менеджера в «Техінвести» намагається знайти вітчизняну компанію для інвестицій. Це була українська технологія виробництва суперконденсаторів. Вони дуже швидко накопичують і дуже швидко віддають енергію. Такі конденсатори актуальні, наприклад, для електромобілів, щоб вони швидко розганялися. На момент інвестиції в української команди була першість у світі з виробництва таких приладів. Після них – американська Maxwell.

Уже в листопаді 2006 р. команда Viewdle поїхала в Кремнієву долину на конференцію, де одним зі спонсорів був Reuters (Міжнародна інформаційна агенція). Українці одразу почали тиснути, розповідаючи, що вони можуть застосувати можливості Viewdle для систематизації відео у їхньому архіві. І надалі наполегливі стартапери почали це робити (*Малинка В. Українська битва під Кремнієвою долиною // Дзеркало тижня. Україна (http://gazeta.dt.ua/personalities/ukrayinska-bitva-pid-kremniyevoyu-dolinoyu-zapal-golodnogo-pidpriyemtsya-.html). – 2014. – 8–15.08*).

* * *

Учені Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету та фахівці компанії «Агро-Пром-Союз» розробили композитні матеріали для створення дисково-анкерних сошників, що не потребують обслуговування. Ідея полягала в тому, щоб створити такі з'єднання, які б обходилися без мастил і регулювань (крім технологічних)

протягом усього терміну експлуатації посівного комплексу. Перші випробування навесні цього року на широкозахватному агрегаті Turbosem II 19-60 виробництва «Агро-Союзу» показали високі технологічні та технічні характеристики. Як зазначають розробники, нова конструкція підійде для реновації дисково-анкерних сошників посівних комплексів як українських, так й іноземних виробників.

Новинка допоможе аграріям економити час і ресурси під час посівної. Так, досвід експлуатації посівних комплексів Turbosem II 19-60 (48) показав, що в агрохолдингах теоретична продуктивність значно відрізняється від реальної через громіздку систему технічного обслуговування і потребує значних матеріальних і людських ресурсів. Зокрема, в умовах польових робіт кожна година, проведена посівним комплексом Turbosem II 19-60 на технічному обслуговуванні, варто недосіву 6–10 га. Через кожні 48 год комплекс повинен зупинятися на 3–3,5 год для ТО. При напрацюванні агрегату в 528 год втрати від недосіву становили майже 220 га. І це без врахування оплати праці механіка.

Принципово новий дисково-анкерний сошник не потребує технічного обслуговування, а термін служби його рухомих частин максимально наближено до терміну служби посівного комплексу, запевняють розробники (*Агравері* (<http://agravery.com>). – 20.08. – 2014).

Інноваційні розробки та технології

Відповіді на проблеми українських військових, задіяних у зоні бойових дій, пропонують науковці Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут». Нині в Збройних силах України перебувають на озброєнні системи радіорелейного зв'язку, створені ще у 80-х роках минулого століття, які не відповідають сучасним вимогам до надійності й захищеності зв'язку, енергоспоживання й габаритів, екологічної безпеки, оперативності розгортання та функціонування. Водночас в Україні вже сьогодні є можливість створювати й виробляти нове покоління систем, які не поступаються найкращим закордонним тропосферним системам, що їх використовують країни НАТО. Науково-технічні засади таких систем уже розроблено в рамках відповідного державного замовлення. Його виконання координувало Держінформнауки, наукові та інноваційні підрозділи якого, згідно з урядовим рішенням, тепер працюватимуть у складі Міністерства освіти і науки України.

Наявні системи захисту, що використовують засоби відеоспостереження та патрулювання, не вирішують завдання охорони повною мірою, оскільки диверсійні групи можуть мати сучасні засоби проникнення на об'єкти. Відтак мусимо створити й упровадити системи захисту, які використовують інші методи виявлення фактів проникнення на територію, що охороняється.

Є в Україні й напрацювання науковців і виробничі потужності, які дають змогу самостійно будувати безпілотники різних класів і різного застосування.

Позитивний приклад – конструювання і запуск у серійне виробництво безпілотного літального апарата «Гандем», класу МІНІ (відповідно до класифікації НАТО) зі стартом з рук.

Щоденні зведення із зони АТО показують, наскільки актуальним в умовах застосування терористами найсучасніших російських засобів ураження є підвищення рівнів захисту бронетехніки Збройних сил України. Вирішення цього завдання потовщенням броні неприйнятне, бо призводить до значного збільшення бойової маси бронетехніки і втрати нею належної маневреності. Але можна піти шляхом використання для виробництва броні нових легких надміцних металевих і керамічних композиційних матеріалів, зокрема на основі оксиду алюмінію та карбїду бору. Учені КПІ розробили й принципово нові армовані керамічні матеріали, що являють собою матрицю із надтвердої тугоплавкої сполуки, армовану регулярно розташованими волокнами іншої надтвердої тугоплавкої сполуки. За твердістю, міцністю та в'язкістю руйнування такі матеріали в три-чотири рази перевищують аналогічні характеристики матеріалів, з яких виготовляється сучасна броня. Важливо, що Україна спроможна сама виробляти броню різноманітного застосування.

Але можна йти не лише шляхом зміцнення безпосередньо броні. Серед цьогорічних лауреатів Премії Кабінету Міністрів України за розробку і впровадження інноваційних технологій є робота на тему: «Розроблення і впровадження технологій створення динамічного захисту броньованої техніки нового покоління», виконана колективом науковців з різних установ, чільне місце в якому посідають фахівці з Базового центру критичних технологій «Мікротек» МОН України. Результат 15-річної праці фахівців – створення комплексу динамічного захисту «Ніж» і протитандемного динамічного захисту «Дуплет». Своїми бойовими можливостями вони значно перевершують усі відомі на сьогодні іноземні зразки. Ці системи підвищують рівень захисту в 1,5–2,5 рази порівняно з найкращими світовими аналогами динамічного захисту «Контакт» (Росія) і «Блейзер» (Ізраїль) (*<http://gazeta.dt.ua/science/nauka-voynenogo-chasu-osoblivi-zapiti-osoblivi-vimogi-.html>*.)

Новітні технології для харчової промисловості

У структурі Національної академії наук України є інститути, які розробляють технології, здатні значно підвищити якість й ефективність забезпечення вітчизняної армії. Інститут технічної теплофізики (ІТТФ) ще в радянські часи прославився своїми досягненнями у сфері високих технологій для харчової промисловості (його фахівці причетні до розробки виробництва томатної пасти й майонезу). Тепер їх можуть використати в інтересах Збройних сил.

Технологія сушіння продуктів, запатентована ІТТФ, дає змогу зберігати такі повноцінні пайки, виготовлені з використанням лише

натуральних продуктів, не менше одного року без шкоди для їхньої якості й смаку. Ця технологія дає можливість робити сухі суміші різних страв, наприклад українського борщу з м'ясом і квасолею, овочевих пюре, каш, киселю.

Коли перед ІТТФ поставили завдання забезпечення Збройних сил, то в лабораторії фізико-хімічних досліджень інституту розробили рецепти сухих пайків для армії на кожний день тижня, з урахуванням триразового харчування й підвищеної калорійності, необхідної військовим. У цих рецептах використовуються різноманітні натуральні продукти, враховуються смакові характеристики, вітамінний склад. В екстремальних умовах таку суміш достатньо залити окропом – і через кілька хвилин виходить готова повноцінна страва, яка за смаковими й поживними якостями не відрізняється від звичної традиційної кухні.

Фахівці ІТТФ підраховали, що собівартість одного такого сухого пайка на добу – близько 60 грн. Для запуску виробництва необхідно, за попередньою оцінкою, не менше 1 млн дол. інвестицій.

Розробки українських учених отримали міжнародне визнання, уже сьогодні їх може використати українська армія для підтримки своїх військовослужбовців.

Замість розробок вітчизняних учених, права на використання яких бажають отримати закордонні виробники, надається перевага закупівлі готових закордонних продуктів (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua/UA/news/Pages/contents.aspx?ffn1=ID&fft1=Eq&ffv1=1926>)).

Охорона здоров'я

За даними медичної статистики, 67 % смертей в Україні припадає на частку серцево-судинних захворювань. Приблизно в 50 % випадків хворий уперше зустрічається з лікарем-кардіологом уже в реанімації. Стандартний і, як вважалося раніше, найефективніший метод діагностики роботи серця – електрокардіограма має свої недоліки та часто не дає можливості правильно інтерпретувати результати.

Персоніфікований електрокардіограф «Фазаграф» має високу чутливість і специфічність, що дає змогу побачити навіть найнезначніші патологічні зміни в серці, непомітні при традиційній кардіограмі. Секрет полягає в методі обробки сигналів у так званому фазовому просторі. Зовні «Фазаграф» являє собою невелику плоску коробочку з двома контактними електродами – кардіосигнал знімається просто з пальців рук. За лічені секунди результат готовий – він відображається на екрані ноутбука на спеціальному індикаторі у вигляді градусника та супроводжується зрозумілими голосовими повідомленнями. Така інтерпретація даних не потребує спеціальних медичних знань. Градусник розділено на три зони – зелену («норма»), жовту («увага») і червону («тривога»). Якщо показники

висвітилися в першій (зеленій) зоні – приводу для занепокоєння немає, якщо в другій, а тим паче третій, отже, потрібно уважно поставитися до власного здоров'я, а ще краще – звернутися до лікаря, який визначить причину погіршення стану та призначить лікування.

Прилад дає змогу проводити самооцінку поточного стану пацієнта й самостійно накопичувати дані в домашніх умовах, що дуже важливо. На підставі накопичених даних лікар може більш точно поставити діагноз.

«Фазаграф» зручний як для пацієнтів, так і для медиків, для яких видає детальнішу інформацію про стан хворого. Причому приладом може користуватися не тільки кардіолог, а й будь-який медик – медсестра, фельдшер, не кажучи вже про лікаря загальної практики (сімейного).

Водночас переваги «Фазаграфа» високо оцінили і вчені-медики, і лікарі-кардіологи, і інші фахівці. Сьогодні його можна побачити в деяких клініках, військових госпіталях, діагностичних центрах.

Прилад пройшов апробацію в Інституті кардіології ім. М. Стражеска, Інституті фізіології ім. О. Богомольця, лікувальних установах, а також у спортивній медицині. Серійний випуск «Фазаграфа» налагоджено на Київському заводі автоматики ім. Г. Петровського. Зацікавилися незвичайним електрокардіографом також за кордоном – уже надходять заявки на його закупівлю.

Тим часом розробники «Фазаграфа» створили систему «Антистрес», яка на підставі персоніфікованих даних про стан людини навчить її правил керування диханням, що в результаті дасть змогу знімати стресові ситуації, знижувати артеріальний тиск.

І цілком унікальне застосування електрокардіограми людини – для ідентифікації особистості. Уперше в світі до цього додумалися в Україні. Як відомо, існує багато способів ідентифікації особистості, але їх однаково примудряються обходити (обличчя можна загримувати або зробити пластику, шкіру на пальцях теж замінюють). Динаміку ж роботи серця – вона в кожного суто індивідуальна, як переконують учені, – підробити неможливо.

«На сигналі кардіограми якась частина змінюється, і за нею лікар може судити про стан здоров'я, а якась залишається незмінною та характерна для кожної людини окремо», – коментує головний науковий співробітник Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій і систем, доктор технічних наук Л. Файнзільберг. За його словами, створена система дає змогу побудувати графічні образи роботи серця різних людей. У базі даних, наприклад, про злочинців, терористів тощо, можуть зберігатися такі картинки. Процес їх розпізнання не становить складності для експерта. У перспективі можуть бути й інші галузі застосування методу, зокрема у військовій сфері та на прикордонних заставах.

Ще один приклад: датчик із записаною кардіограмою можна вмонтувати в машині та використовувати як замок для водія. Доторкнувся до датчика – і програма-ключ спрацювала. У разі, якщо хтось чужий спробує відкрити машину, відразу завие сирена протиугонної сигналізації. Кілька років тому вчений записав свою кардіограму та зробив на її основі програму-

ключ, за допомогою якого можна відкривати власну машину (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua/UA/news/Pages/contents.aspx?ffn1=ID&fft1=Eq&ffv1=1924>)).

Кількість операцій із застосуванням медичних імплантатів у світі дедалі збільшується. У багатьох випадках імплантація єдиний спосіб зберегти не просто працездатність і здоров'я людини, а й її життя. Нині найпоширенішими є металеві імплантати, зокрема на основі титану, що обумовлено їхніми хорошими механічними властивостями. Водночас у живому організмі метали не повністю нейтральні (біоінертні), а реакція на металеві імплантати може бути різною і часто негативною. Натомість біоактивні кераміки, що мають унікальні біологічні властивості, поступаються металевим імплантатам за механічними характеристиками.

Об'єднати переваги цих різних матеріалів і нейтралізувати їхні недоліки можна шляхом використання біоактивних керамічних покриттів на металевих імплантатах. Досить згадати, що з 1,5 млн ендопротезів кульшового суглоба, що їх щорічно імплантують у світі, близько 250 тис. – із біокерамічними покриттями з гідроксиапатиту (ГАП), матеріалу, який формує неорганічну основу тканин кісток людини. Тому такі покриття постійно застосовуються в ортопедії, травматології, стоматології, інших галузях медицини. Однак параметри реальних біокерамічних покриттів, що випускаються промисловістю, далекі від ідеальних – адже ці покриття з ГАП розчиняються значно швидше від необхідного часу їх життя в організмі, а отже, пацієнт приречений на цілу низку складних і дорогих операцій.

Відтак є нагальна потреба поліпшити якість біоактивних керамічних покриттів і розробити відповідну високопродуктивну технологію. З цією метою вчені Інституту фізики напівпровідників ім. В. Лашкарьова НАН України та Інституту проблем матеріалознавства ім. І. Францевича НАН України розробили нові технології виготовлення широкого класу біосумісних керамічних матеріалів і технології формування покриттів на їхній основі. Уперше в Україні було запропоновано, а потім успішно оптимізовано й випробувано на практиці метод газодетонаційного осадження біоактивних керамічних і композитних покриттів на титанові, керамічні та інші імплантати. Удосконалена технологія дала змогу отримати біоактивні покриття довільної товщини з високою адгезією до основи імплантата та стійкістю до динамічних навантажень. Розроблені покриття за всіма параметрами не поступаються зарубіжним і вітчизняним аналогам, а в деяких випадках значно перевершують їх, і за вартістю в 5–20 разів дешевші.

В Інституті біохімії ім. О. Палладіна НАН України на стадії активної розробки – нові медичні препарати й засоби медичного призначення, які можуть істотно змінити ситуацію з лікуванням і профілактикою низки небезпечних захворювань.

Зокрема, в Інституті розроблено технологію виробництва хроматографічно очищених вірус-безпечних факторів VIII, IX,

імуноглобулінів та альбуміну з плазми крові людини. Ці препарати можуть дуже знадобитися для замісної терапії низки захворювань, зокрема гемофілії. Крім того, вони можуть бути використані для зупинення втрати крові у поранених (згадаймо, скільки людей гине сьогодні на Сході країни від кровотечі, яку в польових умовах не зуміли зупинити!) і профілактики деяких ускладнень післяопераційного втручання. Нині інститут також працює над створенням рекомбінантного фактора VIII і протеїну С, які будуть іще ефективнішими та безпечнішими, ніж відповідні препарати, отримані з донорської плазми крові.

В Інституті біохімії розроблено також спосіб отримання аутологічної фібринової композиції з плазми крові хворого для стимуляції репаративних і зниження запальних процесів. Цей спосіб може бути використаний в ортопедії, травматології, хірургії, зокрема й польовій. А композиція, що дістала назву «фібриновий клей», – для зупинення кровотечі та прискорення загоєння ран.

Науковці інституту працюють також над створенням унікальної композиції з використанням рекомбінантного ростового фактора для підвищення регенеративного потенціалу тканин, яка матиме здатність прискорювати загоєння ран і опіків. Крім того, таку композицію можна буде застосовувати і для лікування трофічних виразок при діабетичних ускладненнях.

Не менш важливі розробки Інституту біохімії і в галузі діагностики. Саме в цей час упроваджуються у виробництво на підприємстві «ДіапрофМед» тест-системи для кількісного визначення розчинного фібрину, D-димеру й фібриногену у плазмі крові людини. Ці три показники вкрай важливі для діагностики загрози тромбоутворення. Крім того, в інституті розроблено тест-системи для визначення плазміногену в плазмі крові, а також анти-IIa-факторної активності низькомолекулярних гепаринів. Розроблено й унікальні діагностичні тест-системи, які здатні забезпечувати діагностику низки небезпечних інфекційних хвороб, зокрема дифтерії, туберкульозу, а також здійснювати моніторинг стану протидифтерійного імунітету в населення.

Інститут біохімії завжди був лідером у вітчизняній вітамінології. Зокрема, можна згадати, що одним з найважливіших препаратів, розроблених вітчизняними вченими під керівництвом академіка О. Палладіна в роки Другої світової війни, був синтетичний водорозчинний аналог вітаміну К – «Вікасол», який виявився вкрай ефективним для зупинення кровотеч і втрат крові.

Сьогодні в Інституті розроблено низку унікальних вітамінних препаратів нового покоління. Зокрема, це препарати на основі активних форм вітаміну D3, які можуть бути застосовані для профілактики («Відеїн М», «Кальмівід М») та лікування («Мєбівід») патології кісткової системи людини: остеомалаяції, остеопорозу, переломів, пухлин. Ці препарати за деякими показниками не поступаються і навіть перевищують найкращі зарубіжні препарати на основі вітаміну D3.

Звичайно, у цій статті наведено лише декілька позитивних прикладів. Насправді дослідних робіт такого рівня, які вже завтра можуть вийти на практичне застосування та мати істотне значення для обороноздатності держави, в Україні багато сотень. Зрозуміло, що бюджетна скрута позначається на всьому. На жаль, сьогодні на розробку нових технологій за державним замовленням Мінфін готовий передбачити у проекті Державного бюджету на 2015 р. лише близько 20 млн грн, хоча реальна потреба у багато разів більша. Але саме в умовах війни вкрай важливо створити якнайдієвіші механізми підтримки таких робіт з огляду на реальні пріоритети держави та суспільства. Над розв'язанням цього завдання працюють нині наукові та інноваційні підрозділи МОН разом з науковцями академічних інститутів і університетів (*Стрїха М. Наука воєнного часу: особливі запити, особливі вимоги // Дзеркало тижня. Україна (http://gazeta.dt.ua/science/nauka-voennogo-chasu-osoblivi-zapiti-osoblivi-vimogi_.html). – 2014. – 21–29.08).*

Наука і влада

Харьковские ученые, работавшие в сфере диагностики рака, получили Государственную премию Украины в области науки и техники по итогам 2013 г. Об этом говорится в Указе Президента Украины № 675 от 23 августа «О присуждении Государственных премий Украины в области науки и техники 2013 года».

Премия присуждена за работу «Приборы и средства для диагностики и магнитной нанотерапии рака». В числе лауреатов кандидат технических наук, директор компании «Радмир» (Харьков) С. Литвиненко, главный конструктор «Радмира» А. Марусенко, профессор кафедры ядерной и медицинской физики физико-технического факультета Харьковского национального университета им. Каразина Е. Баранник.

По данным разработчиков новой технологии диагностики, они изобрели и внедрили в приборах, которые производятся на промышленной основе, технологии ультразвуковой диагностики и магнитной нанотерапии рака. Это стало возможным благодаря исследованиям в сфере нанофизики, физики ультразвука, биомедицинской радиоэлектроники и физики взаимодействия физических полей различной природы с тканями злокачественных опухолей. Во время работы применяли ультразвуковые приборы ULTIMA и аппараты «Магнитерм» для местной магнитотермии рака неоднородными электромагнитными и тепловыми полями. Было установлено, что при этом существенно повышается эффективность диагностики и магнитной нанотерапии злокачественных опухолей (*STATUS QUO (<http://www.sq.com.ua>). – 2.09. – 2014).*

* * *

Уряд України ставить за мету розробити довгострокову програму соціогуманітарної реінтеграції Донбасу в консолідоване тіло українського суспільства. Про це заявив віце-прем'єр-міністр України О. Сич під час круглого столу на тему: «Кримінально-терористична війна на Сході України: соціальна складова», що відбувався 21 серпня 2014 р. за підтримки Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони та Українського інституту національної пам'яті.

Урядовець повідомив, що Прем'єр-міністр України А. Яценюк схвально поставився до такої ініціативи. Тож О. Сич у свою чергу запросив науковців долучитися до її реалізації.

Крім того, віце-прем'єр-міністр України наголосив на критичній потребі застосування наукового та громадського потенціалу всієї країни до пошуку механізмів реформування українського суспільства та аналізу російсько-української війни. «Наука має працювати на формування оновленого суспільства та оновленої держави. Саме на науковому рівні слід вивчати дуже складні етнонаціональні процеси, ціннісні орієнтації суспільства та механізм функціонування державного управлінського механізму. Він є вкрай недосконалий і в найближчій перспективі має бути докорінно змінений», – зауважив О. Сич.

За словами урядовця, українські науковці повинні вже сьогодні зайнятися глибинним дослідженням і трактуванням тих процесів, що відбуваються на Південному Сході України. Саме вони, а не кремлівські пропагандисти мають впливати на свідомість співгромадян. «Російська пропаганда, а за нею і збройна агресія, отримали сприятливий ґрунт на Донбасі. Адже протягом усіх років незалежності тут здійснювалася недосконала, а то й злочинна, гуманітарна політика. Тож наше завдання – скерувати всі зусилля, аби в подальшому українське суспільство було монолітним організмом і аби ніколи не повторилися ті події, що мали і мають місце в Криму та на Донбасі», – підсумував О. Сич (*Урядовий портал (<http://www.kmu.gov.ua>). – 21.08. – 2014*).

Проблеми інформатизації

О. Желай, мол. наук. співроб. відділу технологій електронної обробки інформації НЮБ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Організація бібліотечного моніторингу негативних інформаційних впливів на інформаційний простір України

Стаття присвячена діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів НБУВ у формуванні національного інформаційного ресурсу, висвітленню специфіки бібліотечного

моніторингу негативних інформаційних впливів в умовах поширення електронних технологій.

Ключові слова: негативні інформаційні впливи, бібліотечний моніторинг, інформаційні потоки.

Інфраструктурою інформаційних мереж можна володіти, доступ до неї контролювати, а її використання, якщо не монополізувати, то поставити в залежність від комерційних, ідеологічних і політичних інтересів. Оскільки Інтернет стає всеохоплюючою інфраструктурою нашого життя, питання про те, хто володіє доступом до цієї сфери та контролює її, стає визначальним, наголошує провідний світовий фахівець у галузі інформаційного суспільства М. Кастельс [1, с. 277].

Роль впливу інформаційно-комунікативних технологій відзначав видатний теоретик засобів комунікації канадський філософ М. Маклюен. Основна ідея його досліджень у тому, що засоби комунікації впливають на людину й суспільство, формують особистість, диктуючи їй ті чи інші моделі поведінки. При цьому важливу роль відіграє швидкість поширення інформації. Питанням інформаційних впливів також присвячені праці таких провідних вітчизняних учених, як О. Білорус, Л. Винарик, В. Горовий, С. Кандауров. Різноманітні аспекти інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек, зокрема бібліотечного моніторингу, розглядали у своїх працях науковці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ) В. Горовий, С. Кулицький, О. Бусол, Т. Третяк.

Дослідження доводять, що сила інформаційно-комунікативних потоків, або влада медіа, у цілому, символічна, але переконуюча в тому сенсі, що вона до певного ступеня здатна контролювати розум читача та глядача, хоча прямо не контролює їхні дії. Цією владою передбачається контроль намірів, планів, знання, поглядів і міркувань, тобто ментальних репрезентацій, які контролюють активну діяльність людини. Здається, що символічна влада медіа слабка, але соціологічні та психологічні дослідження демонструють, що, незважаючи на її символічність, тільки деяка частина слухачької та глядацької аудиторій зберігає мінімум автономії й незалежності в користуванні інформацією, яку отримує через засоби масової комунікації. Особливо ефективний вплив мас-медіа (наприклад, новинний ряд) тоді, коли аудиторія не усвідомлює природи впливу/агітації і, як вважає, із власної волі змінює свою думку, адже сприймає повідомлення як правдиві, висловлювання журналістів – об'єктивні й вірні. Тому в контексті проблем інформаційної безпеки надзвичайно важливим є питання доступу до інформаційних потоків, а контроль над ЗМІ – одна з головних умов соціальної та політичної влади в сучасних інформаційних суспільствах [2, с. 726–730; 3].

Сучасний інформаційний простір України включає в себе розгалужену систему структур, що забезпечують виробництво нової інформації, зберігання наявної на різних видах носіїв, а також організацію її

використання за допомогою мережі інформаційно-телекомунікаційних засобів усередині суспільства й на міжнародній арені.

Бібліотечні, архівні, музейні й інші центри зберігання інформації вдосконалюють роботу, пов'язану з введенням в обіг більш широких пластів своїх інформаційних фондів у середовищі потенційних користувачів, репрезентують різноманітні форми реферативної та інформаційно-аналітичної продукції, наукові дослідження актуальної тематики, збільшуючи таким чином питому вагу якісної, суспільно значущої інформації в національному інформаційному середовищі.

Однак привертають увагу серйозні загрози розвитку українського інформаційного простору через негативні інформаційні впливи.

Комп'ютеризація, масове впровадження стільникового зв'язку, збільшення користувачів всесвітньої павутини сприяють поширенню спотвореної інформації (чутки, політичні анекдоти тощо); монетизація контенту, гонитва за сенсацією, упередженість та інші непрофесійні підходи в діяльності багатьох мас-медіа негативно впливають на онлайн-середовище, адже це призводить до наповнення інформпростору масивами неякісної інформації – деталізованої, фрагментарної, необ'єктивної, ненаукової, яка утворює «інформаційні шуми». У цьому випадку «шум» – це наявні інформаційно-комунікативні перешкоди, що виникають випадково або внаслідок цілеспрямованої дії, які заважають отриманню або сприйняттю адресатом початкового смислу [4].

Цілеспрямовані інформаційні впливи несуть особливу загрозу національному інформсередовищу. Такі деструктивні онлайнві інформаційні потоки можуть продукувати як внутрішні системи ЗМІ, так і глобальні системи мультимедіа.

Завдяки глобалізації масовокомунікаційних процесів провідні країни активно поширюють свої ідеологічні, культурні цінності на інші держави. Техніко-технологічні можливості транснаціональних мультимедіа, що домінують у світовому інформпросторі, загострюють проблеми маніпулювання інформацією. Подання тенденційно відібраних подій і переконання у їхній важливості досягається завдяки різноманітним засобам: посиленням на авторитетні джерела, на статдані, на результати опитування суспільної думки; використанням графіків і таблиць; твердженням експертів, свідченням очевидців; «живим» репортажам тощо, що переконало б аудиторію в «правдивості» повідомлення. Між тим, отримання інформації з альтернативних джерел є досить важкою справою для пересічного слухача чи глядача.

Серед негативних впливів на український інформпростір – зіткнення корпоративних інтересів економічних і політичних еліт, оскільки більшість вітчизняних мас-медіа, особливо регіональні й комунальні, переважно обслуговують інтереси владних регіональних команд. Це призводить до «нав'язування за допомогою ЗМІ певних політичних кліше», породжує «також штучне загострення ситуації, роздмухування пристрастей,

використання погроз, закликів до помсти чи до реваншу, використання однобічної, спеціально відібраної інформації» [5, с. 124].

Негативні інформаційні впливи несуть ризики дестабілізації суспільно-політичної, культурної, економічної ситуації в країні, призводять до зниження рівня керованості суспільством, підриву національно-державних підвалин.

Підвищення рівня соціальної керованості, на думку Н. Слядневої, полягає насамперед у якісно іншому рівні інтелектуалізації інформаційного простору, який необхідний для сталого розвитку суспільства та нейтралізації інформаційно-дестабілізуючих його чинників. Інтелектуалізацію інформаційної інфраструктури, на переконання дослідниці, має забезпечувати вдосконалення системи виробництва й запезпечення державних інституцій змістовною інформацією, що максимально відповідає завданню формування та прийняття управлінських рішень [6]. У цьому контексті варто відзначити певні напрацювання інформаційно-аналітичних підрозділів провідних бібліотек світу, які володіють необхідним технічним і методологічним інструментарієм для вивчення тенденцій розвитку інформаційного простору, інформаційного супроводу суспільнозначущих процесів.

Так, Дослідна служба Бібліотеки Конгресу США забезпечує інформаційний супровід усіх етапів законодавчої діяльності Конгресу, який здійснюється у формі підготовки аналітичних матеріалів: звітів з дослідження та довідок, рефератів, перекладів, відеопрезентацій тощо. Інформаційно-аналітичні звіти фокусуються на проблемах через стратегічні моніторинги, містять огляд минулого й очікуваного законодавства, бібліографію слухань, звіти Конгресу, хронологію подій і довідкові джерела. Експерти Дослідної служби проводять бібліотечний моніторинг найрізноманітніших суспільнозначущих питань.

Аналогічна структура функціонує в Національній парламентській бібліотеці Японії – Бюро дослідницької та правової інформації, напрям роботи якого складається із законодавчих досліджень та інформаційних послуг. У рамках дослідження основних національних проблем бюро здійснює бібліотечний моніторинг друкованих та електронних джерел, аналіз отриманих даних із залученням вітчизняних і зарубіжних експертів, проведення міжнародних політичних семінарів.

СІАЗ і НЮБ – інформаційно-аналітичні підрозділи НБУВ – мають певні здобутки в напрямі інтелектуалізації інформаційного простору та забезпеченні інформаційного супроводу суспільно важливих державних процесів. СІАЗ (Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади), створена в 1993 р. у НБУВ, стала практично першим у структурах вітчизняних бібліотек інформаційно-аналітичним підрозділом щодо інформаційного забезпечення органів державної влади, надання послуг з моніторингу регіональної преси та інформаційно-аналітичних продуктів на їхній основі.

Моніторинг – постійне спостереження за рядом параметрів, що характеризують певний процес. Моніторинг потребує значних затрат на збирання інформації та часу на постійне спостереження за змінами й тенденціями певних подій і ситуацій, тому під силу лише спеціалізованим підрозділам [7].

Сьогодні вже стала усталеною практика СІАЗ і НЮБ (Національної юридичної бібліотеки) щодо забезпечення міністерств і відомств оперативними інформаційними та аналітичними різножанровими матеріалами, на «номенклатурі» яких позначаються результати вивчення запитів замовників.

Наприклад, аналітиками служб проводився бібліотечний моніторинг ЗМІ в рамках спільного проекту з Інститутом оперативної діяльності та державної безпеки для випуску «Національна безпека: геополітичні, соціально-економічні та інші фактори» та огляд наукової літератури для бюлетеня «Інформаційна безпека, зарубіжний досвід»; на замовлення Міністерства праці та соціальної політики, Фонду загальнообов'язкового страхування України на випадок безробіття та Державного центру зайнятості в рамках довготермінового договору здійснювався регулярний моніторинг висвітлення в ЗМІ питань зайнятості населення, ринку праці та діяльності безпосередньо фонду; Головній аналітичній службі Секретаріату Президента України регулярно надаються оперативні моніторинги інформаційного простору України та зарубіжних видань щодо основних тенденцій розвитку суспільно-політичної ситуації в країні.

У моніторингових матеріалах приділяється увага тональності оцінок (позитив-негатив), типам носіїв інформації (електронні, друковані ЗМІ), регіональній належності, характеру інформації (офіційна інформація, повідомлення інформантів, експертні оцінки та коментарі, журналістські матеріали), а також аналізуються кількісні показники (частота згадувань певної теми загалом і в окремому ЗМІ, загальний обсяг відповідних матеріалів тощо).

У 2013 р. започатковано бюлетень оперативної інформації «Безпека інформаційної сфери», замовником якого була Національна академія Служби безпеки України. Завдання бюлетеня – моніторинг онлайн-видань про тенденції розвитку вітчизняного та зарубіжного інформаційного простору, зокрема висвітлення негативних проявів у цій царині та їх усунення. Результати щотижневого моніторингу цієї проблематики подаються згідно з таким рубрикатором: 1) Законодавство у сфері інформаційної безпеки; 2) Діяльність органів державної влади в інформаційній сфері; 3) Діяльність зарубіжних спецслужб в інформаційній сфері; 4) Безпека інформаційного простору; 5) Безпека у соціальних сервісах; 6) Кіберзлочинність та кібербезпека; 7) Захист інформації з обмеженим доступом; 8) Захист інтелектуальної власності в Інтернеті; 9) Проблеми інфосфери в соціологічному вимірі.

У бюлетені «Безпека інформаційної сфери» спеціально структуровані за розділами матеріали мас-медіа наочно ілюструють певні ситуації та

тенденції. Наразі спостерігаються цілеспрямовані інформаційно-ідеологічні потоки спотвореної чи вигаданої інформації з боку Російської Федерації.

У 2000 р. в Росії було прийнято Доктрину інформаційної безпеки, що стала, по суті, програмою з відновлення пропаганди. Як зазначає автор статті «“Зелені чоловічки” інтернет-простору» О. Панфілов, державна пропаганда стала активно інтегруватися в інтернет-простір за фінансової підтримки влади. Безмежність, у буквальному сенсі, Інтернету давала можливість впливати на сусідні країни. Зокрема, О. Панфілов звертає увагу на те, що Фондом Павловського були створені сайти «Україна.ру» та «Українська газета», ukr.ru. Він наводить класифікацію «зелених чоловічків» – спеціально підібраних коментаторів, блогерів, журналістів, які утворюють бригади, – яку вперше дали автори дослідження «Віртуальне око старшого брата» (2000 р.). Характерні ознаки таких бригад: цілодобова присутність на форумах, пластичність ідеології, яка завжди збігається з державною, безмежна відданість керівництву країни і його оточенню, повага й схилення перед Всеросійською надзвичайною комісією з боротьби з контрреволюцією і саботажем, КДБ, ФСБ та ін. У разі загострення ситуації спецбригади починають масово обговорювати актуальні теми: «загниваючий захід», «американський імперіалізм» чи, як сьогодні, «бандерівці» тощо. Наразі так була розроблена стратегія та «вкинута» політтехнологіями в маси термін «майдауни», постулат про те, що всі мешканці західних областей, «страшні бандерівці», ідеї федералізації.

О. Панфілов підкреслює, що у звичайний час «зелені чоловічки» намагаються маніпулювати думкою користувачів Інтернету, нав'язуючи їм своє бачення внутрішньополітичної ситуації, а в період загострення і воєн інтернет-бійці стають армією [8].

Як зазначають експерти, протягом останніх двох з половиною років російські спецслужби виявляли особливу активність у соціальних мережах для збору розвідувальної інформації, негласного контролю та впливу на формування громадської думки українців: створювалися проросійські веб-ресурси, сторінки на Facebook, «Вконтакте», «заливалося» відповідне відео на YouTube.

Сукупне використання всіх каналів поширення такої інформації здійснює значний вплив на підсумкове зростання трафіку. Так, відео про зраду контр-адмірала Д. Березовського за три дні переглянуло 20 тис. 625 користувачів. Найбільш повне покриття в соціальних медіа отримав конфлікт у Криму з 25 лютого 2014 р. Пік – 28 лютого, 1, 2 березня.

Ще одне завдання «зелених чоловічків» – поширення дезінформації. Це може бути «чорна пропаганда» – придумані події і вигадані люди. «Сіра пропаганда», коли на основі достовірної події повідомляється напівправа, яка може супроводжуватися фотографією. І «біла пропаганда», у якій достовірними можуть бути і джерело інформації, і подія, яка, щоправда, подається під певним смисловим ухилом: «Первый канал» видав польську митницю за російську, продемонструвавши потік біженців з України до РФ, і заявив що їхня кількість налічує понад 140 тис. На українській митниці, а

пізніше і в ООН спростували цю інформацію. Блогер О. Шапов упізнав КПП «Шегині», що за 80 км від Львова .

27–28 травня великою групою російських ботів було запущено акцію #savedonbasspeople та #savedonbaspeople. Головний меседж акції – «Врятуйте жителів Донбасу від української армії». Акція стартувала у Twitter, але досить швидко поширилась і в інших соцмережах. Українські активісти організували протистояння російській пропаганді у Twitter: роз'яснюють, звідки взято фотографії, які використовує ідеологічна машина РФ. Так, фото дитини, нібито вбитої українськими військовими, насправді є фото 4-річної давнини вбитого хлопчика якимось божевільним у Криму, роз'яснили українські активісти. Спалені українцями церкви на Донбасі виявилися спаленими церквами в Росії: у знайденому українськими активістами інтернет-повідомленні розповідається, що церкву в Росії спалили ще в 2009 р., надається адреса повідомлення; ряд російських блогерів і навіть ЗМІ поширила неправдиве повідомлення про те, що в Тернополі відбувся мітинг на підтримку приєднання Галичини до Польщі. Першим опублікував фейк російський ЖЖ-блогер cadu3m.livejournal.com, супроводивши неправдиву інформацію фотографією з мітингу у Варшаві, який відбувся за 30 вересня 2013 р. Цей факт можна легко перевірити за допомогою пошуку Google за зображеннями. Однак фейк перепостили чимало інших блогерів і навіть новинний агрегатор «Рамблер.Новости»; після виборів Президента України, ще до офіційного проголошення переможця, телеканали Росії показали картинку з ЦВК, де переможцем виборів Президента України нібито став Д. Ярош.

На початку березня представники українських медіа-груп звернулися до голів російських телерадіокомпаній із проханням не розпалювати конфлікт між Україною та Росією, проте спроби порозумітися залишилися марними.

Зважаючи на складну ситуацію, яка виникла в державі, зокрема щодо розпалювання міжнаціональної ворожнечі іноземними мас-медіа, секретар Ради національної безпеки і оборони України А. Парубій доручив Службі безпеки й Генеральній прокуратурі України вжити всі необхідні засоби реагування на порушення у сфері інформаційної безпеки. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення закликала провайдерів програмної послуги тимчасово утриматися від ретрансляції у своїх мережах передач телеканалів «Вести», «Россия 24», ОРТ, «РТР Планета».

Наприкінці квітня Держкомтелерадіо України ініціював припинення інформаційної Угоди з Російською Федерацією про співробітництво в галузі інформації, якою сторони зобов'язувалися сприяти створенню умов для широкого та вільного взаємного поширення інформації з метою подальшого поглиблення знань про життя народів їхніх держав, оскільки всупереч Угоді Росія розв'язала проти України справжню інформаційну війну, під час якої російські ЗМІ вже тривалий час пропагують посягання на територіальну цілісність Української держави, розпалюють міжнаціональну ворожнечу, культивують насильство та ксенофобію.

Як зазначають міжнародні експерти та провідні вітчизняні фахівці, неадаптованість інформаційної сфери України до процесів глобалізації та невиваженість державної інформаційної політики створюють загрозу обмеження суверенітету країни. Недостатня увага до проблем захисту телекомунікаційної інфраструктури та інформаційних ресурсів ускладнює діяльність держави щодо забезпечення її національної безпеки та обороноздатності; пріоритетним напрямом державної політики має бути підтримка свободи вираження поглядів та інформації в Україні через подальше наближення законодавчої бази у сфері медіа до міжнародних стандартів, підвищення професійних та етичних стандартів у журналістиці, розвиток потенціалу ЗМІ та профільних організацій громадянського суспільства .

З огляду на це важливими є матеріали бюлетеня, що ілюструють державну політику в інформаційній сфері та сфері інформаційної безпеки. Бібліотечний моніторинг засвідчив певні напрацювання державних органів влади в інформаційній політиці. Зокрема, варто відзначити важливі законодавчі рішення щодо забезпечення права на свободу вираження поглядів, отримання неупередженої інформації про важливі суспільні події та задоволення інших інформаційних потреб суспільства: 24 березня Державний комітет телебачення і радіомовлення звернувся до уряду з пропозицією внести на розгляд парламенту як першочерговий проект закону України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України», а 17 квітня Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» [9, 10].

Моніторинг оперативної інформації електронних видань демонструє активізацію механізму державного захисту вітчизняного інформаційного простору.

Так, на початку квітня Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про Державну службу спеціального зв’язку та захисту інформації України”», який, зокрема, регламентує завдання Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України у формуванні та реалізації державної політики у сферах криптографічного та технічного захисту інформації, у системі захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, функціонування, безпеки та розвитку державної системи урядового зв’язку, Національної системи конфіденційного зв’язку, протидії технічним розвідкам.

Тодішній в. о. Президента О. Турчинов 1 травня підписав Указ № 449/2014 «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України». У документі, зокрема, наголошується, що останнім часом Російська Федерація поширює недостовірну, неповну, упереджену інформацію про Україну, через що намагається маніпулювати суспільною свідомістю в Україні та за її межами.

Згідно з текстом Указу, тодішній в. о. Президента доручив уряду за участі Національного інституту стратегічних досліджень, Служби безпеки України розробити механізми протидії інформаційній агресії іноземних

держав, розробивши проект Стратегії розвитку інформаційного простору України, проект Стратегії кібернетичної безпеки України та комплексні заходи організаційного, інформаційного та роз'яснювального характеру щодо:

- усебічного висвітлення заходів з реалізації державної політики у сфері забезпечення інформаційної безпеки;
- посилення контролю за додержанням законодавства з питань інформаційно-психологічної та кібернетичної безпеки [11].

Моніторинг онлайн-медіа демонструє, що ідеологи російської пропаганди почали виявляти занепокоєння через законотворчі ініціативи України, при цьому вдаючись до спотворення фактів. Так, журнал МЗС Росії «Міжнародне життя» розмістив статтю «Свобода слова – жертва Євромайдану», у якій закликає до негайних контрзаходів, або іміджеві втрати Росії та апелюючи до неї Новоросії будуть вагомими. Журнал, редакційну раду якого очолює міністр С. Лавров, українонестурбований затвердженням відкритим і публічним планом дій, єдністю державних інституцій з медіа-спільнотою, планами з моніторингу, що виявляють заклики до зміни конституційного ладу. Канал «Россия 24» кілька разів цитував неіснуючий наказ Держкомтелерадіо України про нібито вказівку ув'язнювати незадоволених політикою Києва журналістів .

Між тим, матеріали бюлетеня ілюструють подальші кроки урядовців щодо вдосконалення нормативно-правової бази функціонування інформаційного простору України та посилення його захисту:

- на розгляд до ВР України подано проект закону про інформаційну безпеку, розроблений фахівцями Держспецзв'язку, СБУ та МВС. Проект закону охоплює як техніко-технологічну проблематику захисту інформаційної інфраструктури, так і питання інформаційної безпеки в Україні. У проекті пропонується захистити громадян «від негативного впливу інформаційних технологій та інформаційно-психологічного впливу». У документі перераховано такі загрози інформаційної безпеки, як недостовірна інформація про Україну, способи маніпулювання свідомістю, які використовують іноземні спецслужби, незаконне перехоплення інформації в мережі, створення іноземними державами кібервійськ або кіберпідрозділу в традиційних військах;

- Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України ініціює обов'язковий аудит безпеки інформаційно-телекомунікаційних систем органів державної влади;

- РНБО вживає заходи щодо створення вітчизняної операційної системи та різноманітних інформаційних технологій вітчизняного виробництва;

- Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України працює над створенням єдиної точки доступу в Інтернет для держорганів. Це буде захищений від впливу ззовні Інтернет для функціонування системи доступу до держструктур тощо.

Питання інформаційного впливу в ситуації, яка наразі склалася в Україні, стоять особливо гостро. Оперативне реагування на негативні інформаційні прояви та ефективне їх подолання має спиратися насамперед на ґрунтовні матеріали, в основі яких лежать моніторингові дослідження; аналіз накопичених даних щодо суті проблеми та чинників, що її зумовили; виокремлення конкретних проблем, що потребують першочергового вирішення. Таким вимогам відповідають інформаційно-аналітичні продукти СІАЗ і НЮБ НБУВ, зокрема бюлетені оперативної інформації «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки», «Резонанс» – щотижневий результат постійного моніторингу великого обсягу цифрового ресурсу (щодня понад 500 сайтів), структурованого за розділами.

Відзначаючи якісно нову роль бібліотечних установ з урахуванням досвіду провідних країн світу, віце-прем'єр-міністр України О. Сич зазначив: «Ми маємо розуміти не тільки те, наскільки бібліотеки укомплектовані книжками, але й те, чи здатні вони надавати послуги відповідно до світових стандартів, а також виконувати функції, покладені на бібліотеку в сучасному інформаційному суспільстві, зокрема давати доступ до онлайн-знань та пошуку в Інтернет».

Практика показує, що провідні бібліотеки, зокрема їхні інформаційно-аналітичні служби, – важливі підрозділи інформаційно-комунікативної структури держави, які впливають на формування вітчизняного інформаційного простору та допомагають розв'язувати проблеми в цій царині.

Список використаних джерел

1. *Кастельс М.* Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства / М. Кастельс ; [пер. з англ.]. – К. : Ваклер, 2007. – 304 с.
2. *Білорус О. Г.* Глобалізація і безпека розвитку: монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко [та ін.]; керівник авт. колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. – К. : КНЕУ, 2002. – 789 с.
3. Действительно ли Интернет – оплот демократии? [Электронный ресурс] // Internetua.com : веб-сайт. – 2014. – 8.04. – Режим доступа: <http://internetua.com/deistvitelno-li-internet---oplot-demokratii>. – Загл. с экрана.
4. *Гранчак Т.* Бібліотека і політична комунікація : монографія / Т. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2012. – 481 с.
5. Українське суспільство. Двадцять років незалежності. Соціологічний моніторинг: у 2-х т. Том 2. Таблиці і графіки / за ред. Є. І. Головахи, М. І. Шульги. – 2011. – 480 с.
6. *Сляднева Н. А.* Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы [Электронный ресурс] / Н. А. Сляднева. – Режим доступа: <http://www.fact.ru/www/arhiv6s9.htm>. – Загл. с экрана.

7. Мелюхин И. С. Информационно-аналитическая деятельность как она есть [Электронный ресурс] / И. С. Мелюхин. – Режим доступа: <http://it-claim.ru>. – Загл. с экрана.

8. Панфилов О. «Зеленые человечки» интернет-пространства [Электронный ресурс] / О. Панфилов // Радио Свобода. Крым. Реалии. – : веб-сайт. – 2014. – 16.04. – Режим доступа: <http://ru.krymr.com/content/зеленые-человечки-интернет-пространства/25351476.html>. – Загл. с экрана.

9. Червак Б.: «У першу чергу Верховна Рада має розглянути проект Закону України “Про Суспільне телебачення і радіомовлення України” [Электронный ресурс] // Державний комітет телебачення і радіомовлення України. – 2014. – 24.03. – Режим доступа: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=111276&cat_id=109884. – Назва з екрана.

10. Про Суспільне телебачення і радіомовлення України : Закон України від 17.04.2014 р. № 1227-VII [Электронный ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1227-18>. – Назва з екрана.

11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 р. «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 01.05.2014 № 449/2014 р. [Электронный ресурс] // Урядовий портал. – 2014. – 1.05. – Режим доступа: <http://www.president.gov.ua/documents/17588.html>. – Назва з екрана.

Oxana Zhelay,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

ORGANIZATION OF LIBRARY MONITORING OF NEGATIVE INFORMATION EFFECTS IN THE INFORMATION FIELD OF UKRAINE

The article is devoted to the activities of information and analytical units Vernadsky National Library of Ukraine in forming national information resource, highlighting the specific library information monitoring of negative effects in terms of the spread of electronic technologies.

Keywords: negative information influence, library monitoring, information flows.

Оксана Желай,

мл. науч. сотр. отдела технологий электронной обработки информации НЮБ Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского

ОРГАНІЗАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНОГО МОНІТОРИНГА НЕГАТИВНОГО ІНФОРМАЦІОННОГО ВЛІЯННЯ НА ІНФОРМАЦІОННЕ ПРОСТРАНСТВО УКРАЇНИ

Статья посвящена деятельности информационно-аналитических подразделений НБУВ в формировании национального информационного ресурса, освещению специфики библиотечного мониторинга негативного информационного влияния в условиях распространения электронных технологий.

Ключевые слова: негативное информационное влияние, библиотечный мониторинг, информационные потоки.

До уваги держслужбовця

Н. Мойсеєнко, наук. співроб. НБУВ

Маніпулювання свідомістю

Список літератури з фондів НБУВ (1980–2013 рр.)

(Закінчення. Початок в попередньому номері)

Книги

56. Щербатых Ю. В. Психология выборов. Манипулирование массовым сознанием: механизмы воздействия : популярная энциклопедия / Ю. В. Щербатых. – М. : Эксмо, 2005. – 399 с. – (Психология общения).
ВА669847
57. Юр'єва О. Г. Лінгвістичний вимір політичного маніпулювання : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Юр'єва Олена Геннадіївна ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2006. – 199 арк.
ДС100355
58. Юр'єва О. Г. Лінгвістичний вимір політичного маніпулювання : автореф. дис... канд. політ. наук : 23.00.02 / Юр'єва Олена Геннадіївна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2007. – 18 с.
РА352793
59. Яроцький Л. В. Як умирала ілюзія. (Маніпулювання масовою свідомістю) / Л. В. Яроцький ; Житомир. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Житомир : Полісся, 2000. – 39 с.
Висвітлено маніпуляцію масовою свідомістю людей. Розкрито суть більшовицької політики. Проаналізовано період до – та післявоєнних років. Охарактеризовано сучасний період розвитку держави.
Р89477
- Визначення терміну у довідкових виданнях**
60. Бойко О. Маніпулювання політичне / О. Д. Бойко // Політична енциклопедія / редкол. Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) [та ін.]. – Київ, 2011. – С. 422.
Вс52358
61. Воронкова В. Г. Маніпулювання політичне / В. Г. Воронкова // Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – Київ, 2004. – С. 321–322.

Вс397768

62. Головатий М. Маніпулювання політичне / М. Головатий // Політологічний словник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. М. Ф. Головатого, О. В. Антонюка. – Київ, 2005. – С. 455–456.

Вс42115

63. Манипулирование сознанием // Теория управления: социал.-технол. подход : энцикл. словарь / под ред. В. Н. Иванова, В. И. Патрушева ; Акад. наук социал. Технологий и мест. самоуправления. – 3-е изд., перераб. и доп. – М., 2004. – С. 206. – (Энциклопедия управленческих знаний. Муниципальная наука).

Ва670448

64. Маніпулювання політичне // Філософія політики : корот. енцикл. слов. / авт.-упоряд. Андрущенко В. П. [та ін.]. – Київ, 2002. – С. 337–339.

Вс37309

65. Маніпулювання політичне // Філософський словник соціальних термінів / під заг. ред. В. П. Андрущенка. – Київ ; Харків, 2005. – С. 420–423.

Ва664347

66. Маніпулювання свідомістю мас // Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. – 2-ге вид. (перероб. і доп.). – Київ, 1986. – С. 344–345.

Ва450496

67. Манипуляция // Социологический энциклопедический словарь на русском, английском, немецком, французском и чешском языках / ред.-координатор Г. В. Осипов. – М., 1998. – С. 166.

Вс32447

68. Маніпуляція соціальна // Соціологія : корот. енцикл. слов. / уклад.: В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко [та ін.]. – Київ, 1998. – С. 296–298.

69. Піддубний В. А. Маніпулювання політичне / В. А. Піддубний // Соціологія політики : енцикл. слов. / авт.-упоряд.: В. А. Полторак, О. В. Петров, А. В. Толстоухов. – Київ, 2009. – С. 213–214.

Вс49908

70. Староверов В. И. Манипулирование социальное / В. И. Староверов // Социологическая энциклопедия : в 2 т. – М., 2003. – Т. 1. – С. 586–589.

В349215

71.Шепелєв М. Маніпулювання соціальне / М. Шепелєв // Соціологічна енциклопедія / уклад. В. Г. Городяненко. – Київ, 2008. – С. 215. – (Серія «Енциклопедія ерудита»).

Вс46032

Публікації у збірниках та журналах

72.Балабін В. В. Методика виявлення ознак маніпулювання свідомістю в інформаційних текстових повідомленнях ЗМІ / В. В. Балабін, О. М. Бабіч // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Військово-спеціальні науки . – 2009. – № 23. – С. 27–31.

Ж28079

73.Балинська О. М. Вербальний біхевіоризм як метод маніпулювання свідомістю / О. М. Балинська // Державотворення та правотворення в Україні: проблеми та перспективи : матеріали ІІ звіт. наук. конф., 29 лют. 2008 р., Львів. – Львів, 2008. – С. 142–146.

ВА696316

74.Балуцька Л. Явище артефакту у трактуванні громадської думки / Л. Балуцька // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2012. – Вип. 24. – С. 32–37.

Розглянуто основні підходи до тлумачення громадської думки як способу маніпулювання свідомістю.

Ж71870

75.Бандальєр Г. Феномен міфу. Прадавні символи у сучасному інтер'єрі / Г. Бандальєр // Вісн. НАН України. – 2006. – № 1. – С. 83–89.

Прийоми маніпулювання масовою свідомістю через ЗМІ, нав'язування стереотипів, ідеї та уявлення, вигідні сильним цього світу. Проблема штучного конструювання міфів.

Ж20611

76.Бебик В. М. Маніпулювання суспільною свідомістю: імідж та рекламування / В. Бебик // Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технологія, техніка паблік рилейшнз : монографія / В. Бебик. – Київ, 2005. – С. 164–191.

ВА662765

77.Біланчук С. М. Основні характеристики та чинники інформаційної інтенсифікації на телебаченні як засіб впливу на реципієнта / С. М. Біланчук // Держава та регіони. Сер. Гуманіт. науки. – 2011. – Вип. 4. – С. 130–133.

Питання маніпулювання свідомістю через засоби масової комунікації.

Ж23244

78.Бойко О. Д. Сучасний політичний міф: як створити потужний інструмент маніпулювання суспільною свідомістю? / О. Д. Бойко // Література та культура Полісся. – Ніжин, 2007. – Вип. 36 : Історія та культура Полісся у загальноукраїнському контексті. – С. 241–253.

Ж72039

79.Бойко Ю. І. PR-дискурс як інструмент маніпулювання / Ю. І. Бойко / Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Філологія. – 2013. – № 73. – С. 118–122.

80.Горбачев А. А. Манипулирование сознанием избирателей: некоторые особенности проведения выборов в Московскую городскую думу 2009 года / А. А. Горбачев // Політичні і правові проблеми становлення і розвитку держави на пострадянському просторі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 26 черв. 2009 р. / НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування Акад. прав. наук України [та ін.]. – Харків, 2009. – С. 192–198.

ВА732127

81.Грузевич Г. С. Вербальні та невербальні засоби маніпулювання свідомістю читача (на матеріалах міської преси) / Г. С. Грузевич // Прикладна лінгвістика 2007: проблеми і рішення : тези Всеукр. наук.-метод. конф. студентів і молодих науковців, 17–18 трав., 2007 р., Миколаїв / Нац. ун-т кораблебудування ім. адмірала Макарова. – Миколаїв, 2007. – С. 14.

Ва685938

82.Дем'яненко М. Популізм: засоби маніпулятивного впливу на електорат / М. Дем'яненко // Політ. менеджмент. – 2011. – № 2. – С. 94–102.

Розглянуто популізм як специфічну форму політичної боротьби з використанням широкого набору технологій – від маніпулювання масовою свідомістю до витончених мікротехнологій.

Ж24488

83.Дмитрієнко Ю. Природа маніпулювання українською правовою свідомістю за допомогою інформаційної системи / Ю. Дмитрієнко // Вісн. Львів. ун-ту ім. І. Франка. Серія: Юридична. – 2011. – Вип. 54. – С. 3–8.

Ж28852

84.Замаруєва І. В. Лінгвістичні засоби маніпулювання свідомістю при висвітленні воєнних подій як складова інформаційних текстових повідомлень ЗМІ / І. В. Замаруєва // Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Військово-спеціальні науки. – 2007. – Вип. 16/17. – С. 103–105.

Ж28079

85.Застольська В. В. Маніпуляція як засіб формування ціннісно-нормативних уявлень в сучасних демократичних суспільствах / Застольська

В. В. // Філософські проблеми гуманітарних наук : альманах. – 2010. – № 16/17. – С. 195–199.

Ж72777

86.Зернецька О. PR-маніпуляційний вплив. Комунікативна теорія і практика / О. Зернецька, П. Зернецький // Політ. менеджмент: політологія, історія, соціологія, психологія. – 2003. – № 3. – С. 101–113.

Ж24488

87.Зликов В. Українські ЗМІ: проблема маніпулювання свідомістю / В. Зликов // Соц. психологія. – 2007. – Спец. вип. – С. 84–90.

Ж24479

88.Зуб О. Методологічні принципи ведення інформаційної війни – основний шлях маніпулювання свідомістю людей / О. Зуб // Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Міжнародні відносини. – 2003. – Вип. 10. – С. 253–257.

Ж28852

89.Карпенко Н. В. Маніпулювання масовою свідомістю у сучасному суспільстві: український вимір / Н. В. Карпенко // Гілея : науковий вісник : зб. наук. пр. – Київ, 2009. – Вип. 26. – С. 421–428.

Ж25326

90.Кімакович І. Новітній український анекдот як виклик ХХІ століттю: до питання про сутність сучасних способів обміну інформацією / І. Кімакович // Нар. творчість та етнографія. – 2005. – № 6. – С. 88–93.

Показано, які здобутки народного анекдоту використовують сучасні рекламні технології для маніпулювання масовою свідомістю.

Ж27482

91.Клюєва Ю. О. Маніпулювання свідомістю в злочинних цілях як форма психічного насильства / Ю. О. Клюєва // Актуальні проблеми кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики», присвяч. 10-річчю Міжнар. гуманіт. ун-ту / Нац. акад. прав. наук України [та ін.]. – Одеса, 2011. – С. 113–115.

ВА748836

92.Колісник Ю. Преса радянської України як засіб маніпулювання суспільною свідомістю // Вісник Черкас. ун-ту. – Черкаси, 2004. – Вип. 57 : Серія : Філологічні науки. – С. 128–132.

Ж69408

93. Колодкин Б. В. Манипулирование массовым сознанием: социально-философский анализ / Б. В. Колодкин // Вісн. СевНТУ. – Севастополь, 2010. – Вип. 103 : Філософія. – С. 24–26.

Ж69089

94. Кононенко О. В. Маніпулювання суспільною свідомістю як соціокультурний феномен / О. В. Кононенко // Вісн. Нац. авіац. ун-ту. – 2010. – № 2. – С. 202–206.

Ж70861

95. Кушакова М. К. Маса як об'єкт політичного маніпулювання / М. К. Кушакова // Панорама політологічних студій. – 2013. – Вип. 11. – С. 66–73.

96. Лозниця С. А. Маніпуляція свідомістю: історико-культурні засади / С. А. Лозниця // Філософ. думка. – 2008. – № 1. – С. 142–155.

Ж61798

97. Лойко В. В. До питання маніпуляції суспільною свідомістю у політичному дискурсі ЗМІ / В. В. Лойко // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2011. – № 57. – С. 179–181.

Ж70151

98. Манжосова І. Психотероризм як інструмент маніпулювання масовою свідомістю / І. Манжосова // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – 2006. – Т. 59, вип. 2. – С. 263–267.

Ж68200

99. Марченко В. В. Личностное развитие и рост как необходимое и достаточное условие профилактики насилия над личностью и манипулирования сознанием / В. В. Марченко // Профилактика психологічного насильства і маніпулювання свідомістю та розвиток критичного мислення в молодіжному середовищі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 трав. 2004 р., м. Київ. – Київ, 2005. – С. 112–113.

ВА665349

100. Михайлов В. І. Політична міфотворчість як феномен впливовості / В. І. Михайлов // Вісн. Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтва. – 2007. – № 2. – С. 157–163.

Розкрито сутність політичного міфу як ефективного засобу маніпулювання суспільною свідомістю, доведено можливість його використання у процесі реалізації сучасних політтехнологій.

Ж22799

101. Орбан-Лембрик Л. Соціально-психологічні уроки передвиборчих маніпуляцій / Л. Орбан-Лембрик // Соц. психологія. – 2009. – № 3. – С. 50–61.

Зазначено, що політики здебільшого прагнуть приховати факт маніпулювання свідомістю громадян.

Ж24479

102. Панченко В. М. Технологічні засади виявлення ознак маніпулювання суспільною свідомістю / В. М. Панченко // Збірник наукових праць Військ. ін-ту Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – 2008. – Вип. 12. – С. 130–134.

Ж73166

103. Присяжнюк М. Використання нейролінгвістичного програмування для маніпулювання свідомістю / М. Присяжнюк // Соц. психологія. – 2008. – № 5. – С. 137–141.

Розкрито сутність маніпулювання суспільною свідомістю з використанням прийомів нейролінгвістичного програмування та основні принципи психологічного захисту від них.

Ж24479

104. Присяжнюк М. М. Прийоми маніпулювання свідомістю людей через засоби масової інформації / М. М. Присяжнюк // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – 2008. – № 1. – С. 73–76.

Ж100089

105. Рудик І. М. Мовні знаки як інструменти маніпуляції й вербальної агресії в політичному дискурсі / І. М. Рудик, І. С. Муратова // Вісн. Житомир. держ. ун-ту. – 2008. – № 40. – С. 186–189.

Ж70151

106. Рябоконт О. Маніпуляції масовою свідомістю в політичному сегменті соціальних мереж / О. Рябоконт // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2012. – Вип. 33. – С. 543–553.

Ж70113

107. Соколов М. Ю. Маніпулювання масовою свідомістю через домінування негативної інформації у повідомленнях мас-медіа / М. Ю. Соколов // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – 2006. – Вип. 61, ч. 2. – С. 109–116.

Ж68200

108. Солонская С. А. Практика манипулирования массовым сознанием в СМИ и способы ее нейтрализации / С. А. Солонская, С. Д. Недбаевский //

Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – 2002. – Вип. 36, ч. 1. – С. 105–106.

Ж68200

109. Стельмашов А. К. Вибірчі технології як чинник маніпулювання свідомістю / А. К. Стельмашов // Політологічний вісник : зб. наук. пр. / Політол. центр при Київ. нац. ун-ті ім. Т. Шевченка. – 2009. – Вип. 44. – С. 300–307.

Ж68683

110. Стефанчук У. Політична міфотворчість як різновид маніпулювання масовою свідомістю / У. Стефанчук // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розвитку / НАН України, Ін-т народознавства [та ін.]. – Львів, 2006. – № 17. – С. 140–143.

Ж71870

111. Чайка О. М. Проблема маніпулювання свідомістю людини в антиутопії Е. Берджеса: культурно-літературний дискурс / О. М. Чайка // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія «Філологічна» / Нац. ун-т «Острозька академія». – Острог, 2010. – Вип. 15 : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість», 22–23 квіт. 2010 р. – С. 293–296.

Ж69992

112. Черненко Г. А. Імплікатури як засіб маніпулювання свідомістю адресата в текстах ЗМІ / Г. А. Черненко // Вісн. Київ. міжнар. ун-ту. Серія, Соціальні комунікації. Журналістика. Медіалінгвістика. Кінотелемистецтво. – 2002. – Вип. 1. – С. 132–138.

Ж71862